

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Strany a stranické systémy v Etiopii po roce 1974:
Komparativní analýza etiopského politického stranictví

Diplomová práce

Autor: Bc. Dita Prouzová
Studijní program: (20) N6701 Politologie
Studijní obor: Politologie - Africká studia
Forma studia: kombinovaná
Vedoucí práce: doc. PhDr. Vlastimil Fiala, CSc.

Hradec Králové, 2019

Zadání diplomové práce

Autor: Dita Prouzová

Studium: F16NK0058

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie - africká studia

Název diplomové práce: **Strany a stranické systémy v Etiopii pro roce 1974: komparativní analýza etiopského politického stranictví**

Název diplomové práce AJ: Political parties and political systems in Ethiopia after 1974: comparative analysis of political party spirit in Ethiopia

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Anotace Hlavním cílem diplomové práce je komparativní analýza etiopského politického stranictví po odstranění feudálního systému v roce 1974. Práce se zaměří na analýzu vzniku a vývoj nových porevolučních politických stran, transformace stranického systému v období afro-marxistického režimu do roku 1991 a obnovy etiopského politického stranictví po pádu vlády Mengistu Haile Mariama. Velká pozornost bude pak věnována analýze současného politického stranictví včetně vývoje stranického systému. Diplomová práce bude ověřovat hypotézu, že etiopské politické strany a stranické systémy jsou dnes stejně institucionalizované jako po roce 1990, k čemuž využije kvalitativní a částečně kvantitativní metodu hodnocení základních kritérií stability (institucionalizace) politických stran a stranických systémů v jejich komparativní perspektivě. Politické stranictví bude sledováno pro období afro-marxistického režimu (1974-1991), období tranzice (1991-1995), období procesu demokratizace (1995-2010) a období omezené demokratické praxe (po roce 2010). Zásadními mezníky těchto etap je jednak zhroucení afro-marxistického režimu (1991) a parlamentní volby v letech 1995 (tzv. zakládající) a 2010. Z hlediska teoretického zakotvení se práce bude opírat o teorii politických stran a stranického systému a teorii institucionalizace politických stran a stranických systémů. Metodologicky vyjde především z komparativně-empirického přístupu včetně metodologie případové studie. Struktura: 1. Úvod 2. Teoretické zakotvení 2.1 Teorie politických stran a stranických systémů v Africe 2.2 Teorie institucionalizace 3. Vývoj politického stranictví po roce 1974 3.1 Politické stranictví v období afro-marxistického režimu (1974-1991), 3.2 Politické stranictví období tranzice (1991-1995), 3.3 Politické stranictví období procesu demokratizace (1995-2010) 3.4 Politické stranictví v období omezené demokratické praxe (po roce 2010). 3.5 Závěr: komparace politického stranictví po roce 1974 4. Institucionalizace etiopských politických stran 4.1 Zakotvení etiopských politických stran ve společnosti 4.2 Autonomie etiopských politických stran 4.3 Organizace etiopských politických stran 4.4 Koherence etiopských politických stran 4.5 Závěr: komparace institucionalizace etiopských politických stran 5. Institucionalizace etiopských stranických systémů 5.1 Institucionalizace politických stran 5.2 Stabilita stranického soutěžení 5.3 Kvalita stranického soutěžení 5.4 Legitimita stranického soutěžení 5.5 Neměnnost a spravedlnost volebních pravidel 5.6 Závěr: komparace institucionalizace etiopského stranického systému 6. Závěr

FIALA, Vlastimil: Politické strany Afriky, Asie a Latinské Ameriky: Rysy politického stranictví DESTA, Asayehgn: From Economic Dependency and Stagnation to Democratic Developmental State: Essays on the Socio-Political and Economic Perspectives on Ethiopia (2014) JALATA, Asafa: Oromia and Ethiopia: State Formation and Ethnonational Conflict, 1868-2004 (2005) WOLDEMARIAM, Yebio: ETHIOPIA, An Ancient Land: Agriculture, history and politics (2015) PARKER, Ben a Abraham Woldegiorgis: Ethiopia (Oxfam Country Profiles Series) (2003) DESTA, Asayehgn: Re-Thinking Ethiopia's Ethnic Federalism (2017)

Garantující pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Vlastimil Fiala, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 23.6.2016

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala (pod vedením vedoucího diplomové práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 13.7.2019

Poděkování:

Tímto děkuji doc. PhDr. Vlastimilu Fialovi CSc. za metodické vedení, za cenné studijní podklady a za rady, které mi poskytl v průběhu vypracování této práce.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá popisem vývoje politických stran a stranických systémů v Etiopii po roce 1974. Práce zkoumá vývoj politického života, politických režimů a jejich dopady na místní obyvatele. Výzkum je zaměřen zejména na proces institucionalizace stranických systémů a politických stran, na jejich zakotvenost, autonomii, organizaci a koherenci a na kvalitu, stabilitu a legitimitu politického soutěžení a neměnnost a spravedlnost volebních pravidel. Mezi použité metody patří studium literatury, odborných textů a statistických údajů. Na základě získaných dat byla vybrána optimální metoda zhodnocení vývoje stranického systému a procesu demokratizace v Etiopii. Výsledkem šetření je zhodnocení a komparace politického stranictví a předpokladů pro jeho budoucí vývoj. V závěru práce jsou shrnutí a doporučení.

Klíčová slova: Etiopské stranictví, etiopské politické strany, etnický federalismus, institucionalismus, politická tranzice

Annotation

PROUZOVÁ, DITA. *Political parties and Political party systems in Ethiopia after 1974: Comparative analysis of political party spirit in Etiopia*, Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2019, 101 pp. Master Thesis

The aim of this Diploma Thesis is to analyze development of the party systems and political parties in Ethiopia after 1974. The work searches development of the political life, political regimes and their impacts onto the local inhabitants. Research is focused mainly on the party systems' institucionalism process and political parties, their autonomy, organization and coherence, as well as on quality, stability and legitimacy of the party competition and on immutability and justice of the voting rules. The methods applied include literature review, and other suitable texts and statistical data. Based on aquired data, optimal method was chosen for evaluation of a political system and democratization process in Ethiopia. The findings show assumption and comparison of political life and its future development presumption. In the conclusion, there is a summary and some recommendations.

Key words: Ethiopian party systems, Ethiopian political parties, Ethnical federalism, Institutionalism, Political transition

Obsah

1	ÚVOD	10
2	TEORETICKÉ ZAKOTVENÍ	14
2.1	Koncept institucionalizace politických stran a stranického systému.....	14
2.1.1	Institucionalizace politických stran	18
2.1.2	Institucionalizace stranických systémů	20
2.1.3	Vznik politických stran.....	22
3	VÝVOJ POLITICKÉHO STRANICTVÍ V ETIOPII PO ROCE 1974	25
3.1	Stručná politická historie Etiopie do roku 1974	25
3.2	Vývoj politického stranictví v období afro-marxistického režimu (1974-1991).....	26
3.2.1	Politické strany Etiopie 1974-1990	31
3.3	Politické stranictví v období tranzice (1991-1994)	33
3.4	Politické stranictví v období procesu demokratizace (1995-2015)	35
3.4.1	Nové politické strany v Etiopii po roce 1995	35
3.4.2	Průběh voleb v Etiopii v letech 1995 až 2015	36
3.4.3	Současná politická situace v Etiopii	42
3.4.4	Politické uspořádání Etiopie	43
3.4.5	Etnický federalismus	44
3.5	Závěr: komparace politického stranictví po roce 1974	47
4	INSTITUCIONALIZACE ETIOPSKÝCH POLITICKÝCH STRAN	51
4.1	Zakotvení etiopských politických stran ve společnosti	54
4.1.1	Relativní věk etiopských politických stran.....	55
4.1.2	Průměrná volební podpora politických stran.....	56
4.1.3	Volatilita politických stran Etiopie.....	56
4.2	Autonomie etiopských politických stran	59
4.2.1	Mocenské alternace	60
4.2.2	Změna volatility po mocenské alternaci.....	62
4.2.3	Vliv vnějších aktérů.....	64
4.3	Organizace etiopských politických stran.....	67
4.4	Koherence etiopských politických stran.....	71
4.5	Závěr: komparace institucionalizace etiopských politických stran	75
5	INSTITUCIONALIZACE ETIOPSKÝCH STRANICKÝCH SYSTÉMŮ	77
5.1	Institucionalizace politických stran	78

5.2	Stabilita stranického soutěžení	79
5.3	Kvalita stranického soutěžení	80
5.4	Legitimita stranického soutěžení	82
5.5	Neměnnost a spravedlnost volebních pravidel	84
5.6	Komparace institucionalizace etiopského stranického systému	87
6	Závěr	89
6.1	Seznam použitých zkratk	91
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	95
7.1	Literární zdroje	95
7.2	Internetové zdroje	97
7.3	Zdroje obrázků	101

Seznam tabulek

Tab. 1	Základní dimenze a kritéria institucionalizace politických stran	18
Tab. 2	Kritéria hodnocení institucionalizace stranických systémů	21
Tab. 3	Klasifikace vzniku afrických politických stran podle Hodgkina	23
Tab. 4	Přehled politických stran a uskupení 1974-1990	32
Tab. 5	Výsledky voleb v roce 1995	36
Tab. 6	Výsledky voleb 2000 do poslanecké sněmovny	37
Tab. 7	Výsledky voleb 2005 do poslanecké sněmovny	39
Tab. 8	Výsledky voleb 2010 do poslanecké sněmovny	40
Tab. 9	Výsledky voleb 2015 do poslanecké sněmovny	41
Tab. 10	Úspěšnost stran a získaná křesla v parlamentu (z celkem 547)	52
Tab. 11	Měření zakotvenosti politických stran ve společnosti	55
Tab. 12	Stanovení relativního věku etiopských politických stran	55
Tab. 13	Průměrný volební zisk politických stran	56
Tab. 14	Etiopské politické strany a volatilita:	57
Tab. 15	Volatilita etiopských politických stran dle Pedersenova indexu	57
Tab. 16	Stanovení celkového ukazatele zakotvenosti stran	58
Tab. 17	Měření autonomie etiopských politických stran	60
Tab. 18	Počet alternací ve vedení etiopských politických stran	62
Tab. 19	Změna volatility po mocenské alternaci	63

Tab. 20	Autonomie politických stran ve stranickém rozhodování	64
Tab. 21	Stanovení celkového ukazatele autonomie politických stran	65
Tab. 22	Úroveň organizace etiopských politických stran.....	68
Tab. 23	Stanovení celkového ukazatele organizace politických stran	70
Tab. 24	Bodování koherence politických stran	71
Tab. 25	Stanovení koherence etiopských politických stran	73
Tab. 26	Celkový přehled institucionalizace politických stran.....	74
Tab. 27	Ukazatel míry institucionalizovanosti politických stran	78
Tab. 28	Stanovení celkové míry institucionalizace politických stran	78
Tab. 29	Ukazatel kvality stranického soutěžení	80
Tab. 30	Konečné hodnocení kvality stranického soutěžení	82
Tab. 31	Ukazatele legitimacy stranického soutěžení	83
Tab. 32	Celková legitimita stranického soutěžení.....	84
Tab. 33	Ukazatel změny volebního systému	85
Tab. 34	Ukazatel volebního práhu.....	86
Tab. 35	Ukazatel volebního práhu.....	86
Tab. 36	Ukazatel míry institucionalizace stranického systému.....	87
Tab. 37	Celkové hodnocení institucionalizace stranického systému	87
Tab. 38	Celková míra institucionalizace stranického systému.....	88

Seznam obrázků

Obr. 1	Politická mapa Etiopie.....	44
--------	-----------------------------	----

1 ÚVOD

Etiopie je druhá nejlidnatější africká země situovaná v „Rohu“ Afriky. Úředním jazykem je amharština. V Etiopii dnes žije přes sto milionů obyvatel složených z asi osmdesáti různých národů a etnik. Z hlediska výzkumu je Etiopie velice zajímavá právě pro svou etnickou rozmanitost a historii. Určitě není snadné pro tamní politiky nastavit stranický systém tak, aby byl spravedlivý a uspokojil potřeby všech obyvatel.

Z historického hlediska lze v této zemi pozorovat přechod od monarchistického vládnutí, který trval až do roku 1974, přičemž posledním monarchou byl císař Sellasie, přes afromarxistický režim a one-party-state pod silným vojenským vedením Dergu v čele s Mengistu Haile Mariam, který v zemi po pádu monarchistické říše trval sedmnáct let, přes pokus o demokratizaci po skončení studené války, kdy začátkem devadesátých let v Etiopii vznikalo mnoho politických stran, hnutí a front a jejich koalic, až po první vícestranické volby v roce 1995, od kdy probíhá pravidelné soutěžení v parlamentních volbách.

V Etiopii však platí pravidlo, že i autoritářské režimy jsou schopny zorganizovat svobodné a demokratické volby, přičemž nikdo nepochybuje o tom, že daný politický systém je nedemokratický. Dle výzkumů a nezávislých pozorovatelů prováděných pravidelně v Etiopii, současná vládnoucí koalice, která se drží u moci už téměř čtvrt století, používá nečestné praktiky při volbách, aby zabránila opozičním stranám získat více křesel v parlamentu, chová se autoritářsky a porušuje lidská práva. Etiopie je také významnou zemí v rámci afrického kontinentu, protože má roli konferenciéra Africké unie, má strategickou roli peacemakera v Organizaci spojených národů a podporuje migrační politiku ze západních zemí.

Výzkumem etiopských politických stran se zabývalo několik politologů, avšak autorka se ve své práci zaměřuje na měření institucionalizace etiopského politického stranictví, která ještě není zcela prozkoumaná. K porovnání institucionalizace politických stran a stranických systémů jsou použita hodnotící kritéria dle Randalla a Svasanda. K výzkumu a hodnocení byla použita data z různých statistických serverů, kde jsou dostupné výsledky voleb a také informace z Freedom House, kde jsou dostupná nezávislá roční hodnocení politiky země.

Hlavním cílem této diplomové práce je komparativní analýza vývoje politického stranictví v Etiopii a míra institucionalizace etiopských politických stran a stranického

systému. Přestože některá data týkající se etiopského stranictví jsou těžko dostupná a ne vždy zcela přesná, autorka se snažila ze všech získaných dat provést co nejvíce detailní obraz politického stranictví v Etiopii.

Z výsledků šetření pak autorka v závěru práce potvrdí nebo vyvrátí tři stanovené hypotézy 1.) *Všechny etiopské parlamentní strany jsou institucionalizované* 2.) *Etiopský stranický systém je silně institucionalizovaný* 3.) *Institucionalizace etiopských politických stran a stranického systému se pozitivně odráží ve zlepšení etiopské demokracie.*

Teoretická část se zaměřuje na teorii institucionalismu, jeho význam a způsoby měření a také na teorii vzniku politických stran. Na teoretickou část autorka navazuje popisem vývoje stranictví v Etiopii, kde rozpracovává jednotlivé časové úseky od monarchistického vládnutí do roku 1974 přes období afromarxistického režimu trvajících do roku 1991, dále období politické tranzice až po první vícestranické volby v roce 1995. Autorka osvětluje vznik jednotlivých politických stran v Etiopii včetně volebních výsledků a také vývoj stranického systému. Následuje popis etnického federalismu zavedeného v devadesátých letech a jeho kritika. V praktické části autorka zkoumá institucionalizaci politických stran a stranického systému v Etiopii na základě stanovených ukazatelů. Metodologie výzkumu používá empiricko-analytický přístup, komparativní metodu, případovou studii, historickou metodu a obecné metody jako analýzu, syntézu a zobecnění.

Práce je rozdělena do čtyř hlavních částí: V první části je rozpracován teoretický koncept, ze kterého výzkum vychází, zejména teorie institucionalismu. Je zde popsáno z čeho vychází a také jak se dá zkoumat míra institucionalizace politických stran a stranických systémů.

Ve druhé části autorka popisuje historický vývoj Etiopie a charakterizuje afromarxistický model vládnutí podle Sovětského svazu a jeho průběh až do pádu komunistického režimu a počátku vlivu kapitalistických zemí. První časové období je zaměřeno na komunistický režim pod vedením vojenského výboru Derg a jeho centralizace. Druhé období se zabývá politickou tranzicí a pokusem o budování demokracie. Je zde nastíněn proces vzniku nové ústavy a vytváření nových politických stran a aliancí, které v procesu demokratizace bojovaly v několika vícestranických volbách o místa v parlamentu. Tato část práce zkoumá průběh voleb a volební výsledky

v jednotlivých volebních obdobích. V závěru kapitoly je shrnutí politického stranictví po roce 1974. Tato část je rozdělena na Vývoj politického stranictví v Etiopii po roce 1974: Politický vývoj Etiopie v letech 1974-1991, Politický vývoj Etiopie v období tranzice (1991-1995), Politický vývoj Etiopie v období demokratizace (1995-2015) a Politické stranictví po roce 2015.

Třetí část je výzkumnou částí, kde autorka zkoumá a porovnává, na základě dostupných statistických dat, míru institucionalizace současných etiopských politických stran a stranických systémů. V části zaměřené na politické strany se výzkum zabývá hlavními politickými stranami, které se zúčastnily volebního soutěžení a dostaly se do parlamentu. Zde autorka aplikuje koncept institucionalizace politických stran, který na základě stanovených kritérií a ukazatelů vyhodnocuje jejich zakotvenost, autonomii, organizaci a soudržnost. V závěru kapitoly je pak provedena celková komparace míry institucionalizace etiopských politických stran na základě bodového hodnocení jednotlivých ukazatelů.

V části Institucionalizace etiopských stranických systémů autorka zkoumá institucionalizaci politických stran, stabilitu stranického soutěžení, kvalitu a legitimitu stranického soutěžení a spravedlnost volebních pravidel. Na konci kapitoly autorka provádí celkovou komparaci institucionalizace etiopského stranického systému.

V závěru práce je celkové shrnutí výsledků výzkumu a ověřování stanovených hypotéz.

Otázkou afrických politických stran a systémů se zabývalo mnoho politologů, za všechny například S. Huntington, který zkoumal politické systémy již v šedesátých letech a pro kterého kvalita stranického systému je v přímé souvislosti s demokratickým procesem v dané zemi (Huntington 1968), dále pak M. Basedau, A. Stroh, R. Keohane, A. Panebianco. (Keohane 1984), (Panebianco 1988), (Basedau a Stroh 2008). Otázkou institucionalizace politických stran a stranických systémů, avšak zaměřenou na latinsko-americké země, se v nedávné době věnoval zejména S. Mainwaring a T. Scully. (Mainwaring-Scully 1995), (Mainwaring 2005). V České republice se institucionalizací a výzkumem politických stran a stranických systémů v Africe zabývá zejména V. Fiala, který se ve svých výzkumech zaměřoval na mnoho afrických zemí, kde mimo jiné můžeme zmínit například Zambii nebo Mosambik. (Fiala 2012), (Fiala 2016).

Výzkum procesu demokratizace v Etiopii prováděl v devadesátých letech například P.Henze a společně s ním také R.Joseph a J.Haberson, kteří byli součástí výzkumného týmu. (Henze 1998). A. Desta se zaměřoval mimo jiné také na vznik etiopského etnického federalismu a také na ekonomický vývoj země. (Desta 2014), (Desta 2017).

V teoretické části o institucionalismu autorka čerpá např. z díla S. Huntingtona *Political Order in Changing Societies* (1968), na které pak navázal například A. Panebianco ve své knize *Political Parties: Organization and Power* (1988) nebo Mainwaring-Scully v *Building Democratic Institutions. Party Systems in Latin America* (1995) a M. Basedau a A. Stroh dílem *Measuring Party Institutionalization in Developing Countries: A New Research Instrument Applied to 28 African Political Parties* (2008). Dále autorka čerpala z knihy V. Fialy a kol. *Politické strany Afriky, Asie a Latinské Ameriky: Rysy politického stranictví* (2012).

Historická fakta v této práci jsou převzata z díla autora Bahru Zewde *A History of Modern Ethiopia 1855-1991* (2001), dále P. Henze *Ethiopia in Mengistu's Final Years: The Derg in Decline* (2007) nebo Y. Petrose a jeho článku *A Survey of Political Parties in Ethiopia* (1991). Další autoři, kteří zpracovávali téma Etiopie, její historie a rozvoje, z nichž autorka získávala informace, je například A. Desta *From Economic Dependency and Stagnation to Democratic Developmental State: Essays on the Socio-political and Economic Perspectives of Ethiopia* (2014) nebo také *Re-thinking Ethiopia's Ethnic Federalism*. (2017).

Při zpracování praktické části autorka čerpala ze statistických údajů a tématicky zaměřených internetových článků. Inspirujícím dílem byla také kniha V Fialy *Zambijské politické stranictví: institucionalizace zambijských politických stran* (2016),

2 TEORETICKÉ ZAKOTVENÍ

2.1 *Koncept institucionalizace politických stran a stranického systému*

Mnoho politologů zkoumalo základní otázky afrických politických stran, jako například fungování a hodnocení politických stran, jejich institucionalizaci, funkci politických stran, organizační strukturu, typy a typologie a také význam politických stran pro upevnění demokratických režimů.

Huntington, jako jeden z prvních autorů insitucionalizace, formuloval institucionalizaci jako specifický koncept. Podle něj je institucionalizace proces, prostřednictvím kterého organizace a procedury nabývají významu a stability, jehož úroveň se dá definovat podle adaptability, komplexnosti, autonomie a soudržnosti. Adaptabilita se dá měřit délkou působnosti politických organizací, přičemž čím starší je politická strana, tím více je institucionalizovaná. Politické strany nemohou vzniknout najednou. Politický proces je pomalý. Některé velké strany vznikly rychle během revoluce, ale normálními postupy není možné rychle vybudovat velké politické strany. Adaptabilita se dá také měřit generačním věkem. Pokud politické strany mají ve svém čele stále generaci politiků, kteří stranu zakládali, pak je jejich institucionalizace pochybná. Čím častěji politická strana řešila změnu politických elit, aniž by došlo k větším vnitrostranickým potížím, tím více je institucionalizovaná. Dále se adaptabilita dá měřit schopností politických stran reagovat na vnější změny. V tomto případě organizace obvykle plní nějakou funkci, a když tato funkce vymizí, musí organizace najít jinou funkci, anebo zanikne. Huntington pro tento indikátor používá termín funkcionální adaptabilita.

Dalším základním indikátorem je komplexnost. Podle Huntingtona platí, že čím je struktura instituce nebo politické strany složitější, více vrstvená, tím vyšší je její úroveň institucionalizace. U tohoto indikátoru autor neuváděl žádné možnosti, jak úroveň institucionalizace měřit. Třetím způsobem měření institucionalizace je podle Huntingtona autonomie (vs. subordinace). Podstatou je nezávislost politických stran na ostatních sociálních skupinách a vlivu nepolitických skupin a procedur. Málo institucionalizované politické strany podléhají vnějším vlivům. Míra institucionalizace se pak měří tím, jak se vlastní zájmy a hodnoty liší od jiných institucí a sociálních

skupin. Politická strana, která představuje jen zájmy úzké sociální skupiny či třídy (např. dělníků nebo rolníků), je méně institucionalizovaná než politická strana, která hájí zájmy více sociálních skupin a tříd. Politické strany, které trpí nedostatkem autonomie, jsou více náchylné ke korupci nejen z vnějšího sociálního prostředí, ale i ze zahraničí. Vysoká úroveň autonomie se projevuje i schopností politických stran obnovovat své politické elity z vlastních řad a vytvářet systém kariérního postupu. Naopak nízká úroveň autonomie politických stran umožňuje pronikání jedinců do nejvyšších stranických funkcí mimo zavedené stranické procedury.

Poslední dimenzí institucionalizace je koherence. Zde Huntington vychází z jednoduché teze, že čím více je instituce nebo politická strana jednotná, tím více je institucionalizovaná a naopak. Každá efektivní organizace vyžaduje minimálně souhlas o funkčních hranicích skupiny a procedurách pro řešení sporů uvnitř těchto hranic. Hledání konsensu se týká jen těch členů, kteří jsou pevnou součástí dané instituce.

Dle Huntingtona může být politická strana jak autonomní bez koherence, tak koherentní bez autonomie. Ve skutečnosti obě tyto vlastnosti institucionalizace jsou těsně propojené. Autonomie se stává nástrojem koherence, když umožňuje organizaci se rozvíjet stylem, který je charakteristický pro její chování. Autonomie brání pronikání rozvrtných vnějších sil, i když nemůže zabránit rozpadu organizace z jejího středu. Rychlá expanze členské základny například směřuje k oslabení koherence. Jednota, duch, morálka a disciplína jsou základní podmínky fungování koherence. Pevnou součástí koherence je i důvěra v ostatní členy instituce. (Huntington 1968:12-23).

R. Keohane se k otázce institucionalizace politických stran vyjádřil tak, že stabilita politických stran nebo režimů je závislá na předchozích vzorech (tzv. path-dependency). Při změně vnějších podmínek je tedy jednodušší stávající politické strany přetvořit, nežli vytvářet zcela nové. Důležitým aspektem v rozhodování jednotlivých aktérů, proč udržet tyto politické strany, jsou náklady, které byly vloženy do vzniku a fungování těchto politických stran v předchozím období (Keohane 1984: 100).

Panbianco navazuje na předchozí teorie. Podle něj je institucionalizace politických stran evoluční proces, který probíhá ve dvou základních dimenzích. Jednak jsou politické strany charakteristické svou autonomií, díky které se oddělí od ostatního prostředí a jiných politických stran, jednak se vyznačují vnitřní organizační soudržností, která se označuje jako systémovost. Pojem autonomie zahrnuje nejen schopnost

politické strany se oddělit od okolního prostředí, ale zahrnuje také vnitřní sebekontrolu, řízení a existenci. Ztráta autonomie znamená, že politická strana splývá s jinými politickými subjekty nebo je ovládaná jinými vnějšími aktéry. Systémovost souvisí se schopností politických stran vytvořit pevnou, trvalou a hierarchizovanou organizační strukturu.

Pro stanovení kvality institucionalizace je podle Panebianca nutné zkoumat vztahy centrálních, regionálních a lokálních struktur. Pokud je stupeň autonomie regionálních a lokálních stranických organizací vysoký, pak je systémovost nízká, a naopak. V rámci systémovosti udává autor pět faktorů rozhodujících o úrovni institucionalizace: úroveň mimoparlamentní organizace strany; postavení centrálního byrokratického aparátu a jednotný způsob řízení; způsob financování; vztah k vnějším nebo přidruženým organizacím a poslední je úroveň konsensu mezi delegačními mechanismy strany a obsazování vedoucích stranických funkcí (Panebianco 1988:51-56).

Mainwaring a Scully v devadesátých letech rozpracovali metodologii výzkumu institucionalizace stranických systémů, která vycházela ze čtyř základních předpokladů: stability mezistranické soutěže, sociálního zakotvení politických stran ve společnosti, stupně akceptování skutečnosti, že demokratické volby jsou jediným legitimním zdrojem politické moci, a nakonec kvality organizačních struktur politických stran (Mainwaring-Scully 1995:5).

Rosamond shrnuje, že noví institucionalisté zdůrazňují, že instituce nabízí prostředí, ve kterém političtí aktéři mohou dosáhnout relativně vyšší efektivity v hledání kompromisů, přičemž jsou i místem, které nabízí velké množství důležitých informací, transparentnost a důvěryhodnost. Působí jako zasahující proměnné mezi zájmy aktérů a politickými výsledky. Podle něj „Institucionální uspořádání má vliv na politické závěry“. Dále autor dodává, že instituce neobsahují jen formální entity, ale také neformální vzájemné vztahy standardního společenského řádu jako jsou konvence, pravidla chování a standardní omezení chování. (Rosamond 2000:113-115).

Na předchozí výzkumy politologů dále navázali Basedau a Stroh, kteří definovali institucionalizaci politických stran jako proces, kdy nové politické strany nebo sociální hnutí, které zatím nemají jasně formulované cíle, hledají svou organizační strukturu, program a vedení, mění se z neukotvených organizací v pevně organizované,

hierarchizované, strukturálně rozčleněné, profesionálně řízené, finančně nezávislé a programově vyhraněné politické strany, které se pevně a dlouhodobě usadí na politické scéně. Jinými slovy: politické strany jsou organizace, které se prostřednictvím institucionalizace mění v instituce. (Basedau a Stroh 2008:7).

Výzkum afrického politického stranictví (politických stran a stranických systémů) využívá řadu teoretických přístupů, jak hodnotit kvalitu, stabilitu, význam a úlohu afrických politických stran a stranických systémů. Institucionalizace je proces, prostřednictvím kterého organizace a procedury nabývají významu a stability, jehož úroveň se dá měřit podle adaptability, komplexnosti, autonomie a soudržnosti.

Adaptabilita se dá měřit délkou působnosti politických organizací, přičemž čím starší je politická strana, tím je více institucionalizovaná a má větší schopnost reagovat na vnější změny.

Autonomie je ukazatel nezávislosti politických stran na ostatních sociálních skupinách a vlivu nepolitických skupin a procedur. Politické strany, které trpí nedostatkem autonomie, jsou více náchylné ke korupci nejen z vnějšího sociálního prostředí, ale i ze zahraničí. Autonomie zahrnuje nejen schopnost politické strany se oddělit od okolního prostředí, ale i vnitřní sebekontrolu, řízení a existenci.

Koherence politické strany je o hledání konsensu mezi jejími členy, kteří jsou pevnou součástí dané instituce. Jednota, duch, morálka a disciplína jsou základní podmínky fungování koherence. Stabilita politických stran nebo režimů je závislá na předchozích vzorech - při změně vnějších podmínek je jednodušší stávající politické strany přetvořit, nežli vytvářet zcela nové.

Institucionalizaci stranických systémů lze posuzovat na základě čtyř základních předpokladů: stability mezistranické soutěže, sociálního zakotvení politických stran ve společnosti, stupně akceptování skutečnosti, že demokratické volby jsou jediným legitimním zdrojem politické moci, a kvality organizačních struktur politických stran.

Instituce nabízí prostředí, ve kterém političtí aktéři mohou dosáhnout relativně vyšší efektivity v hledání kompromisů, přičemž jsou i místem, které nabízí velké množství důležitých informací, transparentnost a důvěryhodnost. Instituce obsahují také neformální vzájemné vztahy standardního společenského řádu, jako jsou konvence, pravidla chování a standardní omezení chování.

2.1.1 Institucionalizace politických stran

Většina politických stran je pevnou součástí politických dějin jednotlivých zemí - mají společenské kořeny. Historická tradice má pak silný vliv na jejich chování v politice, spojuje je s určitými tradicemi, politickými symboly a idejemi.

Mainwaring tvrdí, že stabilní, institucionalizované politické strany jsou jednou ze základních podmínek konsolidované demokracie. (Mainwaring 2005: 204).

Basedau a Stroh používají pro měření institucionalizace politických stran Index institucionalizace politických stran (IISPS). Na jeho základě lze porovnávat míru institucionalizovanosti jednotlivých politických stran mezi sebou. (Basedau a Stroh 2008).

V tabulce níže jsou základní dimenze a kritéria měření institucionalizace:

Tab. 1 Základní dimenze a kritéria institucionalizace politických stran

Základní dimenze	Indikátory/Kritéria
Zakotvení ve společnosti	Relativní věk politických stran z pohledu získání politické nezávislosti
	Relativní věk politických stran z pohledu fungování vícestranického systému
	Změny ve volební podpoře politických stran mezi posledními a předposledními volbami
	Podpora outsiderů v prezidentských volbách
	Ideologicko-programatické hlasování
	Propojení s občanskou společností
Autonomie	Počet alternací politických elit ve vedení strany
	Změny volební podpory po alternaci ve vedení strany
	Autonomie rozhodování na jednotlivcích a skupinách
	Všeobecné uznání politické strany
Organizace	Velikost členské základny
	Pravidelné stranické kongresy
	Materiální a osobní zdroje
	Celonárodní organizační zastoupení, politické aktivity v mezivolebním období
Koherence	Jednota parlamentní skupiny (absence vylučování a přechodů)
	Umírněné vztahy mezi stranickými frakcemi (neexistence disfunkčního frakcionalismu)
	Tolerance vnitřních stranických disidentů

Zdroj: Basedau-Stroh 2008: 12

Základní hypotéza institucionalizace vychází z obecného předpokladu, že čím více jsou politické strany a stranický systém institucionalizované, tím vyšší je kvalita demokracie v dané zemi a naopak. Pro hodnocení politických stran autorka použila toto bodové hodnocení: 3,0 - plně institucionalizované politické strany, 2,5 - spíše

institucionalizované politické strany, 2,0 – středně institucionalizované politické strany, 1,5 - mírně institucionalizované politické strany, 1,0 - neinstitucionalizované politické strany. Výsledný ukazatel vypočítáme z průměru IIPS všech politických stran v parlamentu. Výsledky však nemusí být věrohodné, protože hranice mezi jednotlivými bodovými rozhraními nejsou zcela jednoznačné.

Pro měření institucionalizace politických stran v Etiopii bude autorka zkoumat relativní věk vybraných politických stran, jejich průměrnou volební podporu v procentech v daných volbách a volatilitu (volební podporu mezi jednotlivými dvěma volebními obdobími). Pro měření autonomie použijeme počet mocenských alternací (výměnu vůdce strany) od jejich založení, změnu volební podpory po alternaci a vliv vnějších aktérů na politickou stranu (zda existují nátlakové skupiny, které by mohly ovlivňovat řízení strany, nebo zda má vliv na její chod armáda nebo tradiční společnosti). Pro hodnocení organizace politických stran použije autorka jako ukazatel měření počet členů strany, pravidelnost stranických kongresů a celonárodní zastoupení. Koherenci (soudržnost) politických stran v Etiopii autorka zhodnotí na základě posouzení jednoty politické strany - množství přeběhlíků nebo vyloučených členů skupiny a tolerancí odlišných názorů.

Většina politických stran je pevnou součástí politických dějin a jejich historická tradice má pak silný vliv na jejich chování v politice. Jednou ze základních podmínek demokracie jsou stabilní a institucionalizované politické strany. K porovnání institucionalizace politických stran v Etiopii autorka použila jako kritéria hodnocení zakotvenost ve společnosti, autonomii, organizaci a koherenci politických stran.

2.1.2 Institucionalizace stranických systémů

Africký stranický systém je často charakteristický existencí jen jedné dominantní politické strany, také nestabilitou politických stran a velmi vysokou personalizací politiky – silným charismatickým vůdcem.

Politologové zaměřující se na africkou oblast zkoumají především to, zda stranické systémy v dané zemi vůbec existují, a pokud ano, jaká je jejich úroveň institucionalizace - jak jsou politické strany zakotvené ve stranickém systému. V mnoha zemích se stále ještě setkáváme se stranickými systémy fungujícími v rámci autoritářského nebo ne zcela demokratického režimu. U těchto zemí je těžké tento výzkum provádět. Z pohledu teorie institucionalizace je však cílem výzkumu změření úrovně institucionalizace stranického systému a ne jeho kvalita. Důležité je pak zkoumat, zda režim poskytuje místo také opozičním stranám.

Sartori říká, že stranický systém je soubor interakcí mezi jednotlivými politickými stranami, přičemž každá strana zaujímá svou funkci v systému a ostatní na ni reagují soutěživě. Důraz je kladen také na polarizaci a fragmentaci stranických systémů (Sartori 2005: 55).

Mainwaring a Torcal vycházejí z předpokladu, že ve stranickém systému na sebe vzájemně opakovaně působí alespoň dvě politické strany, některé strany získávají větší volební podporu a jiné ji ztrácejí a předpokládá se, že tyto politické strany jsou institucionalizované (Mainwaring a Torcal 2005: 205).

Pro měření zakotvenosti politických stran v Etiopii ve stranickém systému použije autorka výsledky ukazatelů institucionalizace stran - dlouhodobé podpory politických stran v parlamentních volbách, podporu prezidentských outsiderů a dlouhodobou, jasnou identitu. Pro měření stability stranického soutěžení použijeme hodnocení pravidelnosti účasti politických stran, dlouhodobou volatilitu v parlamentních volbách a prezidentských volbách a ukazatel interakce mezi parlamentními stranami. Pro měření kvality stranického soutěžení budeme aplikovat výsledky kvality voleb (index Freedom House), pravidelnost voleb a počet voleb. Pro měření legitimacy stranického soutěžení budeme zkoumat registraci voličů, volební účast, případný bojkot voleb a akceptaci výsledků. V posledním kritériu hodnocení,

neměnnost a spravedlnost volebních pravidel, použijeme ukazatele změny volebního systému, míry volebního práhu a volebního inženýrství (zásahy do volebních pravidel).

Pro výzkum institucionalizace stranického systému v Etiopii bude autorka vycházet z následujících kritérií, na jejichž základě bude definovat základní index institucionalizace stranických systémů – viz tabulka:

Tab. 2 Kritéria hodnocení institucionalizace stranických systémů

Kritérium výzkumu	Ukazatele
Zakotvenost politických stran ve stranickém systému	Institucionalizace politických stran
	Volební podpora politických stran parlamentem
	Prezidentská volební podpora
	Podpora prezidentských outsiderů
	Identita politických stran
Stabilita stranického soutěžení	Pravidelná účast politických stran ve volbách
	Volební podpora (volatilita) politických stran
	Dlouhodobá volatilita stran v prezidentských volbách
	Interakce mezi parlamentními stranami
Kvalita stranického soutěžení	Hodnocení voleb
	Pravidelnost voleb
	Počet voleb
Legitimita stranického soutěžení	Registrace voličů
	Úroveň volební účasti
	Bojkot voleb
	Akceptace výsledků
Neměnnost a spravedlnost volebních pravidel	Změny volebního systému
	Volební práh
	Zásahy do volebních pravidel

Zdroj: Vlastní zpracování (dle Basedau a Stroh 2008)

Africký stranický systém je často charakteristický existencí jedné dominantní politické strany, nestabilitou politických stran a velmi vysokou personalizací politiky. Výzkumy se především zaměřují na to, zda stranické systémy v dané zemi vůbec existují, jaká je jejich míra institucionalizace a zda je dán prostor také opozičním stranám. Důraz je také kladen na polarizaci a fragmentaci stranických systémů. Ve stranickém systému na sebe vzájemně opakovaně působí alespoň dvě politické strany.

2.1.3 Vznik politických stran

Při výzkumu politických stran byly vydefinovány tři hlavní teorie jejich vzniku – institucionální teorie, historicko-konfliktní teorie a modernizační teorie vzniku politických stran:

Institucionální teorie vysvětluje, že politické strany vznikly z existujících institucí, s vývojem parlamentních systémů a volebních mechanismů. Předpokládá se, že politické strany vznikaly na základě rozšíření volebního práva a díky parlamentnímu systému založeného na demokratickém soutěžení politických subjektů. V parlamentu politické strany vznikaly ze stran honoračních nebo kádrových, mimo parlament pak z různých zájmových a nátlakových organizací. Až do poloviny 19. století poslance volila úzká elitní skupina společnosti, tzv. honorace, proto se nemusely vytvářet žádné větší specifické politické organizace. Volební výbory, což byly malé zájmové skupiny, byly schopny získat u honorace potřebnou podporu. Po zavedení volebního práva na přelomu 19. a 20. století byli poslanci nuceni hledat nové způsoby, jak získat voliče. Přípravovali program, ideologii, hledali agitátory, vytvářeli pobočky (Duverger 1954).

Další důležitou teorií snažící se objasnit vznik politických stran je historicko-konfliktní teorie, kterou rozpracovali Rokkan a Lipset. Autoři vypořizovali výskyt nových stran zejména v době společenských konfliktů jako je například národní revoluce nebo průmyslová revoluce. Iniciovaly se různé filozofické společnosti, dělnické kluby nebo skupiny intelektuálů. Socialistické a sociálně demokratické strany se tvořily zejména z odborů. Autoři zavedli pojem cleavages - koncepci štěpících linií. Jednotlivé linie se často štěpí v průběhu revoluce, kdy je konflikt mezi centrem (hájícím jazyk a národní kulturu) a periférií, která se od centra jakkoli odlišuje - etnicky, jazykově nebo nábožensky. V době průmyslové revoluce například docházelo ke konfliktu mezi zájmy venkova a hlavního sídla průmyslu (štěpení venkov-město). V Africe se u všech bývalých kolonií setkáváme s národně osvobozeneckým bojem. Po úspěšném ukončení národně osvobozeneckých revolucí a získání nezávislosti nastávaly uvnitř společnosti střety mezi jednotlivými kmeny a etniky nebo docházelo k vojenským převratům (Rokkan a Lipset 1967).

Poslední, modernizační nebo také vývojovou teorii vzniku politických stran, rozpracoval D. Apter, který byl jejím zakladatelem. Apter považoval jako nejdůležitější modernizační nástroj společnosti stranickou politiku. U mimoevropských zemí plní politické strany i jiné funkce, například vzdělávací, policejní nebo administrativní. Zde

modernizace neprobíhá tak rychle a politické strany se opírají o masovou podporu, vyžadují striktní disciplínu a hierarchii. V rozvojových zemích je často problém rozeznat, jaká je odpovědnost politické strany a jaká je odpovědnost vlády. Apter zdůraznil, že politické strany Afriky se nemohou srovnávat s ostatními institucemi a musíme je chápat čistě jako africké instituce. (Apter 1965).

Absolutní většina afrických stran však vznikla mimo parlament, protože ve většině společností existoval one-party system nebo jiná forma autoritářského systému. Většina stran se formovala na základě již existujících asociací a skupin s cílem dosáhnout politické moci – jejich vůdci se například později dostali do čela národních organizací nebo získávali loajalitu a vytvářeli vztahy, které jim umožnily mobilizovat a řídit důležité segmenty obyvatelstva anebo asociace a spolky získávaly podporu lidu. Tato podpora pak byla velice důležitá při zakládání masových stran.

T.Hodgkin věnoval svou pozornost vzniku politických stran v Africe a vydefinoval několik hlavních způsobů vzniku těchto stran – viz tabulka níže:

Tab. 3 Klasifikace vzniku afrických politických stran podle Hodgkina

Způsob vzniku afrických pol. stran:	Příklad strany
Přeměna dříve existujících asociací	NPC (Lidový kongres v Nigérii)
Evoluce z kongresu	FLN (Revoluční fronta v Alžírsku)
Odštěpením od kongresů a stran	CPP (Konvenční lidová strana v Ghaně), Demokratický blok v Senegalu
Integrací politických stran a skupin	GCP (Strana kongresu v Ghaně) FRELIMO (Fronta za osvobození Mosambiku) MPLA (Lidové hnutí za osvobození Angoly)
Na základě vnějšího vlivu	SFIO v Senegalu RDA v Pobřeží slonoviny

Zdroj: T.Hodgkin (1961)

V tabulce od Hodgkina bohužel není žádný příklad politické strany Etiopie, protože v době císařské Etiopie byly politické strany zakázané. V Etiopii můžeme pozorovat vznik politické strany často přeměnou politického hnutí nebo politické strany na jinou stranu - například Etiopská revolučně lidová strana EPRP se přeměnila na Etiopské lidově demokratické hnutí EPDM, později na Amharské národně demokratické hnutí ANDM a v roce 2018 se změnilo na Amharskou demokratickou stranu ADP, tedy došlo ke třem změnám strany. Nejméně častý vznik politických stran je pak na základě vnějších vlivů, kdy za vnější zásah můžeme považovat světové

mezinárodní organizace – vznikají tak nově například strany zaměřující se na ochranu životního prostředí, které dříve neměly v Africe obdoby – například různé typy stran zelených.

Dle výzkumů V. Fialy, nejčastější metodou vzniku nových politických stran v Africe je odštěpením od kongresů a již existujících stran. Druhou nejčastější metodou vzniku je pak přeměna dříve existujících asociací. (Fiala 2016:227).

Při výzkumu politických stran byly vydefinovány tři hlavní teorie jejich vzniku: institucionální teorie, historicko-konfliktní teorie a modernizační teorie. Institucionální teorie definuje vznik politických stran z již existujících institucí – kádrových a honoračních stran a také z různých zájmových a nátlakových organizací. Historicko-konfliktní teorie předpokládá vznik politických stran zejména v době společenských konfliktů jako je národní nebo průmyslová revoluce.

Socialistické a sociálně demokratické strany vznikaly zejména z odborů. Strany se utvářely především tehdy, když vznikal konflikt mezi centrem a periferií – například štěpení venkov-město. Uvnitř společnosti nastávaly střety mezi jednotlivými kmeny a etniky. Modernizační nebo také *vývojová* teorie vzniku politických stran spatřuje vývoj ve stranické politice a institucionalizaci. Politické strany často plní funkci také vzdělávací, policejní nebo administrativní.

V rozvojových zemích je často problém rozeznat, jaká je odpovědnost politické strany a jaká je odpovědnost vlády. Absolutní většina afrických stran však vznikla mimo parlament, na základě již existujících asociací a skupin s cílem dosáhnout politické moci - jejich vůdci se pak často dostali do čela národních organizací. V Africe politické strany vznikaly několika způsoby: přeměnou již existujících asociací, evolucí z kongresu, odštěpením od kongresů a stran, integrací politických stran a skupin nebo na základě vnějšího vlivu.

V Etiopii vidíme častou přeměnu politického hnutí nebo politické strany na jinou politickou stranu. Za vznik politické strany na základě vnějšího vlivu můžeme pak považovat například různé strany zelených na popud světových mezinárodních organizací. Tento vznik politických stran je však nejméně častý.

3 VÝVOJ POLITICKÉHO STRANICTVÍ V ETIOPII PO ROCE 1974

3.1 *Stručná politická historie Etiopie do roku 1974*

Etiopie zažívala až do poloviny 19. století éru vlády princů. Etiopské území nebylo spravováno z centra, ale existovalo několik autonomních, polo-nezávislých politických jednotek, kde vládli princové, nad nimiž neměl etiopský král *negus* moc. K upevňování moci docházelo od roku 1855 za vlády císaře Tewodrose, který začal teritoriální expanzi, kterou dokončil začátkem 20. st. Menelik II. (Zewde 2001:9-13)

Císař Haile Selassie I. začal od roku 1930 s centralizací Etiopie. Zaváděl unifikaci založenou na dominanci amharského jazyka, etiopské ortodoxní církve a moderního politického systému. První etiopská ústava, kterou inicioval, byla podle japonského vzoru. Ústava z roku 1931 byla zavedena jako pokus o koordinaci tradic. Byla však nedostatečná, zejména po připojení Eritreje v roce 1952. (CIA 2017).

Roku 1955 byla přijata revidovaná ústava, která do značné míry rozpracovala původní ústavu a zahrnovala také vytvoření parlamentu (amharsky Shengo), avšak s omezenou pravomocí. Císařská politika formulovala tři antagonistické zájmové skupiny: Člen první skupiny se nazýval *Amalkatch* (navrhovatel politiky nebo myšlenky), člen druhé skupiny byl *Tekawami* (oponent) a člen třetí skupiny byl *Techi* (komentátor nebo smířčí osoba provádějící kompromisy mezi dvěma prvními skupinami). V roce 1957 se uskutečnily první volby do parlamentu Shengo. Do voleb se registrovalo přes tři miliony voličů. Do parlamentu bylo zvoleno 210 zástupců, kteří měli důvěru císaře a byli jeho přímým a osobním zastoupením. Díky založení parlamentu a nové ústavy začaly v moderní Etiopii postupně vznikat demokratické instituce. (Petros 1991:142). Nová ústava však opomíjela etnickou, jazykovou a sociální pluralitu a nerespektovala práva menšin. Začaly revolty a povstání v Bale a Ogadenu, převážně mezi muslimskou populací somálského a oromského původu a vyhrocení eritrejského boje za nezávislost v roce 1962. (CIA 2017).

V roce 1971 vznikla v ilegalitě první národní organizace Etiopské národní osvobození (Ethiopian National Liberation) se svým politickým programem, který inicioval povstání rolníků, dělnické stávkou a studentská hnutí. Lidé požadovali radikální změnu systému. (Petros 1991:146).

3.2 Vývoj politického stranictví v období afro-marxistického režimu (1974-1991)

Císař Selassie nedokázal řešit problémy sužující především venkovskou populaci (hladomor a neúrodu) a spolu s otřesem světových cen ropy v září roku 1974 došlo k jeho svržení. Vlady se ujal Derg (v překladu Dočasný vojenský administrativní výbor, také uváděný jako Provisional Military Administrative Council PMAC), který nastolil režim v duchu marxisticko-leninského přesvědčení po vzoru Sovětského svazu. (Mennasemay 2008). Derg v čele s Mengistu Haile Mariam vyhlásil v prosinci 1974 etiopský socialismus (amharsky Hibtetsebanet) jako *Politickou filozofii revoluce*, který představoval rovnost, soběstačnost, právo na práci, vyšší dobro a nedělitelnost národa. (Petros 1991: 149). Derg začal zavádět centralismus, vyhlásil pozemkovou reformu a zaměřil se na rozvoj venkova. V ekonomické struktuře došlo k znárodnění finančních institucí a výrobních závodů. (Desta 2014:69).

Ze zahraničí se vraceli levicově orientovaní studenti a intelektuálové, kteří zakládali první politické organizace. (Clapham 1990:54). Mezi prvními bylo založeno Celoetiopské socialistické hnutí (All-Ethiopia Socialist Movement) známé jako MEISON, které bylo vytvořeno v ilegalitě již v roce 1968 a vydávalo svůj časopis *Hlas lidu*. Své stoupence získávalo z řad studentů a státních úředníků. Hlásilo se ke spolupráci s Dergem, ale nebyla to strana marxisticko-leninská. MEISON chtěl ve skutečnosti využít režimu Dergu k jeho nahrazení. (Donham 1999: 132). Představitelé strany MEISON chtěli vytvořit Lidově demokratickou republiku, což měli i ve svém programu. Vedení strany tvořili veteráni etiopského studentského hnutí v Evropě a zakladatelem byl Haile Fidda. Usilovali o znárodnění výroby, sebeurčení každé národnosti a také o tajné volby. Jejich ideologií bylo spojit dělnickou třídu, rolníky a levicově orientované obyvatele měst.

Etiopská revolučně lidová strana EPRP (Ethiopian People's Revolutionary Party), v amharštině *Ihapa*, byla založena v roce 1972 a vznikla sdružením marxistických skupin Abiyot a Democracia. Většina zakladatelů této strany byli členové etiopského studentského hnutí. Stranu tvořili exiloví studenti z Alžírsko a Holandska, kteří vydávali také svůj časopis *Abiyot*. V srpnu 1975 vydala strana program, ve kterém požadovala okamžité ukončení vojenské diktatury a vytvoření prozatímní civilní vlády. EPRP prohlašovala, že žádná vojenská vláda nemůže být skutečně revoluční a

obviňovala Derg z fašismu a zatýkání skutečných revolucionářů. Taktický městský boj a poprava vládních úředníků vyústila v roce 1977 v rudo-bílý teror. Strana se rozdělila. Skupina Anja odmítla městský boj a zbývající část strany posílila svůj partyzánský boj ve Wallo. V roce 1981 strana zformovala spojeneckou frontu s Etiopskou demokratickou unií (Ethiopian Democratic Union). (Petros 1991: 152-153)

V roce 1971 vznikla Etiopská národně osvobozenecská fronta ENLF (Ethiopian National Liberation Front, amharsky Ebnag), která v srpnu téhož roku představila na svém zakládacím kongresu svůj program. Sídlem strany byl jižní Jemen a jejím hlavním cílem bylo svrhnout „feudalistický režim jednotlivce“ a „vytvořit moderní perspektivní republiku založenou na vědě a technologii, decentralizovanou unií, ve které by každý region byl autonomní“. Dalším cílem strany bylo vytvoření politické svobody, propuštění vězňů, svoboda tisku a vznik politických stran, zájmových spolků a nastavení minimální mzdy. Jejich program obsahoval propracovanou půdní reformu a distribuci půdy rolníkům. Strana chtěla posílit vztahy se sousedními zeměmi a byla pro africkou jednotu. Tento program byl prvním deklarovaným politickým programem v historii Etiopie, na základě kterého členové strany vedli ozbrojený boj. Program zapůsobil na radikály a veterány etiopského studentského hnutí. Lídři ENLF chtěli vytvořit alianci stran. Předseda strany Hassen Sorra apeloval na vzdělané Etiopany, kteří byli součástí Celosvětové etiopské studentské unie (Worldwide Ethiopian Student Union), na jejich každoroční konferenci v Paříži v roce 1972, aby se zapojili. Členové strany ENLF se scházeli také v Addis Abebě. Strana se však v roce 1976 rozpadla na několik frakcí poté, co na jednom setkání v Addis Abebě byli její členové zatčeni a mnoho z nich jich bylo uvězněno. Někteří její členové přestoupili do jiné politické strany a někteří se později přidružili k Dergu. (Petros 1991: 151).

Jednou z ilegálních stran byla také Oromská osvobozenecská fronta OLF (Oromo Liberation Front), založená v roce 1973, která vedla národně osvobozenecský boj proti tehdejšímu režimu. Cílem tohoto osvobozenecského hnutí bylo vydobýt si nezczitelné právo národů Oromo na národní sebeurčení a ukončení utlačování s právem na svou národní suverenitu. (OLF 2017).

Další ilegální stranou, která bojovala za právo na sebeurčení proti vojenské vládě Dergu, je Tigrejská lidově osvobozenecská fronta TPLF (Tigrayan People's Liberation Front). Vznikla v únoru 1975 jako malá partyzánská skupina na severu Etiopie. Bylo to původně etno-národnostní hnutí, jejíž členové usilovali o sebeurčení

Tigreje. Strana vznikla přeměnou z Tigrejské národní organizace TNO, která své partyzánské hnutí postavila po vzoru osvobozenického hnutí Alžírsko, Číny, Kuby, Vietnamu nebo Eritreje. Spolupracovala s eritrejskými skupinami. Hlavním představitelem TPLF byl Gessesew Ayele, přezdívaný Sihule podle tigrejského bojovníka z 18. století. Cílem strany bylo odtržení Tigreje od Etiopie a vytvoření nezávislé republiky. Během šestnácti let ozbrojeného boje vytvořila strana TPLF rozsáhlou a disciplinovanou armádu. (Berhe 2004: 569-590)

V březnu 1975 vydala svůj program Etiopická demokratická unie EDU (Ethiopian Democratic Union, amharsky EHEDEH), kterou tvořili zbylí aristokraté a vyšší vládní úředníci. Lídry hnutí byli generál Iyasu Mengesha Ras, generál Nega Tegane a generál Mercorios Haile. Jejich cílem bylo ukončit tyranii a teror a svrhnout Derg ozbrojeným bojem a založit demokracii založenou na svobodě a spravedlnosti. Derg byl obviněn z *balkanizace Etiopie*. EDU chtěla demokratický systém odrážející Etiopii jako *mozaiku lidí*. EDU vedla partyzánský boj a vydávala svůj časopis *Svoboda* (amharsky Nesannet) a *Advokát EDU* (EDU Advocate). (Petros 1991:158).

V červenci 1975 byla založena Etiopická komunistická strana ECP (Ethiopian Communist Party - ECOPA). Založil ji Asefa Endeshaw, student právnické fakulty, aktivista studentského hnutí. Jejími členy byli studenti a levicově orientovaná inteligence a vydávali svůj časopis *Rudá vlajka* (Red flag). Odsuzovali imperialismus USA i marxistickou orientaci Sovětského svazu. Za vzor si brali úspěchy komunistické strany Číny pod vedením Mao c' Tung. Chtěli svrhnout vojenskou vládu Dergu, zavést diktaturu proletariátu a vybudovat socialismus. Chtěli oddělit církev od státu a uznat sebeurčení národů. Jejich ekonomickou politikou bylo znárodnění průmyslových objektů. ECP chtěla vytvořit alianci s nějakou organizovanou anti-militaristickou stranou nebo skupinou stran. (Petros 1991:157).

V roce 1975 vzniklo politické uskupení Etiopický boj utlačovaných ECHAT (Ethiopian Oppressed People's Struggle) a v prosinci téhož roku vydalo svůj program. Cílem strany bylo svrhnout feudalismus a založit Lidově demokratickou republiku vytvořením aliance s demokratickými stranami, organizacemi a frontami prostřednictvím přímých, tajných voleb. Zakladatelem strany byl Barro Tumsa, který byl jedním z prvních organizátorů národní studentské unie. Strana ECHAT byla původně nátlakovou skupinou sestávající z obyvatel regionu Oromo a intelektuálů z utlačovaných národů. (Petros 1991:153-154).

V září 1975 vznikl Lidově organizační politický výbor POPC (People's Organizational Political Council), který tvořili převážně členové Dergu, který měl připravit návrh nového programu etiopské revoluce. (Donham 1999: 132-133).

V dubnu 1976 byl schválen program a vytvořen Prozatímní úřad pro masové organizační záležitosti (Provisional Office of Mass Organizational Affairs POMOA), který měl šířit myšlenky vědeckého socialismu. Mengistu Haile Mariam vytvořil novou vojenskou politickou organizaci Revoluční plamen (Revolutionary Flame, v amharštině Seded), která se připojila k POMOA. Strana EPRP byla prohlášena za anarchistickou a později za fašistickou organizaci a v roce 1977 byla zlikvidována, přičemž bylo popraveno 55 stoupců této strany, většinou studentů a učitelů. Ostatní stoupci byli uvězněni nebo emigrovali do zahraničí. (Clapham 1990)

V roce 1976 byla také založena Liga WAZ (Waz league). Jejím zakladatelem byl chemický inženýr Likkay Sennai, veterán studentského hnutí ve Spojených státech. Ligu tvořili členové letectva a Fikre Sellasie Wogderes, který byl členem Dergu. Sennai podporoval studentské hnutí, které plánovalo rolnickou vzpouru v Bale. Byl také autorem prvního časopisu, který byl vydáván v angličtině pod názvem *Ethiopian Revolution – Problems and Prospects*. Někteří členové Waz ligy později přestoupili do Etiopské dělnické strany a dostali se až do jejího čela. (Petros 1991: 155).

V prosinci 1976 vyhlásila svůj program Etiopská marxisticko-leninská revoluční organizace (Ethiopian Marxist-Leninist Revolutionary Organization), známá jako MALRED. Její členové prohlašovali, že v Etiopii začala národně demokratická revoluce a že Etiopie je polo-feudální a polo-kapitalistická země. Hlavní aktivity podnikali utlačovaní lidé. Rozlišovali přátele a nepřátele etiopské revoluce. Zakladatelem strany byl Iyed Ahmed a základ strany tvořili studentští aktivisté. Vydávali svůj časopis *Revoluce a Revoluční mládí*. Program strany apeloval na vytvoření spojenecké fronty pokrokovosti. MALRED úzce spolupracoval se stranou Meison a společně vytvořily spojeneckou frontu, která vydávala také svůj časopis *Pravda*, amharsky *Ewenet*. Cílem bylo zformovat „nové Etiopany“ pod vedením proletariátu ve spojení s rolníky a dalšími utiskovanými. Program propagoval boj za demokracii, rovnost národů a právo na jejich sebeurčení. (Petros 1991: 154).

V roce 1977 se politická strana MEISON, Waz League, Malred, ECHAT a Seded (Revoluční plamen) zavázaly zformovat Spojeneckou frontu etiopské marxisticko-leninské organizace EMALREDH (The United Front of Ethiopian Marxist-

Leninist Organization), vytvořit *Akční program* a usilovat o jednotu. (Clapham 1990:66-68). Strana EPRP odmítla Emaledh, čímž se stala kontrarevolucionářskou. V letech 1976 a 1977 konflikty a souboje mezi EPRP a Emaledh vedly zabití tisíců mladistvých, obyvatel měst a nevinných lidí. Vytvořením organizace Emaledh došlo ke kompletní reorganizaci POMOA. Hnutí MEISON vyslovalo nesouhlas a požadovalo po Dergu okamžité předání moci. Derg však v srpnu 1977 pozatýkal a uvěznil tisíce jejích členů a lídry strany popravil. Strana ECHAT byla obviněna z propagování nacionalismu a byla ze svazu vyloučena. Její lídři byli uvězněni.

V prosinci 1978 Derg zrušil Emaledh se slovy, že „*místo spojování nebo slučování pravých revolucionářů by měla být vytvořena proletářská strana a ne aliance, protože v alianci nefunguje organizační loajalita*“. (Petros 1991: 156-157)

V roce 1979 se členové Dergu rozhodli vytvořit novou revoluční stranu sloučením marxisticko-leninských revolucionářů. V témže roce vznikla Rada pro organizaci strany pracujících Etiopie COPWE (Commission for Organizing the Party of the Working People of Ethiopia), jejímž předsedou byl Mengistu Haile Mariam. Kritérium pro členství ve straně byla absolutní loajalita vůdci. Strana měla společně s odbory tlumit etnický nacionalismus, který se v některých regionech vyhrocoval, zejména v somálském Ogadenu, Amhaře a Oromii. (Clapham 1990:66-68). V roce 1983 měla COPWE asi 50 tisíc členů a byla složena z *přesvědčených komunistů* po vzoru Sovětského svazu. Prozatímní úřad POMOA byl rozpuštěn. (Zewde 2001).

V prosinci 1981 vydalo svůj program Etiopské lidově demokratické hnutí EPDM (Ethiopia People's Democratic Movement, amharsky EHEDN), které tvořili členové rozpadlé strany EPRP. Prohlašovali se za proti-feudální, proti-buržoazní a proti-imperialistickou frontu. Jejím cílem bylo svrhnout Derg a vytvořit proletářskou stranu. Podporovali eritrejskou snahu o odtržení a chtěli nastolit demokratická práva, práva žen a dělníků a hospodářskou soběstačnost. Uzavřeli dohodu s tigrejskou stranou TPLF a hnutím Meison o spolupráci a společném boji. (Petros 1991:160).

V roce 1982 se Etiopské lidově demokratické hnutí EPDM přeměnilo na Amharské národně demokratické hnutí ANDM (Amhara National Democratic Movement).

V roce 1984 byla v Etiopii založena jediná legitimní politická strana Etiopská dělnická strana WPE (Working Party of Ethiopia) a ustaven národní parlament Shengo. Přestože strana byla založena na multietnickém základě, převažovali spíše důstojníci

z amharského a tigrejského regionu. Nová Dělnická strana měla vůdčí úlohu a byla zakotvena i v etiopské ústavě. Země se přejmenovala na Lidově demokratickou republiku Etiopie. S vypuknutím eritrejské války za nezávislost a neochotou Dergu posílit práva menšin se objevila celá řada etno-regionálních hnutí zaměřených proti režimu, který porušoval svá vlastní ustanovení a principy. V roce 1987 přijal Derg novou socialistickou ústavu, která prohlašovala, že Etiopie je unitárním státem, kde jsou si všechny národnosti rovny. (Desta, 2017:17).

V roce 1988 vznikla Etiopská lidová revolučně demokratická fronta (EPRDF (Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front)), jejímiž ustavujícími členy byla Tigrejská lidově osvobozenecá fronta (TPLF (Tigrayan People's Liberation Front)) a Amharské národní demokratické hnutí (ANDM (Amhara National Democratic Movement, původně EPDM)). Posledním ze zakládajících členů bylo Etiopské revoluční hnutí demokratických důstojníků (EDORM (Ethiopian Democratic Officers Revolutionary Movement)), složené z armádních důstojníků přidružených k TPLF. Od počátku byla zřejmá dominantní pozice TPLF i přes různé ujišťování o rovnosti všech partnerů. (Zewde 2001:265).

Dlouholeté boje v regionech a neschopnost a neochota jednotlivých etno-regionálních hnutí dosáhnout efektivní spolupráce jen umocňovala význam etnicity pro budoucí uspořádání země. Po separatistických bojích lídři nově vzniklé fronty EPRDF svrhli v roce 1991 Derg z moci. (Desta 2017:18).

3.2.1 Politické strany Etiopie 1974-1990

Jak je naznačeno v předchozí kapitole, mezi prvními založenými stranami bylo hnutí MEISON a strana EPRP. Dále vznikla fronta ENLF a formovaly se i menší strany jako Dělnická liga (WAZ league), organizace MALRED a ECHAT nebo Etiopská komunistická strana (ECP). Tigrejská fronta (TPLF) a Oromská osvobozenecá fronta (OLF) jsou nejvýznamnější strany, které se později přeměnily ve skutečné politické strany. Jedinou legitimní stranou byla Etiopská dělnická strana (WPE). Sloučením TPLF, ANDM a Etiopského revolučního hnutí (EDORM) vznikla koalice Etiopská lidová revolučně demokratická fronta (EPRDF).

V tabulce níže je přehled stran, které se zformovaly do roku 1990:

Tab. 4 Přehled politických stran a uskupení 1974-1990

Název strany / politického uskupení	Zkratka
Celoetiopské socialistické hnutí (All-Ethiopia Socialist Movement), zal. 1968	MEISON
Etiopská národně osvobozenická fronta (Ethiopian National Liberation Front), zal. 1971	ENLF (amharsky Ebnag)
Etiopská revolučně lidová strana (Ethiopian People's Revolutionary Party), zal. 1972	EPRP (amharsky Ihapa)
Oromská osvobozenická fronta (Oromo Liberation Front), zal. 1973	OLF
Etiopská marxisticko-leninská revoluční organizace (Ethiopian Marxist-Leninist Revolutionary Organization), amharsky Malered, zal. 1974	MALRED
Etiopská komunistická strana (Ethiopian Communist Party), zal. 1975	ECP (nebo také ECOPA)
Dělnická liga (The Labour League), amharsky WAZ, zal. 1975	Waz league
Revoluční boj utlačovaných Etiopie (Ethiopian Oppressed People's Struggle), zal. 1975	ECHAT
Etiopská demokratická unie (Ethiopian Democratic Union), zal. 1975	EDU, amharsky EHEDEH
Tigrejská lidově osvobozenická fronta (Tigrayan People's Liberation Front) zal. 1975	TPLF
Revoluční plamen (Revolutionary flame), zal. 1976	amharsky Abiyotawi Seded
Svaz marxisticko-leninských organizací Etiopie (Union of Marxist-Leninist Organizations of Ethiopia), zal. 1977	Emaledh
Etiopské lidově demokratické hnutí (Ethiopian People's Democratic Movement), zal. 1978	EPDM
Komise pro organizaci strany pracujících Etiopie (Commission for Organizing the Party of the Working People of Ethiopia), zal. 1979	COPWE
Amharské národně demokratické hnutí (Amhara National Democratic Movement), zal. 1982	ANDM
Etiopská dělnická strana (Working Party of Ethiopia), zal. 1984	WPE
Etiopské revoluční hnutí demokratických důstojníků (Ethiopian Democratic Officers Revolutionary Movement)	EDORM
Etiopská lidová revolučně demokratická fronta zal. 1988	EPRDF

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky je vidět, že po roce 1974 začalo vznikat mnoho nových politických stran, hnutí a uskupení. Aby ty menší měly větší sílu, začaly se spojovat s ostatními organizacemi a vytvářet politické koalice, např. uskupení Emaledh. Některé z nich vznikly přeměnou z jiné rozpadlé strany - například hnutí EPDM vzniklo z EPRP. Rada COPWE vznikla dekretem a pak se přeměnila na Etiopskou dělnickou stranu WPE.

3.3 Politické stranictví v období tranzice (1991-1994)

Začátkem devadesátých let, po skončení studené války, se Sovětský svaz a její spojenecké země začaly posouvat směrem k demokracii a přestaly podporovat Etiopii, která byla do té doby pod jejich patronáží. (Vestal 1999:3) Obecná nespokojenost s brutální vládou Mengistu Haile Mariam vedla z eritrejské, ogadenské (somálské) a oromské strany v květnu 1991 k obsazení Asmary a Addis Abeby marxistickými organizacemi: Eritrejskou lidově osvobozenou frontou (Eritrean People's Liberation Front EPLF), vedenou Isaiasem Afeworkim a Tigrejskou lidově osvobozenou frontou (Tigrayan People's Liberation Front TPLF), jejímž čelním představitelem byl Meles Zenawi (Venkataraman 2008).

Eritrejská strana EPLF nakonec válku v roce 1991 vyhrála a s pomocí etiopských rebelů svrhla etiopského prezidenta Mengistu Haile Mariam. (Gaffey 2016). Blízké spojení obou vůdců EPLF a TPLF přispělo k urychlenému jednání o odtržení Eritreji, avšak jednání o zachování jednoty Etiopie a jejím budoucím uspořádání velmi brzy zkomplikovaly spory mezi TPLF a Oromskou osvobozenou frontou OLF (Oromo Liberation Front). Eritrea nakonec v květnu 1991 vybojovala svou nezávislost.¹ (Zewde 2009).

Během Národní konference přeměny v červenci 1991 byly vytvořeny skupiny všech etnik a opozičních stran, ze kterých byla sestavena osmdesátisedmičlenná Rada zástupců. Koalice EPRDF se ujala řízení a vytvořila Etiopskou tranziční vládu (Transitional Government of Ethiopia TGE). Rada zástupců vykonávala během přechodného období legislativní moc. (Desta (2017).

V tranziční vládě TGE získali nejvíce křesel zástupci Oromské osvobozené fronty OLF (Oromo Federalist Democratic Movement), Amharského národně demokratického hnutí APDM (Afar National Democratic Party), Oromské lidově demokratické organizace OPDO (Oromo People's Democratic Organization) a Tigrejské lidově osvobozené fronty TPLF (Tigrayan People's Liberation Front). Několik křesel obsadili také zástupci Afarské osvobozené fronty ALF (Afar Liberation Front). (Salih 2001).

¹ Samostatnou zemí se však Eritrea stala až v dubnu 1993

V červnu 1994 bylo zvoleno 547členné ústavní shromáždění, které navrhlo novou ústavu. Ta byla ratifikována v prosinci téhož roku. Zákon stanovil etnickou federaci devíti států, vícestranický systém a dvoukomorový parlamentní systém s pětiletým obdobím.

Místo aby EPRDF dovolila různým politickým a etnickým skupinám se volně zapojit a vytvořit federativní systém s rovnými právy, upravila politickou mapu Etiopie na etnickém základě. Vytyčila devět regionálních států. Pět států s etnickým základem: Afar, Amharu, Oromii, Somálsko a Tigrej a další čtyři multietnické státy: Benishangul-Gumuz, Jižní národy (SNNP - South Nations, Nationalities and People), Gambelu a Harar. Navíc byly Addis Abeba a Dire Dawa stanoveny za regiony, ačkoli jsou federálně administrativními městskými státy. (Desta 2017).

V ústavě bylo zakotveno bezpodmínečné právo každého z národů, národností a lidí v Etiopii na sebeurčení včetně práva na secesi. (Desta 2014:93).

3.4 Politické stranictví v období procesu demokratizace (1995-2015)

3.4.1 Nové politické strany v Etiopii po roce 1995

V roce 1995 existovaly v Etiopii desítky politických stran, ale do parlamentu se jich dostalo pouze osmnáct. Mezi nejvýznamnější strany patří Oromská lidově demokratická organizace OPDO (Oromo People's Democratic Organization), která získala nejvíce křesel, dále Amharské národně demokratické hnutí ANDM (Amhara National Democratic Movement), Jihoetiopské lidově demokratické hnutí SEPDO (Southern Ethiopian People's Democratic Movement), Tigrejská lidově osvobozeněcká fronta TPLF (Tigrayan People's Liberation Front) nebo Etiopská somálská demokratická liga ESDL (Ethiopian Somali Democratic League). Mezi další strany, které se dostaly do parlamentu, avšak jen s několika málo křesly, patří Lidově demokratická organizace Argoba APDO (Argoba People's Democratic Organization), Hararská národní liga HNL (Harari National League), Afarská osvobozeněcká fronta ALF (Afar Liberation Front), Gambelská lidově demokratická strana GPLP (Gambela People's Liberation Party) nebo Západosomálská demokratická strana WSDP (West Somali Democratic Party). První čtyři jmenované strany tvoří vládnoucí koalici EPRDF.

Mezi opoziční strany se řadí Oromská osvobozeněcká fronta OLF (Oromo Liberation Front), Koalice za jednotu a demokracii CUD (Coalition of Unity and Democracy), Etiopské federativní demokratické fórum jednoty MEDREK (Ethiopian Federal Democratic Unity Forum) nebo Strana Semayawi (Blue Party). Strana CUD je jednou z nejvýznamnějších opozičních stran současnosti. Má podporu především mezi městskou a vzdělanou populací velkých měst. Jedná se o koalici. Tvoří ji čtyři politické strany: Etiopská demokratická liga EDL (Ethiopian Democratic League), Celoetiopská strana jednoty AEUP (All-Ethiopian Unity Party), Jednotná etiopská demokratická strana UEDP-MP (United Ethiopian Democratic Party) a Hnutí za Demokracii a Sociální Spravedlnost REMDSJ (Rainbow Ethiopian Movement for Democracy and Social Justice). Mezi další opoziční strany patří Oromský lidový kongres OPC (Oromo People's Congress) nebo Etiopská národně demokratická strana ENDP (Ethiopian National Democratic Party). (IPU 2000).

3.4.2 Průběh voleb v Etiopii v letech 1995 až 2015

Volby v roce 1995 se konaly 7. května a jasným favoritem pro získání křesel ve sněmovně byla vládní koalice EPRDF, která disponovala dominantní silou v ústavním shromáždění již od května 1991. Primární opozici představovala Etiopská národně demokratická strana ENDP (Ethiopian National Democratic Party) vedená Nebiyuem Samuelem. Čtyři ze sedmi národních stran bojkotovaly hlasování kvůli nerovným podmínkám pro různé soupeřící skupiny. Celkově bylo zaregistrováno 2871 kandidátů. Volby byly monitorovány zahraničními pozorovateli a byly považovány za obecně klidné. V konečném výsledku vyhrála strana EPRDF, v níž dominovala Tigrejská lidově osvobozeněcká fronta TPLF tehdejšího prezidenta republiky Melese Zenawi. Dne 24. srpna Zenawi oznámil složení nové Rady ministrů (IPU 2015).

Tab. 5 Výsledky voleb v roce 1995

Strana / koalice		Počet křesel (z 547)
EPRDF	Etiopská lidově revoluční demokratická fronta	475
OPDO	Oromská lidově demokratická organizace	176
ANDM	Amharské národně demokratické hnutí	133
SEPDM	Jihoetiopské lidově demokratické hnutí	19
TPLF	Tigrejská lidově osvobozeněcká fronta	38
ESDL	Etiopská somálská demokratická liga	17
APDO	Argobská lidově demokratická organizace	3
HNL	Hararská národní liga	1
Ostatní		41
Nezávislí		10

Zdroj: Vlastní zpracování. Data převzata z: Tripod (2012)

Voleb se zúčastnilo mnoho opozičních stran včetně Oromské osvobozeněcké fronty (OLF). Registrovaných voličů bylo celkem 21.337.379, přičemž voleb se účastnilo 94%. Do sněmovních křesel usedlo celkem 536 mužů a 11 žen. (Tripod 2012). Strany OPDO, ANDM, SEPDM a TPLF v tabulce výše jsou součástí koalice EPRDF.

Volby v roce 2000 se konaly 14. května a 31. srpna. Registrováno bylo celkem 21.834.806 voličů, přičemž volební účast byla 90 %. V regionu Etiopské Somálsko volby probíhaly až 31. srpna 2000 (Tripod 2012). Voleb 2000 se zúčastnilo celkem 50 stran, z nichž bylo 17 opozičních, a 490 nezávislých kandidátů. Většina opozičních

stran podporovala privatizaci v zemi, zatímco strana EPRDF hodlala zachovat státní vlastnictví.

V tabulce níže jsou výsledky voleb:

Tab. 6 Výsledky voleb 2000 do poslanecké sněmovny

Strana / koalice		Počet křesel (z 547)
EPRDF	Etiopská lidově revoluční demokratická fronta	481
OPDO	Oromská lidově demokratická organizace	183
ANDM	Amharské národně demokratické hnutí	146
SEPDM	Jihoetiopské lidově demokratické hnutí	112
TPLF	Tigrejská lidově osvobozenecská fronta	40
ANDP	Amharské národně demokratické hnutí	8
BGPDF	Lidově demokratická strana Benishangul Gumuz	6
CAFPDE	Rada pro alternativní síly míru a demokracie Etiopie	4
GPDF	Gambelská lidově demokratická fronta	3
HNDO	Národně demokratická organizace Hadiya	3
SEPDC	Jihoetiopská lidově demokratická koalice	2
EDP	Etiopská demokratická strana	2
SPDP	Somálská lidově demokratická strana	19
Ostatní		6
Nezávislí		13

Zdroj: Vlastní zpracování. Data převzata z: Tripod (2012), IPU (2000)

Na rozdíl od předcházejících voleb nebyli v roce 2000 přítomni žádní mezinárodní pozorovatelé. Jejich nepřítomnost byla opozicí ostře kritizována, avšak vláda ji obhajovala jako projev suverenity. Strana EPRDF získala 85 % křesel v parlamentu. Osm opozičních stran a pět nezávislých kandidátů získalo v poslanecké sněmovně 15 %. V regionu Etiopské Somálsko se volby konaly až v srpnu díky těžkému postižení suchem a nedostatku potravin. Aliance Somálských demokratických sil ASDF, Západní somálská demokratická strana WSDP a Somálská lidově demokratická strana SPDP a 156 nezávislých kandidátů bojovalo o 23 křesel v Poslanecké sněmovně a 168 křesel ve Státní radě, která jsou vyhrazena pro somálský region. Voleb se zúčastnilo přibližně 75 % z 1,15 milionu registrovaných voličů. Výsledky v tomto regionu ukázaly, že 19 křesel v parlamentu získala Somálská lidově demokratická strana SPDP a 4 nezávislí kandidáti.

Do poslanecké sněmovny usedlo celkem 505 mužů a 42 žen. (IPU 2000).

Volby v roce 2005 byly první opravdové vícestranické volby, přestože opět vyhrála Etiopská lidově revoluční demokratická fronta EPRDF. V oblastech, opoziční strana Jednotné etiopské demokratické síly UEDF a CUD soupeřily s EPRDF, byly významnými faktory podpory EPRDF urbanizace, úroveň chudoby a potravinová pomoc (Asefa 2003:8-9).

Volby se konaly 15. května 2005 a celkem bylo registrováno 25.605.851 voličů. S 90 % účastí voličů se jednalo o jednu z neúspěšnějších celonárodních voleb. Nejsou v nich však započtení voliči ze Somálského regionu, kde registrace k volbám proběhla až v červenci a volby pak v srpnu 2005. Přesné počty voličů v tomto regionu nejsou dostupné.

Ministerstvo vnitra v roce 2005 registrovalo 81 politických stran, hnutí a front. Z toho jen osm působilo na celostátní úrovni a ostatní participovaly v politice v rámci koalic nebo jen ve vlastním regionu. Podle výsledků voleb vyplývá, že EPRDF dominuje především v chudších oblastech severu a jihu Etiopie. Naopak opoziční koalice CUD vyhrála zejména v hlavním městě Addis Abebě. Nejméně jedna třetina zúčastněných voličů volila některou z opozičních stran. Ti, kdo podporovali opozici, tak činili z ekonomických a socio-demografických důvodů. Etiopští voliči vyčítali vládnoucí straně špatnou a rigidní politiku v zemi, etnický regionalismus, vysoké daně, vysoké ceny hnojiv a poplatků a špatné postoje při řešení etiopsko-eritrejského konfliktu. (Tripod 2012).

Hlavní opoziční strana CUD odmítla přijmout závěrečné výsledky voleb s tvrzením, že jde o volební podvod. Studie společnosti Arriola odhalila, že největší podporu dostala EPRDF zejména na základě náboženství, ekonomických podmínek a etnicity. Největší podporu dostala strana také v oblastech s vysokou mírou závislosti na potravinové pomoci, včetně muslimských oblastí státu Oromia. (Asefa 2003:8-9).

V mnohých oblastech země se volby musely opakovat kvůli nesrovnalostem při hlasování. Opozice požadovala, aby se volby opakovaly v 299 oblastech, ale tento požadavek se nesetkal s úspěchem a volby se opakovaly jen v 15 oblastech (Tripod 2012).

Tab. 7 Výsledky voleb 2005 do poslanecké sněmovny

Strana / koalice (vláda a spojenci)		Počet křesel (z 547)
EPRDF	Etiopská lidově revoluční demokratická fronta	327
BGPDP	Lidově demokratická strana Benishangul-Gumuz	8
ANDP	Afarská národně demokratická strana	8
GPDM	Gambelské lidově demokratické hnutí	3
SPDP	Somálská lidově demokratická strana	24
HNL	Národní liga Harari	1
ANDO	Národní demokratická organizace Argoby	1
Opozice:		
CUD	Koalice za jednotu a demokracii	109
UEDF	Spojené etiopské demokratické síly	52
OFDM	Oromské federálně demokratické hnutí	11
SMPDUO	Organizace lidově demokratické jednoty Sheko a Mezenger	1
Nezávislí		1

Zdroj: Vlastní zpracování. Data převzata z: Tripod (2012)

V hlavním městě Addis Abebě, kde je největší informovanost voličů a největší gramotnost obyvatel, zvítězila s převahou opoziční strana CUD, takže je vážné podezření, že kdyby volby byly zcela bezchybné a s větší účastí nezávislých pozorovatelů na venkově, zřejmě by strana EPRDF nevyhrála. Na 80 milionů obyvatel v Etiopii bylo přítomno pouze 400 nezávislých pozorovatelů. (Asefa 2003: 10).

Přestože je proti EPRDF odpor ze strany opozice, vládnoucí strana prohlašuje, že je demokratická a že správně dodržovala pravidla voleb v roce 1995, 2000 a 2005, které vždy vyhrála. Nicméně její vítězství nesnížilo krizi, která se vyhrotila v masovou demonstraci po vyhlášení volebních výsledků. Na demonstraci strana EPRDF reagovala zatčením a uvězněním lídrů a podporovatelů opozice. Vláda také provedla zátah na pro-demokratické militanty, tisk a aktivisty za lidská práva. (Mennasemay 2008).

Studie Arriola vznesla klíčovou otázku „Proč voliči v některých volebních obvodech jsou ochotni riskovat, že budou volit kandidáta opoziční strany před vládnoucí stranou, i když je zřejmé, že se současná vláda nehodlá vzdát své funkce?“

Ze závěru studie vyplývá, že Etiopie musí učinit dva kroky, aby se mohl demokratický proces v zemi posunout vpřed. Prvním krokem je, že vláda musí propustit hlavní opoziční vůdce obviněné z vlastizrady a genocidy. Druhým krokem je usmířit všechny politické strany. Všechny strany by se měly pravidelně scházet a vést umírněně diskuse až do příštích voleb. Tyto schůze by měl svolávat neutrální orgán, který má důvěru všech zúčastněných politických stran. (Asefa 2003: 10).

Volby v roce 2010 se konaly 23. května. Celkem bylo zaregistrováno 31.926.520 voličů, přičemž ve finále volilo 29.832.190 obyvatel. Jednalo se tedy o 93,4 procentní účast ve volbách. Ve sněmovně nezískala koalice EPRDF jen 46 křesel z celkem 547 křesel, avšak 44 z těchto křesel vyhrály strany, které jsou považovány za spojence vládnoucí koalice. (Tripod 2012).

V tabulce níže je přehled výsledků voleb v roce 2010. Strany OPDO, ANDM, SEPDM a TPLF jsou součástí koalice EPRDF.

Tab. 8 Výsledky voleb 2010 do poslanecké sněmovny

Zkratka	Politická strana (koalice)	Počet křesel (z 547)
EPRDF	Etiopská lidově revoluční demokratická fronta	499
OPDO	Oromská lidově demokratická organizace	178
ANDM	Amharské národně demokratické hnutí	137
SEPDM	Jihoetiopské lidově demokratické hnutí	123
TPLF	Tigrejská lidově osvobozenecá fronta	38
SPDP	Somálská lidově demokratická strana	24
BGPDP	Lidově demokratická strana Benishangul-Gumuz	9
ANDP	Afarská národně demokratická strana	8
GPDM	Gambelské lidově demokratické hnutí	3
APDO	Lidově demokratická organizace Argoba	1
HNL	Národní liga Harari	1
MEDREK	Etiopské federativní demokratické fórum jednoty	1
	Nezávislí	1

Zdroj: Vlastní zpracování. Data převzata z: Tripod (2012)

Strana EPRDF a její spojenci vyhráli celkem 545 křesel. Opozice v podobě koalice MEDREK a nezávislých získala jen 2 křesla.

Poslední volby v Etiopii, které se konaly 24. května 2015, byly poprvé pod předsedou vlády Hailemariam Desalegn. Předsedou vlády se stal poté, co Meles Zenawi, dlouholetý předseda vlády a bývalý prezident, během úřadu v roce 2012 zemřel. EPRDF se během volební kampaně zaměřila na své úspěchy ve vládě, stabilitu, hospodářský růst a rozvoj. Kampaně opozičních stran byly údajně *neviditelné*. Opoziční strana MEDREK použila slogan *Já volím čisté ruce*, zatímco strana Semayawi volala po spravedlnosti a po svobodě (IPU 2015).

Koaliční strana EPRDF a její spojenci vyhráli všechna místa ve sněmovně reprezentantů národů. Dvě hlavní opoziční strany MEDREK a Semayawi party odmítly výsledky voleb a argumentovaly, že jejich příznivci byli zastrašováni.

Volby v roce 2015 nesledovali žádní mezinárodní pozorovatelé. Africká unie uvedla, že volby byly „obecně klidné“. Volební účast byla 93.2%. Z celkových 547 křesel zaujímají 212 křesel ženy. (IPU 2015).

Tab. 9 Výsledky voleb 2015 do poslanecké sněmovny

Zkratka	Zkratka strany:	Počet křesel (z 547)
EPRDF	Etiopská lidově revoluční demokratická fronta	501
SPDP	Somálská lidově demokratická strana	24
BGPDUP	Lidově demokratická unijní strana Benishangul Gumuz	9
ANDP	Afarská národně demokratická strana	8
GPUDM	Gambelské demokratické hnutí jednoty lidu	3
APDO	Lidově demokratická organizace Argoba	1
HNL	Národní liga Harari	1

Zdroj: Vlastní zpracování. Data převzata z CIA (2017)

Z tabulky je patrné, že strana EPRDF nedala opozičním představitelům ani jakýmkoli nezávislým kandidátům šanci vstoupit do poslanecké sněmovny. Všechny ostatní uvedené strany jsou spřízněné s vládnoucí koalicí.

Nezávislí vyšetřovatelé zjistili, že vládnoucí strana EPRDF prováděla útoky na členy opozice, na jejich podporovatele a novináře. V roce 2015 členové bezpečnostních sil zavraždili šest členů opoziční koalice a jejich podporovatele. Během sčítání volebních hlasů bylo 1,4 milionů hlasů prohlášeno za neplatné. (Executive summary 2015:1-40). Kromě vyhrožování novinářům patří mezi taktiky používané vládou omezení provozu nezávislých médií a tlaky na vydavatele, tiskárny a distributory tištěných médií. Vláda pravidelně omezuje přístup na sociální sítě a některé weby, které kritizují vládní politiku. Po určitou dobu, která je pro vládu zvláště citlivá, vláda blokuje přístup k internetu úplně. Vláda také záměrně v srpnu a září 2015 rušila vysílací signál mezinárodních radiových stanic jako je Deutsche Welle nebo Hlas Ameriky. Při vyhlášení výjimečného stavu nesmějí lidé sledovat televizi a sdílet informace na sociálních sítích. Vláda znemožňuje opozičním stranám komunikovat s médii a omezuje nevládní organizace zaměřující se na dodržování lidských práv a řešení konfliktů, pokud dostávají více než 10% finančních prostředků ze zahraničí. (World report 2016).

3.4.3 Současná politická situace v Etiopii

V současné době funguje Etiopie na pětiletky, které se označují zkratkou GTP (Growth and Transformation Plans) a řídí je vláda. Zaměřují se především na rozvoj průmyslu v zemi. V současné době probíhá druhá pětiletka až do roku 2020, jejímž cílem je průměrný růst o 11%. (ITA 2016).

Etiopie dostává silnou zahraniční podporu od svých sousedů. Má roli konferenciéra Africké unie, strategickou roli peacemakera v Organizaci spojených národů a podporuje migrační politiku ze západních zemí. Etiopie byla zvolena do Rady bezpečnosti OSN a je viceprezidentem Rady pro lidská práva OSN. Navzdory těmto rolím Etiopie odmítla vstup všem zvláštním zpravodajům OSN s výjimkou zvláštního zpravodaje Eritreje. (World report 2016).

Podle Asefy Etiopie v současné době potřebuje odstranit anebo významně reformovat tři institucionální a politické překážky, aby se dostatečně rozvíjela v ekonomice. Prvním krokem je demokratizace institucí reprezentativní vládou na základě většinového multietnického pravidla, právně fungujícího státu, nezávislé spravedlnosti a svobodného tisku s ústavní ochranou osob. Současný režim musí být zodpovědný a musí propustit nespravedlivě uvězněné představitele opozice a obnovit proces demokratizace. Tento proces vyžaduje splnění některých z osmi podmínek stanovených opozicí jako požadavků na vstup do nového parlamentu a spravování Addis Abeby (Asefa 2003: 18).

Volby v roce 1995 byly považovány celkově za klidné a byly monitorované nezávislými zahraničními pozorovateli. Zvítězila koalice EPRDF a společně s jejími spojenci získala celkem 83% hlasů. Voleb se zúčastnilo mnoho opozičních stran, přičemž primární opozicí byla strana ENDP a OLF. Čtyři strany bojkotovaly hlasování.

Volby v roce 2000 nebyly monitorované žádnými nezávislými pozorovateli. Opět vyhrála koalice EPRDF a s jejími spojenci zaujmula celkem 85 % křesel. Do poslanecké sněmovny se dostalo pouze 16 kandidátů opozičních stran.

Volby v roce 2005 byly považované za první demokratické volby v historii Etiopie. Voleb se účastnilo celkem 81 politických stran. Koalice EPRDF sice volby opět celostátně vyhrála, avšak opozice získala jednu třetinu hlasů. V Addis Abebě, centru vzdělanosti, zvítězila opoziční CUD. Proti výsledkům voleb vypukla ze strany opozice masová demonstrace. Koalice EPRDF uvěznila lídry opozice a její podporovatele.

V roce 2010 opět vyhrála strana EPRDF, kdy se svými spojenci získala 100 % hlasů. Jeden a půl milionu hlasů však bylo prohlášeno za neplatné. Při vyhlášení výsledků voleb vláda záměrně rušila vysílací signál mezinárodních stanic Deutsche Welle a Hlasu Ameriky.

Volby v roce 2015 byly monitorované a nezávislí vyšetřovatelé zaznamenali, že vládoucí koalice EPRDF provádí útoky na opozici. Zavraždila šest členů opozice a vyhrožovala novinářům, omezovala tištěná media a během voleb úplně zablokovala internet.

3.4.4 Politické uspořádání Etiopie

Federativní demokratická republika Etiopie (FDRE) je rozdělena do devíti etnicky založených států (kilil) a dvou samosprávných celků – městských států (astedader), kterými jsou; Addis Abeba (městský stát), Afar, Amhara, Benishangul Gumuz, Dire Dawa (městský stát), Gambella, Harar, Oromia, Etiopské Somálsko, Tigrej a SNNP (Jižní národy, národnosti a lidé).

Etiopie je federativní republikou s dvoukomorovým parlamentem, který se skládá z Poslanecké sněmovny a Sněmovny federace. Každý z federálních států má svůj parlament, vládu i prezidenta, avšak pouze s omezenou pravomocí.

8. 12. 1994 vydala země novou ústavu, která vstoupila v platnost v srpnu 1995. Pozměňovací návrhy musí být schváleny dvoutřetinovou většinou v jednom parlamentu nebo většinovým schválením jednou třetinou státních rad. Od 28. října 2018 je hlavou státu prezidentka Sahle-Work Zewde (strana OPDO), byla zvolena jednomyslně. Předsedou vlády je premiér Ahmed ABIY (od 2. dubna 2018); Místopředsedou vlády je Mekonnen Hassen DEMEKE (od 29. listopadu 2012). Kabinet se skládá z Rady ministrů vybraných předsedou vlády a schválenou Poslaneckou radou.

Volba prezidenta je nepřímá, musí být zvolený oběma komorami parlamentu, mandát je na dobu 6 let. Předseda vlády je jmenován většinovou stranou po parlamentních volbách. Dvoukomorový parlament se skládá ze Sněmovny federace (153 mandátů, členové nepřímo volení státními zastupitelstvy na pětileté období) a Poslanecké sněmovny (547 míst, členové volení přímou volbou ve volebních obvodech většinou hlasů, 22 míst je vyhrazených pro menšiny, všichni členové jsou voleni na 5-leté období). Sněmovna federace je zodpovědná za předložení ústavy a za federálně-

regionální oblast. Poslanecká sněmovna je zodpovědná za přijímání legislativy. Poslední volby se konaly 24. května 2015 (další budou v r. 2020). (CIA 2019).

Obr. 10 Politická mapa Etiopie

Zdroj: Amazon 2019

3.4.5 Etnický federalismus

Etnický federalismus byl v Etiopii zaveden v roce 1995, rok po schválení nové ústavy, po dlouhém procesu hledání národní identity a nejvhodnější struktury etiopského státu, která by odpovídala jejímu etnicky a jazykově rozmanitému charakteru. (Záhořík 2011). Federalismus je centralizovaný vládnoucí systém, kdy území je rozděleno do více administrativně správních jednotek, které mohou mít různé názvy. Toto zřízení je typické zejména v zemích, které jsou vnitřně rozdělené ať už etnicky, jazykově nebo historicky, přičemž tvoří kompaktní zeměpisný celek.

Etnický federalismus byl považován za způsob, jak potlačit etnická osvobozená hnutí v Etiopii, avšak způsob, jakým byl zavedený, působil problémy již od svého začátku. Nové průkazy totožnosti přinutily lidi, aby si zvolili etnickou

příslušnost, ačkoli mnozí Etiopané jsou etničtí míšenci. Rozdělení do oblastí nemělo smysl. Hranice, které byly kdysi jen orientační, se staly pevnými, což začalo vést ke sporům. Po dlouhá léta se vládnoucí strana EPRDF snažila tlumit napětí tím, že důsledně kontrolovala regionální politiku. Ale její vliv začal postupně slábnout. Místní vlády byly stále silnější. Regionální politici stále více prosazují řešení na základě etnicity. Vedoucí představitelé největšího regionu Oromia vypracovali návrh zákona, který požaduje změny názvu, administrativy a úředního jazyka hlavního města Addis Abeby, které má zvláštní status, ale leží ve státě Oromia. (Economist 2017).

Etiopský profesor Desta ve své publikaci *Re-Thinking Ethiopia's Ethnic Federalism* (2017) federalismus definuje jako formu vlády a institucionální strukturu navrženou vůlí zúčastněných stran, aby udržely jednotu a zároveň ochránily svou rozmanitost prostřednictvím sdílených pravidel. Figurují zde minimálně dvě úrovně vlády, národní a sub-národní, které vládou stejnému území a lidem a mají jasně definovaný rozsah pravomoci. Politický řád je stanoven podle geografických, etnických nebo kulturních linií, rozložení moci je mezi členské jednotky a centrální instituce, přičemž vliv členských jednotek v centrálních rozhodovacích orgánech je v rámci propojených politických systémů a je nutné udržení dostatečné demokratické kontroly nad centrálními orgány.

Podle Desty etnický nebo národní typ federalismu závisí na zastoupení různých etnicko-národnostních skupin a sdílení politické moci s centrální vládou, jejich zastoupení v různých státních institucích a ochraně jednotlivých kultur (náboženství, jazyka, atd.). Federální systém vlády umožňuje různým národnostem a etnickým skupinám podílet se na vládnutí a tím zabraňuje politické nestabilitě. Hájí zájmy různých etnických skupin, posiluje svobodu a aktivně podporuje občanství. Federalismus poskytuje nejlepší formu vlády pro národ charakterizovaný etnickou a regionální disparitou. (Desta 2017:9-10)

Desta však zároveň tvrdí, že lepší než etnický federalismus, je vytvoření řízené samosprávy jednotlivých okrsků, aby se mohly plně podílet na rovném partnerství. V tomto typu federalismu musí být dodrženo devět hlavních atributů: 1) malá populace, 2) žádný většinový segment, 3) segmenty jsou podobné velikosti, 4) vzájemná solidarita, 5) menší množství segmentů, 6) geografická vyváženost segmentů, 7)

socioekonomická rovnost, 8) zakotvené tradice, 9) žádné vnější ohrožení. Navíc zde musí existovat vzájemné vztahy mezi centrální a lokální vládou (Desta 2017:13).

Podle Desty se po nastolení etnického federalismu v Etiopii projevila velká korupce. Byly provedeny průzkumy ke zjištění důvodu vzniku korupce, přičemž výsledky prokázaly slabou státní administrativu a nedostatečnou demokracii. Byla zavedena opatření a restrukturalizace státu k zamezení korupce, přičemž rok 2015 byl tehdejším předsedou vlády označen jako „rok dobrého vládnutí v Etiopii“. (Desta 2017: 36-37).

Kritici federalismu říkají, že takzvaný multi-etnický federalismus může přispívat nejen k odstředivým, destabilizujícím účinkům, ale mohou také vytvořit bezpečné útočiště pro partyzánské, guerillové aktivity a mohou tak přispívat na formování nekončícího nestabilního státu. Federalismus zároveň podporuje každou etnickou skupinu, region nebo původní obyvatele, aby měli právo na sebeurčení, které by mohlo vést k secesnímu hnutí. Každá etnická skupina potřebuje práva na sebeřízení, a pokud její touha není naplněna, může mít za následek genocidu nebo etnickou čistku. (McGarry, 2005).

Sellasié prohlásil, že etnický federalismus v Etiopii je hrozbou národní jednoty, protože úmyslně a otevřeně zdůrazňuje a vyzdvihuje etnické rozdíly, které by postupně časem zanikly, a tím uzavírá její obyvatele do etnických enkláv, podněcuje agresivní etnickou identifikaci a separatismus a zhoršuje etnickou nedůvěru a sociální spory. Takto násilím centralizovanou vládou držené státy se časem rozpadají, stejně jako tomu bylo začátkem devadesátých let u Sovětského svazu nebo Jugoslávie. Někteří kritici radí administrativní dekoncentraci centralizované moci ve prospěch podřízených jednotek podle geografického rozložení s tím, že se spoléhají na to, že místní správci lépe rozumí dané oblasti. Toto rozdělení je lepší než rozdělení podle etnik nebo národů. (Selassie 2003).

Zastánci unitárního státu tvrdí, že etno-federalismus brání ekonomickému rozvoji, protože má tendenci pohybu pracovní síly, kapitálu a zboží, podílí se na vypuzení jiné etnické skupiny a zatarasuje přístup nepůvodním lidem na podílení se na lokální ekonomice. Dochází ke zvyšování nerovnosti, protože regiony s menšími zdroji zůstávají pozadu za dotovanými regiony. Rozdělení národa podle etnicko-národnostního původu diskriminuje menšiny a oslabuje rovnoprávnost jiných nepůvodních obyvatel a jejich volný pohyb nebo usazování v rámci státu (Desta 2017:8).

3.5 Závěr: komparace politického stranictví po roce 1974

Shrneme-li poznatky z předchozích kapitol teoretické části, tak do roku 1974 vládl v Etiopii monarchistický systém pod vedením císaře Haile Selassieho. Za jeho působení vznikl již v padesátých letech parlament, avšak s omezenou pravomocí. Díky němu však začaly již koncem šedesátých let vznikat první ilegální politické strany. Mezi prvními bylo celoetiopské hnutí MEISON. V sedmdesátých letech se začala objevovat další větší i menší politická uskupení, například revoluční strana EPRP, osvobozenecá fronta ENLF nebo OLF. Všechny měly jako primární cíl svržení císaře.

V roce 1974, po svržení císaře, se Etiopie vydala novým směrem. O moc tehdy usilovaly tři hlavní skupiny prosazující demokracii – hnutí MEISON, strana EPRP a vojenský výbor Derg. Avšak EPRP a MEISON proti sobě prováděly útoky a atentáty, a tak situaci využil Derg. Derg se ujal moci a pod vládou Mengistu Haile Mariam začal zavádět etiopský socialismus v duchu maxistsicko-leninského přesvědčení.

Přínosem vlády Dergu byla kampaň pro masivní gramotnost, negativem pak byl totalitní hospodářský systém, dominance úzké elity a nedostatek akademické svobody. Derg vyhlásil pozemkovou reformu. Kvalita života lidí na venkově se zhoršovala a mezi jednotlivými etniky vznikalo napětí.

V Etiopii neustále vznikaly nové ilegální politické strany a aliance, například Etiopská demokratická unie EDU, Etiopská komunistická strana ECP nebo Etiopský boj utlačovaných ECHAT. Mezi menší strany patřila Liga WAZ, Etiopská marxisticko-leninská revoluční organizace MALRED nebo Revoluční plamen. Některé ze jmenovaných stran spolupracovaly s Dergem, jiné byly v opozici. V jednotlivých regionech vznikaly etno-národní osvobozenecá strany, z nichž nejznámější je Tigrejská lidově osvobozenecá fronta TPLF.

Jedinou legální stranou za vlády Dergu byla Etiopská dělnická strana, která vznikla v roce 1984. V roce 1988 se zformovala koalice EPRDF, která byla složená z tigrejské fronty TPLF, hnutí EPDM a EDORM. Hnutí EPDM se přetransformovalo na Amharské hnutí ANDM a ke koalici se připojila také Oromská organizace OPDO a Jihoetiopské hnutí SEPDM.

V roce 1991 došlo k obsazení hlavního města Addis Abeby a eritrejské Asmary tigrejskou frontou TPLF a eritrejskou EPLF. Společně se svými spojenci svrhly režim Dergu. Eritrea si zároveň vybojovala svobodu a pozdější odtržení od Etiopie.

V Etiopii se v období tranzice zformovalo mnoho skupin všech etnik, které sestavily Chartu pro přechodné období a vytvořily Radu zástupců a ústavní shromáždění, které navrhlo novou ústavu. Chartu tvořilo asi třicet různých skupin všech etnik a opozičních stran. EPRDF vytvořila Tranziční vládu Etiopie TGE. Nová ústava rozdělila území na devět států, byl zaveden vícestranický systém a dvoukomorový parlament s pětiletým obdobím. Vlády se ujala koalice EPRDF, která vládla až do roku 1995, kdy proběhly první demokratické volby, tzv. *Founding Election*.

V prvních vícestranických volbách v roce 1995 vyhrála koalice EPRDF 90 % křesel ve sněmovně. Byla jasným favoritem a obyvatelé si slibovali zlepšení politické situace. Opoziční strany měly velmi malé šance a bojkotovaly volby.

Při druhých vícestranických volbách v roce 2000 se voleb zúčastnilo 50 politických stran, z nichž 17 bylo opozičních. Opoziční strany volaly po pozemkové reformě a respektování lidských práv. Strana EPRDF chtěla zachovat státní vlastnictví. Ve volbách EPRDF vyhrála 85 % křesel. Osm opozičních stran a nezávislých kandidátů získalo 15 % křesel. Při těchto volbách nebyli přítomni žádní nezávislí pozorovatelé.

Volby v roce 2005 byly první opravdové vícestranické volby. Opět vyhrála koalice EPRDF, avšak opozice získala téměř třetinu křesel. V hlavním městě Addis Abebě zvítězila opoziční strana CUD. Kvůli zpochybnění výsledků hlasování se volby v 15 oblastech opakovaly. Voleb se zúčastnili i nezávislí pozorovatelé, ale nebyl jich dostatečný počet. Po vyhlášení výsledků voleb vypukly masivní demonstrace, na něž EPRDF zareagovala zatčením oponentů včetně novinářů a aktivistů za lidská práva.

Ve čtvrtých vícestranických volbách v roce 2010 strana EPRDF a její spojenci získali bez dvou křesel *všechna* křesla v poslanecké sněmovně. Dvě zbývající křesla obsadili jeden zástupce opoziční strany MEDREK a jeden nezávislý kandidát. V těchto volbách se opoziční strany nechtěly pouštět do konfliktu s EPRDF, protože mnoho opozičních kandidátů a vůdců bylo stále ještě od posledních voleb uvězněno. Tyto volby nemonitorovali žádní nezávislí pozorovatelé.

Poslední, páté vícestranické volby, se konaly v roce 2015 a strana EPRDF a její spojenci získali všechna křesla v poslanecké sněmovně. Opoziční skupiny odmítly výsledky. Nezávislí vyšetřovatelé zjistili, že vládnoucí strana EPRDF provádí útoky na členy opozice a na jejich podporovatele a novináře a zastrašuje je a během posledních voleb členové bezpečnostních sil zavraždili šest členů opozice a její podporovatele.

Během sčítání volebních hlasů navíc bylo 1,4 milionů hlasů (necelá čtyři procenta) prohlášeno za neplatné.

Když porovnáme období od roku 1974 až do roku 1991, došlo k přechodu od monarchistického způsobu vládnutí k zavedení vojenského režimu Derg a one-party state. Prvotní představa o vybudování demokracie, kvůli které Etiopané usilovali v šedesátých a sedmdesátých letech o svržení císaře, se tak vytratila, protože ve skutečnosti původní totalitní režim jednotlivce nahradil jiný totalitní režim úzké elity.

Paul Henze prováděl v 90. letech v Etiopii výzkum zaměřený na vývoj režimu po roce 1991. Zaměřoval se na období tranzice, zakládací volby a úroveň demokracie v Etiopii. Výsledky jeho výzkumu ukázaly, že vládoucí strana EPRDF je demokratická a že etiopský režim je v základu pluralistický a demokratický. Autor ve svých závěrech doporučoval mimo jiné budování otevřeného a svobodného demokratického politického systému, nebo také aby Etiopie nalákala zpět vzdělané exulanty, kteří by mohli pomoci při budování institucionalizace a politického prostředí, a tak přitáhnout zahraniční investice a finance (Henze 1998). Henzeho tehdejší pohled na demokracii v Etiopii byl však v rozporu se zhodnocením většiny odborníků a mezinárodních monitorovacích společností, které koncem 90. let vyhodnotili EPRDF za stranu silně porušující demokratické standardy. Na Henzeho byly napsány ostré kritiky. (Foa 1998).

Porovnáme-li proces demokratizace v Etiopii v období tranzice, přes zakládací volby v roce 1995 až po poslední volby v roce 2015, tak je z výsledků šetření patrné, že koalice EPRDF, která se ujala vlády již v roce 1991, je stále v čele státu, chová se velice autoritářsky a přestože prohlašuje, že buduje demokracii, je nutno systém vlády vyhodnotit jako návrat k one-party state s vojenskou podporou a nesvobodou. V Etiopii je nutné otevřít svobodný politický prostor a nastavit ochranu menšin a jednotlivců. Etiopský problém je historickým problémem správy podporované nefunkční politickou kulturou mezi několika elitami, monopolem a zneužíváním moci režimem, který porušuje individuální občanská a lidská práva. Etnická rozmanitost a konflikty jsou příznaky, nikoli hlavní příčiny tohoto centrálního problému.

V Etiopii by se mělo dosáhnout konstruktivního a otevřeného politického dialogu v rámci demokratických institucí nebo navržením pravidel politické hry tak, aby byli zapojeni i občané, kteří budou chráněni klíčovými demokratickými institucemi. Bez politické opozice a silné občanské společnosti může každá vláda v průběhu času sklouznout až k diktatuře, která je patrná v současné Etiopii. Podmínkou není fakt, že opozice zvítězí, ale že existuje a že má šanci uspět. Je nutné nastolit svobodu tisku, nezávislé soudnictví a právní řád. Nutností je také propuštění vězněných lídrů a členů opozice.

4 INSTITUCIONALIZACE ETIOPSKÝCH POLITICKÝCH STRAN

Pro měření institucionalizace politických stran vybere autorka pouze ty politické strany, které se více než dvakrát z pěti voleb dostaly do poslanecké sněmovny. Ze stran, které se zúčastnily voleb, ale byly méně úspěšné, a tedy u nich nebude měřena jejich institucionalizace, jsou tyto strany: Koalice pro jednotu a demokracii CUD, založená v roce 2004, která získala křesla ve sněmovně pouze jednou, a to ve volbách v roce 2005, přesto působí v Etiopii jako jedna z hlavních opozičních stran. Dále opoziční strana UEDF (Jednotné etiopské demokratické síly), založená v roce 2005, která uspěla pouze ve volbách jen v roce svého založení. Také hlavní opoziční strana OLF (Oromská osvobozenecská fronta), založená v roce 1973, která neuspěla ani v jedněch volbách. Další opoziční stranou je OFDM (Oromské federativně demokratické hnutí), která uspěla jen ve volbách v roce 2005, MEDREK (Etiopské federativně demokratické fórum jednoty), znovu založená v roce 2008, která uspěla jen ve volbách v roce 2010 s jedním křeslem, a také opoziční strana SMPDUO (Organizace lidově demokratické jednoty Sheko Mezenger), která se dostala do sněmovny jen v roce 2005.

Mezi menší regionální strany, které uspěly ve volbách jen jednou, a proto v této práci nebude zjišťována míra jejich institucionalizace, patří strana OFDM (Oromské federativně demokratické hnutí), založená v roce 2005, BGPDM (Lidově demokratická fronta Benshangul Gumuz), CAFPDE (Rada pro alternativní mírové síly), GPDUM (Gambelské lidově demokratické hnutí jednoty), založené v roce 1996, které uspělo jen v posledních volbách v roce 2015, SEPDC (Lidově demokratická koalice jižní Etiopie), ANDO (Národní demokratická organizace Argoby), HNDO (Národně demokratická organizace Hadiya), ESDL (Etiopská somálská demokratická liga), která existovala jen mezi lety 1994-1998 a také APDO (Argobská lidově demokratická organizace), která sice uspěla ve volbách více než jednou, avšak většinou jen po jednom křesle a navíc jsou informace o této straně těžko dostupné. Strana BGPDM (Lidově demokratické hnutí Benshangul Gumuz) sice uspěla dvakrát v parlamentních volbách, ale její působení na politické scéně není tak dlouhé (jen od roku 2003), proto nebude zařazena do výzkumu. Posledních voleb v roce 2015 se zúčastnila i nová opoziční strana Semayawi Party (Blue party), založená v roce 2012, avšak v posledních volbách neuspěla ani s jedním křeslem.

V tabulce níže jsou uvedené politické strany, které uspěly v parlamentních volbách alespoň dvakrát z pěti uskutečněných vícestranických voleb.

Tab. 110 Úspěšnost stran a získaná křesla v parlamentu (z celkem 547)

Zkratka	Název strany	Rok založení	1995	2000	2005	2010	2015
EPRDF	Etiop. lid. revol. dem. fronta	1988	475	481	327	499	501
OPDO	Orom. lidově dem. organizace	1990	176	183	Nedost. ²	178	Nedost.
ANDM	Amharské nár. dem. hnutí	1994	133	146	Nedost.	137	Nedost.
SEPDM	Jihoetiop. lidově dem. hnutí	1992	19	112	Nedost.	123	Nedost.
TPLF	Tigrejská lidově osvobož. fronta	1975	38	40	Nedost.	38	Nedost.
ANDP	Afarská nár. dem. strana	1999	---	8	8	8	8
SPDP	Somálská lidově demokrat. strana	1998	---	19	24	24	24
BGPDUP	Lidově dem. unie Ben-Gum	1996	---	0	8	9	9
HNL	Hararská národní liga	1991	1	0	1	1	1
GPDM	Gambelské lidově dem. hnutí	1991	0	3	3	3	0

Zdroj: vlastní zpracování.

Ve výše uvedené tabulce jsou zahrnuty také jednotlivé strany koalice EPRDF. Jsou jimi strany OPDO (Oromská lidově demokratická organizace), ANDM (Amharské národně demokratické hnutí), SEPDM (Jihoetiopské lidově demokratické hnutí) a TPLF (Tigrejská lidově demokratická osvobozenecská fronta). Vzhledem k tomu, že působí jako jedna koalice a navíc výsledky voleb v roce 2005 a 2015 jsou pro tyto jednotlivé strany nedostupné a k dispozici jsou pouze celkové počty hlasů koalice EPRDF, při měření míry institucionalizace bude autorka zkoumat pouze stranu EPRDF.

V této kapitole se autorka pokusí o aplikaci konceptu institucionalizace na politické strany v Etiopii. Před posledními volbami v roce 2015 bylo registrováno celkem 81 politických stran, hnutí a front, přičemž devět z nich je celostátních a zbývajících 72 stran nebo hnutí jsou národní politické strany. V tabulce je výčet

² Nedost. znamená, že přesná data o volebním výsledku u všech politických stran OPDO, ANDM, SEPDM a TPLF, tvořící koalici EPRDF, jsou nedostupná.

hlavních politických stran, které působí na politické scéně v Etiopii již od devadesátých let, tedy vznikly krátce před nebo po zakládacích volbách.

Z pohledu institucionalizace budeme nahlížet na zkoumané politické strany, zejména jakou mají schopnost udržet si a rozvíjet svou stranickou identitu, jakým způsobem si dokáží udržet svou autonomii a soudržnost a jak dokáží rozvíjet a udržovat svou organizační strukturu a svůj volební potenciál.

V kapitole s teoretickým zakotvením bylo naznačeno, že institucionalizace politických stran se dá změřit pomocí různých kritérií a ukazatelů, které vyjadřují úroveň stability dané politické strany. Pro tuto práci si autorka vybrala čtyři ukazatele institucionalizace – zakotvenost politické strany, autonomie politické strany, organizaci politické strany a koherenci (soudržnost) politické strany. Cílem této práce je ověřit tyto tři hypotézy: 1.) *Všechny etiopské parlamentní strany jsou institucionalizované.* 2.) *Etiopský stranický systém je silně institucionalizovaný* 3.) *Institucionalizace etiopských politických stran a stranického systému se pozitivně odráží ve zlepšení etiopské demokracie.* Až tyto hypotézy ověříme, kvalita institucionalizace v Etiopii může být důležitým indikátorem pro měření demokratizace a demokracie v této zemi.

Přestože opoziční strany pokaždé napadají výsledky voleb, nezávislí pozorovatelé, kteří se voleb zúčastnili, většinou konstatovali, že volby byly klidné a bez větších nedostatků a že proběhly spravedlivě a svobodně. Problémem je, že nezávislí pozorovatelé nebyli účastni u všech voleb nebo nebyli na všech klíčových místech, které mohou ovlivnit výsledky voleb. U posledních voleb však nezávislí pozorovatelé upozornili na silné manipulace s výslednými hlasy a na zneužívání moci a tvrdou likvidaci opozice.

4.1 Zakotvení etiopských politických stran ve společnosti

V kapitole teoretického zakotvení bylo specifikováno devět základních ukazatelů, které zkoumají institucionalizaci politických stran z hlediska rozměru jejich zakotvenosti ve společnosti. Jedná se o prostý věk politických stran, relativní věk politických stran z pohledu získání politické nezávislosti, průměrná podpora politických stran v parlamentních volbách, rozdíl v podpoře politických stran mezi posledními a předposledními volbami, podpora outsiderů v prezidentských volbách, ideologicko-programatické hlasování a propojení s občanskou společností, ale pro posouzení zakotvení politických stran v Etiopii použijeme pouze tyto tři ukazatele: relativní věk politických stran ve vícestranickém systému, průměrnou volební podporu politických stran a volatilitu - průměrnou změnu ve volební podpoře politických stran mezi posledními a předposledními volbami.

Relativní věk politických stran vypočítáme od roku, kdy proběhly zakládací volby *founding election*, tedy od roku 1995, a stanovíme skutečnou délku období, v rámci kterého politické strany fungují. Vypočítáme délku jejich existence a porovnáme procentuálně s délkou od prvních vícestranických voleb.

Co se týče průměrné volební podpory politických stran, autorka vychází z předpokladu, že zakotvená politická strana ve společnosti má pravidelnou podporu voličů, která se příliš nemění. Dalším předpokladem je, že čím má politická strana silnější voličskou podporu, tím je více zakotvená ve společnosti.

U průměrné změny ve volební podpoře politických stran mezi posledními a předposledními volbami (volatility), se pro její výpočet použije Pedersenův index, který naznačuje, jak stoupá nebo klesá podpora jednotlivých stran. Zde se opět předpokládá, že když má politická strana vyrovnanou podporu mezi jednotlivými volebními obdobími, prokazuje tím větší zakotvenost ve společnosti.

Pro měření zakotvenosti vybraných politických stran Etiopie budou použita tato kritéria:

Tab. 12 Měření zakotvenosti politických stran ve společnosti

Kritérium/body	3.0	2.5	2.0	1.5	1.0
Relativní věk politických stran	> 80 %	60 -79 %	40-59 %	20 -39 %	< 20 %
Průměrná volební podpora pol.strany	> 40 % hlasů	30– 39 % hlasů	20– 29 % hlasů	10– 19 % hlasů	< 10 % hlasů
Průměrná volatilita	0 – 10 %	11 - 15 %	16– 20 %	21– 25 %	> 25 %

Zdroj: Kritéria převzata a upravena z: Fiala 2016:202

Celkový index zakotvení politické strany se bude průměrovat, protože je zde předpoklad, že všechny ukazatele mají stejnou váhu.

4.1.1 Relativní věk etiopských politických stran

Founding election proběhly v Etiopii v roce 1995, tedy před 24 lety. Proběhlo celkem pět parlamentních voleb vždy na pětileté období. Během pěti vícestranických voleb získaly opakovaně parlamentní zastoupení pouze politická strana EPRDF, koalice čtyř etnicky založených politických stran: OPDO, ANDM, SEPDM a TPLF.

V tabulce níže lze vyčíst ukazatele nezbytné pro výpočet průměrného věku jednotlivých politických stran v Etiopii. Relativní věk politické strany vypočítáme tak, že vydělíme věk strany délkou období od zakládacích voleb.

Tab. 13 Stanovení relativního věku etiopských politických stran

Ukazatel / Pol. strana	Vznik PS	Founding election	Délka období	Věk strany	Relat. věk strany	Body
ANDP	1999	1995	24 let	24 let	100 %	3,0
BGPDUP	1996	1995	24 let	23 let	95,8 %	3,0
EPRDF	1988	1995	24 let	24 let	100 %	3,0
GPDM	1991	1995	24 let	24 let	100 %	3,0
HNL	1991	1995	24 let	24 let	100 %	3,0
SPDP	1998	1995	24 let	21 let	87,5 %	3,0

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka ukazuje, že relativní věk vybraných etiopských politických stran je relativně stejný, což vypovídá o silné stabilitě a zakotvenosti všech vybraných

politických stran ve společnosti. Strana SPDP sice vznikla až čtyři roky po zakládacích volbách, avšak svým procentuálním výsledkem stále ještě spadá do stejného bodového zařazení jako ostatní posuzované strany, tedy do nejvyššího bodového stupně.

4.1.2 Průměrná volební podpora politických stran

Průměrnou volební podporu politických stran vypočítáme jako průměr jejich podpory v každých parlamentních volbách. Budeme sledovat volební podporu podle procentuálního volebního zisku.

Tab. 14 Průměrný volební zisk politických stran

Volební rok / Pol. strana	1995	2000	2005	2010	2015	Průměr	Body
ANDP	---	1,5 %	1,5 %	1,5 %	1,5 %	1,5 %	1,0
BGPDUP	---	0 %	1,5 %	1,6 %	1,6 %	1,2 %	1,0
EPRDF	86,8 %	87,9 %	59,8 %	91,0 %	91,6 %	83,4 %	3,0
GPDM	0 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	1,0
HNL	0,2 %	0 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,16 %	1,0
SPDP	---	3,5 %	4,2 %	4,4 %	4,4 %	3,3 %	1,0

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce výše je průměr výsledků v parlamentních volbách v Etiopii v letech 1995, 2000, 2005, 2010 a 2015. Dělitelem je počet účastí v parlamentních volbách.

U politických stran, které ve zkoumaném volebním období ještě neexistovaly, není žádné hodnocení. Z výsledků v tabulce vidíme dlouhodobě silnou a stabilní volební podporu strany EPRDF. U všech ostatních zkoumaných politických stran vidíme velmi malou volební podporu, avšak stálou. Nejmenší volební podporu ze všech zkoumaných stran má HNL (Národní liga Harari).

4.1.3 Volatilita politických stran Etiopie

V následujícím kroku budeme pro posouzení institucionalizace politických stran v Etiopii měřit volatilitu, tj. volební podporu mezi posledními a předposledními volbami. Volatilita představuje voličskou preferenci mezi dvěma následujícími volbami. V tomto případě použijeme Pedersenův index, který nám ukáže, jak roste nebo klesá volební podpora u jednotlivých politických stran. Vypočítá se tak, že se procentuální

zisk ve volbách v jednom období odečte od procentuálního zisku v následujících volbách a vydělí dvěma. Vypočítáme absolutní přesuny v kladných a záporných číslech, takže dostaneme absolutní čísla. Pro měření volatility vybraných politických stran použijeme následující bodové hodnocení – viz tabulka.

Tab. 15 Etiopské politické strany a volatilita:

> 25%	1,0
21 % - 25 %	1,5
16 % - 20 %	2,0
11 % - 15 %	2,5
0 % - 10 %	3,0

Zdroj: Vlastní zpracování

Nejnižší stanovený procentuální rozsah pro měření je 10 % z toho důvodu, že autorka porovnává nejsilnější politickou stranu v Etiopii, která pravidelně získává více než 85 % voličských hlasů, s ostatními stranami, které pravidelně získávají méně než 5 % volebních hlasů. Porovnávání voličské preference mezi jednotlivými stranami by tak bylo zavádějící, pokud by průměrný pokles nebo navýšení těchto hlasů u strany EPRDF byl větší než 10 %.

Tab. 16 Volatilita etiopských politických stran dle Pedersenova indexu

Období / Pol.strana	1995-2000	2000-2005	2005-2010	2010-2015	Průměr	Body
ANDP	---	0 %	0 %	0 %	0,18 %	3,0
BGPDUP	0,75 %	0,05 %	0 %	0 %	0,2 %	3,0
EPRDF	0,55 %	14,05 %	15,6 %	0,3 %	7,6 %	3,0
GPDM	0,25 %	0 %	0 %	0 %	0,06 %	3,0
HNL	0,1 %	0,1 %	0 %	0 %	0 %	3,0
SPDP	---	2,1 %	0,1 %	0 %	0,73 %	3,0

Zdroj: vlastní zpracování

Obecně platí, že politická strana se stabilní volatilitou poukazuje na svou pevnou zakotvenost ve společnosti. Z výše uvedené tabulky je vidět stabilita voličské podpory jednotlivých politických stran Etiopie. Všechny z výše uvedených stran v tabulce vykazují vysoký stupeň zakotvenosti ve společnosti. Průměrná volatilita u strany EPRDF vykazuje největší procento, což jí zhoršuje pohled na její zakotvenost ve společnosti. Ve dvou volebních obdobích u ní totiž došlo k poklesu a následnému

nárůstu hlasů a jejich rozptýlení na jiné politické strany, což jí při měření volatility způsobilo velké výkyvy. Tato strana má však stálou voličskou podporu a vždy volby vyhrála. Dosáhla nejvyššího bodového hodnocení.

V následující tabulce je shrnutí jednotlivých ukazatelů měření zakotvenosti politických stran Etiopie a prostým průměrováním vypočítán celkový index zakotvení těchto politických stran:

Tab. 17 Stanovení celkového ukazatele zakotvenosti stran

Ukazatel / Pol. strana	Věk strany	Volební podpora	Volatilita	Průměr
ANDP	3,0	1,0	3,0	2,33
BGPDUP	3,0	1,0	3,0	2,33
EPRDF	3,0	3,0	3,0	3,0
GPDM	3,0	1,0	3,0	2,33
HNL	3,0	1,0	3,0	2,33
SPDP	3,0	1,0	3,0	2,33

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky je patrné, že strana EPRDF vykazuje nejvyšší stupeň zakotvenosti ve společnosti. Ostatní politické strany vykazují o něco horší zakotvenost. Většina politických stran funguje v zemi již velmi dlouhou dobu, a to jim zřejmě pomáhá udržet si svou trvalou podporu ve vícestranických volbách.

Pro změření zakotvenosti vybraných politických stran ve společnosti použila autorka tyto ukazatele: relativní věk strany, průměrnou volební podporu a volatilitu stran (průměrnou změnu ve volební podpoře).

Dle výsledků vyplývá, že relativní věk vybraných etiopských politických stran je shodný. Všechny dosahují nejvyššího stupně, což v tomto ohledu vypovídá o silné stabilitě a zakotvenosti všech vybraných politických stran ve společnosti. Somálská strana SPDP sice vznikla až čtyři roky po zakládacích volbách, ale svým procentuálním výsledkem stále ještě spadá do stejného bodového zařazení jako ostatní posuzované strany a vykazuje tím vysokého stupně zakotvenosti.

Dle výsledků volební podpory je zřejmé, že pouze vládnoucí koalice EPRDF dosahuje nejvyššího stupně zakotvenosti ve společnosti. Všechny ostatní strany

vykazují nejnižší stupeň. Průměrná volatilita u všech stran však ukazuje na maximální skóre. Strana EPRDF si drží maximální skóre ve všech volebních obdobích. Co se týče somálské SPDP, ta má od roku 2005 vyhrazeno 24 křesel v parlamentu, které má SPDP stále k dispozici, jen si volí kandidáty, kteří do nich usednou. SPDP je spojencem vládnoucí EPRDF a vládnoucí strana tak má nástroj ke snížení tlaků ze somálské strany na secesi. Stranu SPDP tedy nelze brát zcela nezávisle a nezaujatě v tomto ohledu jako ostatní zkoumané strany.

Po shrnutí všech výsledků, nejvyšší stupeň zakotvenosti vykazuje strana EPRDF s maximálním skórem, přičemž všechny ostatní strany vykazují naprosto shodný stupeň, a to mírně nadprůměrnou zakotvenost.

4.2 Autonomie etiopských politických stran

V této kapitole bude autorka zkoumat, jak v rámci institucionalizace etiopských politických stran ovlivňují činnost politických stran (zevnitř nebo zvenku) vlivné politické osoby, politické frakce nebo nátlakové skupiny. Pro výpočet autonomie politických stran budeme používat pouze tři kritéria: počet alternací ve vedení politické strany, změna volební podpory po alternaci ve vedení politické strany a vliv vnějších politických osobností na rozhodování politických stran (autonomie rozhodování politických elit).

Etiopie disponuje mocenskými elitami, kdy po roce 1995 po prvních vícestranických volbách se ujal moci Meles Zenawi, který byl předsedou vlády a zároveň předsedou strany EPRDF od roku 1991 až do roku 2012, kdy během úřadu zemřel. Avšak vládnoucí strana EPRDF se drží u moci i nadále, i po smrti svého dlouholetého vůdce, a v roce 2015 pod novým předsedou Hailemariam Desaleyn získala 100 % křesel.

K výpočtu autonomie vybraných politických stran bude použito toto měření:

Tab. 18 Měření autonomie etiopských politických stran

Ukazatel / Body	3.0	2.5	2.0	1.5	1.0
Mocenské alternace	76–100 %	51–75%	26–50 %	1 – 25 %	Žádná alternace
Změna volební podpory po alternaci vedení	< 5%	6 - 10 %	11 - 15 %	16 - 20 %	> 20%
Autonomie politické strany v rozhodování	zcela nezávislá	výrazně nezávislá	Spíše závislá	podstatně závislá	úplně závislá na vůdci

Zdroj: data převzata a upravena z Fiala 2016:208

Jak je patrné z tabulky, ukazatel počtu alternací ve vedení strany a změny volební podpory po této změně jsou ve vzájemné souvislosti. Pokud nedochází k alternaci, potom nelze měřit změnu volební podpory nových politických elit. Pokud dojde k alternaci a zároveň platí, že strana výrazně ztratila volební podporu, může to poukazovat na vliv vůdce strany, a tedy že strana je silně personalizována.

Při výpočtu ukazatele alternace není zcela jednoznačné, že by pravidelné alternace napomáhaly institucionalizaci politické strany. Budeme měřit počet alternací ve vedení strany s počtem stranických voleb, přičemž vycházíme ze zakládacích voleb, počtu oficiálních voleb, počtu mocenských alternací a procentuálního podílu mocenských alternací.

4.2.1 Mocenské alternace

V této části bude autorka zkoumat u vybraných stran mocenské alternace, jejich počet a rok provedené změny. Dále pak dle hodnotící tabulky přiřadí procentuální vyjádření těchto alternací. K danému procentu přiřadí body dle hodnotících kritérií.

V politické straně ANDP proběhly celkem dvě alternace: Původně byl předsedou Ismaqii Qali Siro (1996-2015), poté Seyoum Awol (2015-2018), a nyní je (od 2018) předsedou strany Aysha Mohammed. (Borkena 2018). Původní předseda strany byl sice nahrazen dvakrát, ale v našem měřeném období došlo k alternaci pouze jednou, protože vliv nedávné alternace se projeví až ve volebním období 2020.

U druhé zkoumané politické strany BGPDUP proběhla jen jedna alternace: Původně byl předsedou Tamrat Layne (od 1996–2005), který byl v 80. letech vůdce

EPDM v boji proti Dergu. Nyní je předsedou Muluaem Besse (2005-dodnes). (Web-Translations 2010)

U vládní koalice EPRDF proběhly dvě alternace: Původním dlouholetým předsedou byl Meles Zenawi (1988-2012), ten však během svého úřadu zemřel, proto alternace neproběhla díky sesazení vůdce. Předpokladem je, že kdyby tento vůdce nezemřel, držel by se ve vedení strany dodnes. Jeho následníkem byl Hailemariam Desalegn (2012-2018), který byl v loňském roce nahrazen novým předsedou Abiy Ahmedem Ali (2018-dodnes). Zde vidíme, že stejně jako u strany ANDP došlo sice ke dvěma alternacím, ale poslední byla až v roce 2018, tedy se neprojeví ve zkoumaném období. Budeme tedy používat pro měření pouze jednu alternaci. (Web-Translations 2010)

U gambelské strany GPDM (původně GPDF – Gambelská lidově demokratická fronta) proběhly dvě alternace: Původní předseda strany byl nahrazen novým vůdcem Umodem Ubongem (2000-2013). Nyní je předsedou strany Olero Opiew (2013-dodnes). Data o prvním vůdci nejsou dostupná, předpokládáme tedy dvě alternace. (Borkena 2018) (Web-Translations 2010)

V Hararské národní lize HNL byl původní předseda strany Ibrahim Fuad (2000-2005), nahrazen Merwanem Bedri Mohammedem (2005), avšak data o délce jeho působení ve vedení strany nejsou dostupná. Jeho následníkem byl Murad Abdulhahi (2005-2018, kdy rezignoval). O původním předsedovi strany nejsou data dostupná. O listopadu 2018 je novým předsedou HNL Ordin Bedri. Pro naše měření použijeme tři alternace, protože poslední, čtvrtá alternace, zatím neměla vliv na volby. Tímto počtem změn ve stranickém vedení prokazuje strana velmi silnou nezávislost na vůdci strany. (Wayback 2008) (Revolvy 2016) (Web-Translations 2010)

Somálská strana SPDP zaznamenala celkem dvě alternace: Původně vedl stranu Abdulmejid Hussein (1996-2000), později vedení převzal Mohammad Drir (2000-2005) a po něm pak Ahmed Shide (2005-dodnes). (Unido 2019) (Web-Translations 2010)

Do tabulky jsou přenesená zkoumaná data mocenských alternací u vybraných politických stran Etiopie:

Tab. 19 Počet alternací ve vedení etiopských politických stran

Ukazatel / Pol. strana	Rok založení	Počet voleb	Počet alternací	% alternací	Body
ANDP	1999	4	1	25 %	1,5
BGPDUP	1996	4	1	25 %	1,5
EPRDF	1988	5	1	20 %	1,5
GPDM	1991	5	2	40 %	2,0
HNL	1991	5	3	60 %	2,5
SPDP	1998	4	1	25 %	1,5

Zdroj: vlastní zpracování, různé zdroje

Z tabulky výše je patrné, že největší počet alternací ve vedení strany proběhlo v Hararské národní lize, celkem tři mocenské alternace. Tato strana vychází ze všech zkoumaných politických stran nejméně personalizovanou stranou. Gambelská strana GPDM a somálská strana SPDP se svým hodnocením dvou alternací prokazují spíše závislost na svém vůdci. V Amharské národně demokratické straně ANDP došlo ve zkoumaném období pouze k jedné alternaci, lze zde hovořit o silně závislé straně na svém vůdci, stejně tak i strana BGPDUP. Koalice EPRDF prokazuje také jednu mocenskou alternaci, ale jak už je naznačeno ve zhodnocení výše, vzhledem k tomu, že původní vůdce Zenawi ve svém úřadu zemřel, lze předpokládat, že by se jinak stále držel ve vedení. Tato strana byla minimálně první tři volební období silně personifikovaná. V celkovém hodnocení vychází strana EPRDF jako nejvíce personalizovaná ze všech zkoumaných stran.

4.2.2 Změna volatility po mocenské alternaci

V této kapitole bude autorka zkoumat změnu volatility po mocenské alternaci. Do tabulky zaneseme počet alternací dle předešlého výzkumu a porovnáme podle roku změny ve vedení, zda došlo k výraznému nárůstu nebo poklesu volatility strany. Mohli bychom tak usuzovat, že nový předseda má vliv na volební výsledky.

Tab. 20 Změna volatility po mocenské alternaci

	Počet alternací	1995-2000	2000-2005	2005-2010	2010-2015	Body
ANDP	2	---	---	---	0 %	3,0
BGPDUP	1	---	0,05 %	---	---	3,0
EPRDF	2	---	---	---	0,3 %	3,0
GPDM	2	0,25 %	---	---	0 %	3,0
HNL	3	0,1 %	0,1 %	---	---	3,0
SPDP	1	---	2,1 %	---	---	3,0

Zdroj: vlastní zpracování,

Dle výsledků šetření lze usuzovat následující: Amharské národně demokratické hnutí ANDP získalo i po mocenské alternaci v roce 2015 stejný počet volebních hlasů jako v předcházejícím období. Tato strana si obecně drží stále stejnou volatilitu od počátku svého vzniku. V předchozím zkoumání jsme ji závěrem šetření označili jako spíše závislou stranu na svém vůdci, změna volatility však tuto tezi vyvrací. Tuto stranu tedy můžeme považovat za spíše nezávislou nebo zcela nezávislou. Další čtyři strany, Gambelské demokratické hnutí za lidskou jednotu BGPDUP, Gambelské lidové demokratické hnutí GPDM, Hararská národní liga HNL i Somálská lidové demokratická strana SPDP mají stejné hodnocení jako strana ANDP, tedy si stále drží nízké procento volatility. Změna vůdce tak nemá na volební zisk dopad. Dá se tedy usuzovat, že všechny tyto strany jsou spíše nezávislé. Koalice EPRDF má stejné výsledky v průzkumu jako ostatní zkoumané strany, ale dle výsledků z teoretické části, kde je velice silně patrné, jak u posledních voleb docházelo po změně vedení strany k falšování výsledků voleb a likvidaci představitelů opozičních stran a zástupců medií, dalo by se usuzovat zneužívání moci. Je dost možné, že by EPRDF nezískala tolik hlasů jako v předchozích volbách a její volatilita by prokázala větší procento rozdílu hlasů, kdyby neprováděla nečestné praktiky na zástupcích konkurenčních stran.

4.2.3 Vliv vnějších aktérů

Poslední průzkum k změření autonomie vybraných politických stran je zaměřen na zjištění, zda nedochází k zásahům ze strany armády, nátlakových skupin anebo vnějších politických osobností na rozhodování politických stran.

Jak vyplývá z teoretické části, autonomie je schopnost politické strany být nezávislou na vnějších aktérech. Platí zde pravidlo, že pokud je ve státě etablovaná silná vládnoucí strana, která disponuje všemi státními zdroji a výhodami, jako jsou média nebo podpora struktur tradiční společnosti, je pro nové politické strany velmi těžké se prosadit a získat volební podporu. Pak může mít pozitivní vliv při jejich vzniku například zahraniční podpora.

Autorka provede kvalitativní výzkum, na základě kterého vyplyne, zda politická strana rozhoduje dle vlastní vůle nebo je její rozhodování ovlivňováno vnějšími vlivy.

Dle průzkumů z dostupných údajů vyplývá, že v Etiopii působí tyto nátlakové skupiny: Somálská teroristická skupina al-Shabaab (útoky v Addis Abebě) – projevuje se svými protesty proti Etiopii za účast v misi Africké unie v Somálsku a nutí Etiopii stáhnout vojáky ze Somálska. Dále zde působí různé separatistické rebelské skupiny v Somálsku a Oromii, které jsou pod kontrolou etiopské armády.

Armáda: V Etiopii působí Etiopské národní obranné síly (ENDF), Pozemní síly a Etiopské letectvo (ETAF). V prosinci 2018 byl výbor pověřen obnovením námořní síly a velením zvláštních operací. (CIA 2019).

K vytvoření přehledu použijeme tabulky níže:

Tab. 21 Autonomie politických stran ve stranickém rozhodování

Ukazatele / Pol. strana	Nátlakové skupiny	Armáda	Tradiční struktury	Jiné struktury	Body
ANDP	0	0	0	0	3,0
BGPDUP	0	0	0	0	3,0
EPRDF	0	0	0	0	3,0
GPDM	0	0	0	0	3,0
HNL	0	0	0	0	3,0
SPDP	0	0	0	0	3,0

Zdroj: vlastní zpracování, různé zdroje

Některé významnější strany jako TPLF nebo oromská OLF se z vojensko-politických hnutí transformovaly ve skutečné politické strany, ačkoliv se vojenské (resp.

guerillové) minulosti zcela nevzdaly, o čemž svědčí úzké propojení současné vládnoucí EPRDF s armádou a militantní křídlo OLF bojuje za nezávislost Oromie. TPLF zaujímá ve zkoumané koalici EPRDF jen menší podíl a OLF není předmětem zkoumání. Budeme tedy usuzovat, že koalice EPRDF není ovlivňována armádou. Ve zkoumaném období oba nejvyšší představitelé EPRDF (Zenawi i Hailemariam Desaleyn) mocensky ovládali vnitrostranické struktury a měli pod kontrolou armádu, není tedy zřejmý vnější vliv na jejich rozhodování. Není zde patrný ani jakýkoli vliv ze strany nátlakových skupin, tradičních společností nebo jiných struktur.

Dle výsledků studie S. Gebru vyplývá, že EPRDF má silné programové napojení na volební obvody, zejména na venkovské rolníky a městskou chudinu, na které má vliv a získává tak voličskou podporu. Silně využívá média (televizi a rozhlas) k představení svého volebního programu. Opoziční strany nemají většinou propracovaný volební program a nemají dostatek prostředků na volební kampaně a tím nezískají potřebný počet hlasů od voličů v oblastech, se kterými nejsou ve spojení. (Gebru 2014:430).

Po prošetření dostupných zdrojů, ani u ostatních stran, ANDP, BPDUP, GPDM, HNL a SPDP, nebylo zjištěno žádné ovlivnění armádou nebo jinými skupinami. Všechny strany získaly nejvyšší stupeň v stranickém rozhodování, avšak dalo by se shrnout, že vzhledem k jejich spřízněnosti, zůstávají *pod dohledem* vládnoucí EPRDF. V tabulce níže je shrnutí výsledků všech zkoumaných ukazatelů autonomie stran:

Tab. 22 Stanovení celkového ukazatele autonomie politických stran

	Mocenské alternace	Volatilita po alternaci	Autonomie	Průměr
ANDP	1,5	3,0	3,0	2,5
BGPDP	1,5	3,0	3,0	2,5
EPRDF	1,5	3,0	3,0	2,5
GPDM	2,0	3,0	3,0	2,66
HNL	2,5	3,0	3,0	2,83
SPDP	1,5	3,0	3,0	2,5

Zdroj: vlastní zpracování

Z výsledků v tabulce vychází jako nejvíce autonomní strana HNL, dále GPDM a po nich jsou se stejným průměrem ANDP, BGPDP, koalice EPRDF a SPDP. Všechny zkoumané strany tak prokazují svými výsledky výraznou nezávislost, jsou tedy silně autonomní. Dle dostupných informací je však jasné, že v Etiopii existují strany, které

jsou kontrolovány armádou. Jsou to všechny opoziční strany (pod řízením EPRDF), například CUD, Semayawi party, Medrek a mnoho dalších, jak vyplývá z výsledků voleb a informací z nezávislých médií. EPRDF jim vždy bránila vstupovat do politiky.

K získání dalšího přehledu o stavu institucionalizace politických stran v Etiopii autorka měřila úroveň autonomie vybraných politických stran na základě těchto tří ukazatelů: počet alternací ve vedení politické strany, změna volební podpory po alternaci ve vedení politické strany a vliv vnějších politických osobností na rozhodování politických stran (autonomie rozhodování politických elit).

Co se týče politických alternací, amharská ANDP zaznamenala ve zkoumaném období jednu alternaci, Gambelské demokratické hnutí za lidskou jednotu BGPDUP také jednu alternaci, vládnoucí koalice EPRDF také jednu alternaci, gambelská strana GPDM zaznamenala dvě alternace, Hararská národní liga HNL dokonce tři alternace a Somálská lidově demokratická strana SPDP jednu alternaci. Hararská národní liga HNL vychází ze všech zkoumaných politických stran nejméně personalizovanou stranou, tedy nejvíce nezávislou na svém vůdci. Gambelské lidově demokratické hnutí GPDM a Somálská lidově demokratická strana SPDP se svým hodnocením dvou alternací prokazují spíše závislost na svém vůdci. V Amharském národně demokratickém hnutí ANDP došlo ve zkoumaném období pouze k jedné alternaci, lze hovořit o silně závislé straně na svém vůdci, stejně tak i strana BGPDUP. Koalice EPRDF prokazuje také jen jednu mocenskou alternaci, je tedy silně personifikovaná.

U měření volatility všech zkoumaných stran vyšel nejvyšší stupeň, tedy velmi malý rozdíl mezi volebními preferencemi před jmenováním nového předsedy strany. Tento ukazatel tedy velkou měrou ruší předchozí závěry týkající se mocenské alternace.

U měření vnějších aktérů dle dostupných dat žádná ze stran není ovlivňovaná zvenčí ať už nátlakovými skupinami, armádou, tradičními společnostmi nebo jinými strukturami. Současná vládnoucí koalice má pevně pod kontrolou armádu a nátlakové skupiny.

Po zprůměrování všech ukazatelů pro měření autonomie stran vychází jako nejvíce autonomní stranou hararská HNL, po ní následuje GPDM, dále se stejným průměrem amharská ANDP, BGPDUP, koalice EPRDF a somálská SPDP. Všechny zkoumané strany tak prokazují svými výsledky výraznou nezávislost, jsou tedy silně autonomní.

4.3 Organizace etiopských politických stran

Na institucionalizaci politických stran má velký vliv funkční organizační struktura. Obvykle se sledují tyto ukazatele: počet členů strany, pravidelnost stranických kongresů, stranické působení v rámci státu nebo národa a personální zdroje.

Mainwaring pro měření organizace používá kromě prvních dvou jmenovaných také tyto ukazatele: autonomie rozhodování jednotlivců a skupin a všeobecné uznání politické strany. (Mainwaring 2005: 12). Jiní politologové k nim přidávají i materiální zdroje.

Organizací politické strany se také myslí specifické modely chování uvnitř politické strany. Politologové tomu říkají pravidla hry, která řídí institucionalizaci jako proces. Vede to k omezování chování aktérů, kteří musejí zvážit následky v případě jejich porušení. Platí zde, že čím více je politická strana nebo uskupení institucionalizované, tím hůře se dají změnit zavedená pravidla.

Abychom provedli přesnou analýzu organizace jednotlivých politických stran v Etiopii, museli bychom mít přesná data. Ta jsou však v africkém prostředí těžko dosažitelná, případně nelze prověřit jejich věrohodnost. Při měření počtu členů strany nemusí být tato informace vůbec známá, z dostupných informací se můžeme jen dozvědět například počet členů, kteří se zúčastnili konference strany. Přesnější informace lze pak získat o kongresech strany a jejich pravidelnosti, protože tyto informace jsou obvykle monitorované a sledované médii. Zde však může dojít ke zkreslení výsledků výzkumu, protože vzhledem k velkému množství politických stran v Etiopii mohou být monitorované jen kongresy významnějších stran.

Při zkoumání zastoupení politických stran v jednotlivých volebních okrscích autorka nedokázala získat potřebné informace. Vzhledem k tomu, že většina stran v parlamentu je regionálních a nepůsobí na celostátní úrovni, data nejsou zpracovaná a volně dostupná.

Pro výzkum organizace vybraných etiopských stran se autorka pokusí získat a porovnat tyto dva ukazatele: Počet členů politické strany v poměru k obyvatelstvu a pravidelnost stranických kongresů.

V tabulce níže je bodové hodnocení jednotlivých vybraných ukazatelů:

Tab. 23 Úroveň organizace etiopských politických stran

Hodnocení / ukazatel	3.0	2.5	2.0	1.5	1.0
Počet členů v poměru k obyvatelstvu	> 15 %	>10%	>5%	2.0- 5,0 %	1.0–1,99 %
Pravidelnost stranických kongresů	pravidelné kongresy	obvykle pravidelně	periodické	nepravidel. kongresy	žádné

Zdroj: vlastní zpracování

Obě kritéria hodnocení (počet členů politické strany v poměru k počtu obyvatel i pravidelnost stranických kongresů) shrneme vždy u každé strany dohromady a výsledky zapíšeme do tabulky.

Afarská národně demokratická strana ANDP počet svých členů nezveřejňuje a není jasné, jestli je přesně eviduje. Region Afar má přibližně 1 000 000 obyvatel, je v něm 5 krajů (zón) a 29 nezávislých okrsků (woreda). Dle dostupných informací je pouze známo, že jejich poslední stranické konference se zúčastnilo více než 1000 jejich členů. K vyhodnocení organizace této strany nebudeme tento ukazatel používat. Co se týče druhého kritéria hodnocení, pravidelnosti kongresů, je známo, že poslední kongres strany ANDP se uskutečnil v prosinci 2018 ve městě Semera a byl již sedmý v pořadí. Jedná se o pravidelný kongres. Strana pořádá kongresy každé tři roky. (Fana 2018). V afarském regionu získala strana při posledních volbách bez tří křesel sto procent křesel (84 křesel z 87), čímž naznačuje, že má velmi silné zastoupení v rámci svého regionu, a proto se dostala až na celostátní úroveň.

Gambelské demokratické hnutí za lidskou jednotu BGPDP nemá dostupná data o počtu svých členů. Není jisté, zda data o svých členech eviduje. Strana působí na regionální úrovni. Region Benishangul Gumuz má 1 130 000 obyvatel. Strana BGPDP je spojencem vládnoucí strany EPRDF. Nebudeme tento ukazatel vyhodnocovat. Strana operuje jako regionální, v regionálním parlamentu získala celkem 98 z 99 křesel. Není jisté, zda strana pořádá stranické kongresy a zda jsou pravidelné. Média neříkají nic o jejich pořádání. Autorka předpokládá, že strana organizuje jistě alespoň užší setkání elit, nemusí to být tedy kongresy jako takové. Pro vyhodnocení použijeme známku 1,0.

Etiopská lidově revoluční demokratická fronta EPRDF má dle dostupných informací 6 milionů svých členů. Rada EPRDF je složená ze 180 členů, z nichž je 45 členů z každé ze čtyř hlavních stran. Abychom mohli porovnat procentuální poměr počtu členů k počtu obyvatel, musíme sečíst obyvatele všech čtyř regionů, ve kterých EPRDF operuje (respektive čtyři strany: OPDO, ANDM, SEPDM a TPLF). Amhara, Tigrej, Oromia a Jižní národy a národnosti tvoří celkem 86,5 % všech obyvatel Etiopie, což je 75 mil obyvatel (v roce 2018 byl počet obyvatel 108 milionů). Procentuální poměr počtu členů EPRDF a počtu obyvatel je 8 %. EPRDF spadá do hodnotícího kritéria 2,0. Co se týče stranických kongresů, dle zjištění se poslední kongres strany konal v dubnu 2019, v pořadí již jedenáctý. (Addis Standard 2018). Kongresy se konají pravidelně, a to zhruba každé tři roky. V hodnocení použijeme známku 3,0.

Gambelské lidově demokratické hnutí GPDM nezveřejňuje počet svých členů. Nebudeme tento ukazatel vyhodnocovat. Dle dostupných informací získala strana na regionální úrovni 155 křesel z celkem 156, což představuje velmi velkou úspěšnost. V předchozím období měla dokonce 100 % úspěšnost (156 křesel). Region Gambella má zhruba 500 tis. obyvatel. GPDM je od roku 2003 spojencem vládnoucí koalice EPRDF. Co se týče pravidelných kongresů strany, data o pravidelně konaných konferencích nejsou k dispozici. V roce 2006 byla 2. konference strany, není však známo, zda se jedná o pravidelnost. (AllAfrica 2006). Ve vyhodnocení použijeme známku 1,5 – nepravidelné konání kongresů.

Hararská národní liga HNL nezveřejňuje počet svých členů. Dostupná jsou pouze data o počtu členů na jejich konferenci nebo počtu kandidátů jmenovaných v regionálních volbách. Nebudeme pro vyhodnocení tento ukazatel měřit. V regionu Harar³ je 250 000 obyvatel. Strana působí na regionální úrovni, ale pořádá meetingy například i v Addis Abebě, aby představila volební program svým voličům. Co se týče pořádání stranických kongresů, strana pořádala v prosinci 2008 ve městě Harar svůj sedmý kongres⁴. Kongresu se účastnilo 500 jejích členů. (Revolvy 2016). Přestože všechny stranické kongresy nejsou monitorované médii, předpokládáme, že strana pořádá pravidelné kongresy každé 3 roky. Na regionální úrovni je HNL vítěznou

³ Harar je nejméně zalidněný region Etiopie

⁴ hararsky *Limay Sosem*, přičemž slovo *Limay* má také význam jako rozvoj, udržitelnost nebo vítězství

stranou a získává přes polovinu křesel, přičemž dosazuje 862 svých členů do různých úřednických postů. V březnu 2008 také strana založila Ligu mladých, aby získala více svých příznivců a budoucích nových členů. (Wayback Machine 2008). Ve vyhodnocení použijeme známku 3,0.

Somálská lidově demokratická strana SPDP má dle dostupných informací 90 000⁵ svých členů. Je spojencem vládnoucí koalice EPRDF. V somálském regionu žije zhruba 4,5 milionu obyvatel. Členové strany tedy tvoří 2 % obyvatel regionu. Pro tento ukazatel použijeme hodnocení 1,5. V dubnu 2019 se konala 10. konference strany v regionálním hlavním městě Jigjiga. Strana SPDP pořádá stranické kongresy pravidelně každé dva roky. (Africa news 2019). Pro tento ukazatel použijeme hodnocení 3,0.

V tabulce níže je přehled obou ukazatelů aplikovaný na všechny vybrané strany.

Tab. 24 Stanovení celkového ukazatele organizace politických stran

	Počet členů strany	Body	Pravidelnost kongresů	Body
ANDP	-	-	Pravidelně každé 3 roky	3,0
BGPDUP	-	-	Žádné	1,0
EPRDF	6 milionů (8 %)	2,0	Pravidelně každé 3 roky	3,0
GPDM	-	-	Nepravidelně	1,5
HNL	-	-	Pravidelně každé 3 roky	3,0
SPDP	90 000 (2 %)	1,5	Pravidelně každé 2 roky	3,0

Zdroj: vlastní zpracování, různé zdroje

Z tabulky s vyhodnocením vyplývá, že úplné údaje máme pouze u ukazatele pravidelnosti stranických kongresů. U čtyř ze šesti zkoumaných stran není k dispozici informace o počtu členů základny. Nelze tedy provést porovnání výsledků. Co se týče ukazatele pravidelnosti konání stranických kongresů, čtyři ze šesti zkoumaných stran dostaly nejvyšší známku za pravidelnost kongresů. Dvě zkoumané strany (BGPDUP a GPDM) získaly nízké ohodnocení – o straně BGPDUP není známo, že by pořádala stranické kongresy a strana GPDM pořádá kongresy nepravidelně.

⁵ údaj z roku 2010

4.4 Koherence etiopských politických stran

Dalším způsobem jak měřit institucionalizaci politických stran je koherence, neboli soudržnosti a jednotnost politické strany. Jak jsme již nastínili v teoretické části, jednota, duch, morálka a disciplína jsou základní podmínky fungování koherence. Všichni členové musí koordinovat své osobní přání v zájmu všeobecných sociálních cílů. Členové si musí také navzájem důvěřovat. Politická strana je soudržná, pokud v ní nedochází k vylučování nebo přechodu jejích členů do jiné politické strany, pokud v ní panují umírněné vztahy mezi stranickými frakcemi a pokud v ní panuje tolerance vnitřních názorových neshod. Ke změření koherence strany bude autorka porovnávat množství stranických přeběhlíků, vyloučených osob a vystoupivších osob. Tyto informace jsou často dobře dostupné, protože jsou vděčným tématem novinářů.

Pro vyhodnocení soudržnosti politické strany bude použito a upraveno bodové hodnocení dle M.Basedaua a A.Stroha, a to takto: 3,0 = Politická strana pracuje bez personálních změn a ve shodě, 2,5 = Ojedinelé vyloučení členů nebo ojedinelé odchody, většinová shoda; 2,0 = Téměř většinová shoda, častější odchody členů; 1,5 = Kompromisní konsensus, velmi časté odchody poslanců; 1,0 = Problémy nalézt shodu, vytváření poslaneckých frakcí; 0,5 = Parlamentní klub je v krizi, neschopnost najít konsensus, masové odchody poslanců; 0,0 = Rozpad parlamentního klubu. (Basedau – Stroh 2008: 14)

V tabulce níže je bodového hodnocení koherence:

Tab. 25 Bodování koherence politických stran

0,0	0,5	1,0	1,5	2,0	2,5	3,0
Rozpad	Krize	Neshody, frakce	Kompromisy, odchody	Téměř shoda, často odchody	Spíše shoda, ojedinelé odchody	Shoda

Zdroj: vlastní zpracování

První zkoumanou politickou stranou je Afarská národně demokratická strana ANDP. Na základě získaných informací byli dne 27. 10. 2018 tři členové strany suspendováni: Ismael Alisero, hlavní správce regionálního státu a jeho náměstek, Awel Arba a dále také Ali Hussein, vedoucí předsednictva pastoračních záležitostí Afaru. Byli odvoláni ze svých pozic za porušení kodexu chování strany. Sdělení poskytl velvyslanec Hassen Abdulkadir, místopředseda strany ANDP. (SLS 2018). Začátkem prosince 2018 byla novou předsedkyní strany jmenována Aysha Mohammedová, která

je také ministryní obrany. Dle dostupných zpráv bylo ve výkonné radě ANDP nově zvoleno 12 osob. V prosinci 2018 bylo rozhodnuto o odchodu 72 nejstarších členů. Zpráva dále uvádí, že strana ANDP, která vznikla v roce 1999 sloučením dvou větších politických stran a třech menších stran, zaznamenala, že dvě z pěti původních stran i nadále operují jako nezávislé organizace. ANDP je aliance složená z těchto stran: Afarská osvobozenecská fronta ALF (Afar Liberation Front) s Afarskou lidově demokratickou organizací APDO (Afar People's Democratic Organization) a třemi organizacemi – Afarskou národně osvobozenecskou frontou ANLF (Afar National Liberation Front), Afarskou revolučně demokratickou jednotnou frontou ARDUF (Afar Revolutionary Democratic Unity Front) a Afarským národně demokratickým hnutím ANDM (Afar National Democratic Movement). (Yimer 2018). Strana ANDP bude ohodnocena známkou 1,5 pro časté odchody poslanců, horší nalezení shody a také kvůli operování některých částí strany jako samostatné složky (nejedná se však o vytváření frakcí).

O Lidově demokratické straně jednoty státu Benishangul Gumuz BGPDP nejsou dostupné žádné informace o vyloučených nebo odchozích členech, o korupci nebo jiných disharmonických událostech strany. Strana je spojencem vládnoucí koalice EPRDF a její členové se museli zavázat, že nebudou jakkoli spolupracovat s kteroukoli opoziční stranou nebo opozičními jednotlivci. Jsou tedy pod silnou kontrolou. Navíc, dle hodnocení mocenských alternací, proběhla v této straně pouze jedna změna za její existence. Autorka předpokládá, že členové strany jsou víceméně stabilní a že ve straně převládá konsensus. Uděluje se hodnocení 3,0.

Vládnoucí koalice Etiopská lidově revoluční demokratická fronta EPRDF vystřídala v dubnu 2018 svého vůdce. Hailemariam Desalegn rezignoval na svou funkci a novým předsedou strany a předsedou vlády se stal Abiy Ahmed. Ve straně panuje spíše shoda mezi členy. Uděluje se hodnocení 2,5.

Gambelské demokratické hnutí za lidskou jednotu GPDM jmenovalo v říjnu 2018 nového předsedu a zástupce předsedy poté, co předchozí předseda Gatluak Tut a jeho zástupce Seany Akwor rezignovali. Podle informací ze září 2018 obyvatelé Gambelly vedli protesty proti vedení strany a požadovali změny. Na protesty lidí strana odpověděla hrubým násilím, při kterém bylo zabito 6 lidí a minimálně 20 lidí bylo zraněno. Předseda Gatluk byl zároveň i prezidentem regionu Gambella. K rezignaci oba

státníky přinutil výkonný ředitel Hnutí solidarity (Solidarity Movement for New Ethiopia) Obang Metho. Obang také apeloval na předsedu vlády A. Abiy, aby si lídra zvolila veřejnost, tak jak je tomu v ostatních regionech. (Borkena 2018). Zkoumané straně bude uděleno hodnocení 2,5 vzhledem k poměrně velké soudržnosti strany. Pokud by nebylo hlasu lidu, předseda strany i jeho zástupce by se držel u moci i nadále.

Hararská národní liga HNL zaznamenala v listopadu 2018 změnu svého předsedy. Ve straně byly za její existence zaznamenány celkem tři alternace ve vedení. Na základě šetření informací z médií nebyly zaznamenány žádné větší odchody členů nebo jejich vyloučení. V listopadu 2016 byla médií oznámena korupce u členů strany, avšak bližší informace nejsou k dispozici. (ESAT 2016). Strana získává hodnocení 2,5.

Poslední zkoumanou stranou je Somálská lidově demokratická strana SPDP. V dubnu 2019 bylo na 10. kongresu strany nově zvoleno 9 výkonných zástupců a 61 členů rady. Byl jmenovaný nový místopředseda strany Mustefa Omer. Předseda strany Shide oznámil, že bude navyšovat počet žen ve straně a provede několik reforem. Členům SPDP je ze strany federální vlády vytýkáno násilné chování na občanech, kdy při posledním incidentu bylo zabito několik desítek civilistů. (Addis Standard 2019). Zkoumaná strana získává hodnocení 2,0 za časté odchody svých členů.

V tabulce níže je přehled bodového hodnocení soudržnosti členů ve straně.

Tab. 26 Stanovení koherence etiopských politických stran

Název politické strany	Koherence strany
ANDP	1,5
BGPDUP	3,0
EPRDF	2,5
GPDM	2,5
HNL	2,5
SPDP	2,0

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky je patrné, že nejvyšší soudržnost zaznamenává strana BGPDUP, která má nejvyšší hodnocení. Další tři posuzované strany, EPRDF, GPDM a HNL získávají o stupeň nižší hodnocení, dále je v pořadí soudržnosti SPDP s ještě nižším hodnocením a

nejméně soudržnou se pak jeví politická koalice ANDP díky větším neshodám a změnám ve straně, odchodům většího množství členů a neloajálnosti některých členů, kteří operují jako nezávislé strany (organizace) a ne jako koalice ANDP.

V tabulce níže je celkový přehled institucionalizace politických stran:

Tab. 27 Celkový přehled institucionalizace politických stran

Strana / kritérium	Zakotvenost	Autonomie	Organizace	Koherence	Celkové body
ANDP	2,33	2,5	3,0	1,5	2,33
BGPDUP	2,33	2,5	1,0	3,0	2,21
EPRDF	3,0	2,5	3,0	2,5	2,75
GPDM	2,33	2,66	1,5	2,5	2,25
HNL	2,33	2,83	3,0	2,5	2,66
SPDP	2,33	2,5	3,0	2,0	2,46

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce s celkovým hodnocením jsou zprůměrované všechny ukazatele institucionalizace stran (zakotvenost, autonomie, organizace a soudržnost). Co se týče ukazatele organizace, je nutno připomenout, že se zde posuzuje jen ukazatel pravidelnosti kongresů. Pouze u tohoto kritéria bylo možné získat data k vyhodnocení. Počet členů strany a zastoupení ve volebních okrscích nebylo možno provést vzhledem k nedostupnosti potřebných dat. Z celkového hodnocení vyplývá, že nejvíce institucionalizovanou stranou je vládnoucí koalice EPRDF. Na druhém místě je strana HNL, dále SPDP, ANDP, na pátém místě je GPDM a poslední je BGPDUP. Strana BGPDUP se dostala na nejnižší stupeň jen díky tomu, že nepořádá pravidelné stranické kongresy, respektive, že není známo, že by je požádala. Nejsou o nich žádné zmínky z médií. Hodnotový rozdíl mezi jednotlivými posuzovanými stranami je však velice malý, jedná se o rozdíl pouze jednoho desetinného místa. Můžeme tedy shrnout, že všechny strany jsou velice silně institucionalizované.

4.5 Závěr: komparace institucionalizace etiopských politických stran

Pro měření institucionalizace politických stran vybrala autorka pouze ty politické strany, které se z pěti uskutečněných voleb dostaly do poslanecké sněmovny více než dvakrát. Pro měření autorka vybrala čtyři kritéria hodnocení: zakotvenost, autonomii, organizaci a koherenci (soudržnost) politické strany.

Pro posouzení zakotvenosti byly použity tři ukazatele: relativní věk politické strany, průměrná volební podpora a volatilita. Dle výsledků lze vidět, že relativní věk vybraných politických stran je poměrně stejný. Volební podpora je dlouhodobě silná a stabilní u strany EPRDF, která získala nejvyšší stupeň hodnocení a u všech ostatních zkoumaných politických stran je vidět velmi malá volební podpora, přesto relativně stálá. Nejmenší volební podporu má Hararská národní liga HNL. Co se týče volatility, strana EPRDF vykazuje největší procento, což jí zhoršuje pohled na její zakotvenost ve společnosti. Ve dvou volebních obdobích u ní totiž došlo k poklesu a následnému nárůstu hlasů a jejich rozptýlení na jiné politické strany, což jí při měření volatility způsobilo velké výkyvy. Tato strana má však stálou voličskou podporu a vždy volby vyhrála. Po shrnutí všech výsledků, nejvyšší stupeň zakotvenosti vykazuje strana EPRDF s maximálním skórem, přičemž všechny ostatní strany vykazují naprosto shodný stupeň, a to mírně nadprůměrnou zakotvenost.

Pro výpočet autonomie použila autorka tři kritéria: Počet alternací ve vedení politické strany, změnu volební podpory po alternaci ve vedení politické strany a vliv vnějších aktérů na rozhodování. Největší počet alternací ve vedení strany proběhlo v Hararské národní lize HNL. Tato strana vychází ze všech zkoumaných politických stran nejméně personalizovanou stranou. Gambelská strana GPDM a somálská SPDP s dvěma alternacemi poukazují spíše na závislost na svém vůdci. U Amharské národně demokratické strany ANDP lze hovořit o silně závislé straně na svém vůdci a stejně tak i u strany BGPDU. Koalice EPRDF byla minimálně první tři volební období silně personalizovaná. V celkovém hodnocení vychází strana EPRDF jako nejvíce personalizovaná ze všech zkoumaných stran. Co se týče změny volatility po mocenské alternaci, dle výsledků výzkumu lze usuzovat následující: Amharská strana ANDP si obecně drží stále stejnou volatilitu od počátku svého vzniku. V předchozím zkoumání jsme ji závěrem šetření označili jako spíše závislou stranu na svém vůdci, změna

volatility však tuto tezi vyvrací. Tuto stranu tedy můžeme považovat za spíše nezávislou nebo zcela nezávislou. Další čtyři strany – BGPDP, GPDM, HNL i SPDP mají stejné hodnocení jako ANDP, tedy si stále drží nízké procento volatility. Změna vůdce tak nemá na volební zisk dopad. Dalo by se tedy usuzovat, že všechny tyto strany jsou spíše nezávislé. Koalice EPRDF má stejné skóre jako předchozí zkoumané strany, ale ze závěru výzkumu je patrné, že po změně vedení strany došlo k falšování výsledků voleb. Je pravděpodobné, že by EPRDF nezískala tolik hlasů jako v předchozích volbách a její volatilita by prokázala větší procento rozdílu hlasů. Co se týče vlivu vnějších aktérů na rozhodování strany, dle výsledků šetření je patrné, že žádná ze stran není ovládaná vnějšími aktéry. Všechny strany získaly nejvyšší stupeň hodnocení. Z celkových výsledků měření autonomie vychází jako nejvíce autonomní stranou hararská HNL, dále gambelská GPDM a po nich jsou se stejným průměrem amharská ANDP, BGPDP, koalice EPRDF a somálská SPDP. Všechny zkoumané strany tak prokazují svými výsledky výraznou nezávislost, jsou tedy silně autonomní.

Organizaci jednotlivých stran měřila autorka na základě počtu členů politické strany v poměru k obyvatelstvu a pravidelnosti stranických kongresů. Z výsledků šetření vyplývá, že čtyři ze šesti zkoumaných stran dostaly nejvyšší známku za pravidelnost kongresů. Dvě zkoumané strany (BGPDP a GPDM) získaly nízké hodnocení – o straně BGPDP není známo, že by pořádala stranické kongresy a strana GPDM pořádá kongresy nepravidelně. Členskou základnu a zastoupení v jednotlivých volebních okrscích nebylo možné změřit vzhledem k nedostupnosti dat.

U měření koherence politických stran (odchodu členů nebo jejich vyloučení), z celkového přehledu výsledků je patrné, že nejvyšší soudržnost zaznamenává strana BGPDP, má nejvyšší hodnocení. Další tři posuzované strany, EPRDF, GPDM a HNL získávají o stupeň nižší hodnocení soudržnosti, dále SPDP s ještě nižším hodnocením a nejméně soudržnou se pak jeví strana ANDP díky větším neshodám a změnám ve straně, odchodům většího množství členů a nelояálnosti některých členů.

Z celkových výsledků hodnocení institucionalizace politických stran vyplývá, že nejvíce institucionalizovanou stranou Etiopie je vládnoucí koalice EPRDF. Na druhém místě je strana HNL, dále SPDP, ANDP, na pátém místě je GPDM a poslední je BGPDP. Hodnotový rozdíl mezi jednotlivými stranami je však velice malý. Můžeme tedy shrnout, že všechny strany jsou poměrně silně institucionalizované.

5 INSTITUCIONALIZACE ETIOPSKÝCH STRANICKÝCH SYSTÉMŮ

Institucionalizace politických stran je jednou ze základních podmínek stability politických systémů. Výzkum úrovně a kvality institucionalizace politických institucí je tedy velmi důležitý a má významnou úlohu pro analýzu politických stran a stranických systémů. Ve stabilních liberálně demokratických zemích existují vysoce institucionalizované stranické systémy, což znamená, že se v parlamentu objevují obvykle stále stejné politické strany, u kterých se jen střídá rozdílná voličská podpora podle spokojenosti voličů s tou kterou politickou stranou a jejím působením v politice v předchozím období.

V Africe a také i v Etiopii tato praxe není zcela obvyklá a často před volbami vzniká mnoho nových politických stran, které slibují svým voličům změnu. Nově vzniklými stranami v Etiopii je například strana CUD, hlavní politická opozice straně EPRDF, která vznikla krátce před volbami 2005. Účastnila se voleb celkem již třikrát a v posledních volbách 2015 získala jasnou převahu v hlavním městě Addis Abebě. V Etiopii také existuje mnoho mimoparlamentních politických stran, které se snaží neformálními kanály dostat do parlamentu. Patří sem například Oromská osvobozenecská fronta OLF, která byla až do loňského roku zařazena na listinu teroristických skupin. Nový předseda vlády však v roce 2018 provedl zásadní změny, díky kterým budou mít opoziční strany v příštích volbách velkou šanci získat křesla v parlamentu.

Současný výzkum stranictví v Africe se zaměřuje na fungující demokratický systém spojený s pravidelnými a svobodnými volbami, ale stále existuje velké množství autoritářských režimů, které dokáží zorganizovat volby tak, aby vypadaly jako svobodné, avšak není nejmenších pochyb, že systém je zcela nedemokratický.

Ve výzkumu se autorka bude zaměřovat na stabilitu, kvalitu a legitimitu stranického soutěžení a neměnnost a spravedlnost volebních pravidel. Na závěr pak autorka provede komparaci institucionalizace etiopského stranického systému v Etiopii.

5.1 Institucionalizace politických stran

Dle informací v předchozích kapitolách již několikrát zaznělo, že Etiopie je považovaná za jeden z hybridních systémů, co se týče budování demokracie. Ale jak již také zaznělo, i autoritářský systém dokáže pořádat pravidelné vícestranické volby a cílem průzkumu v této práci je měření úrovně institucionalizace stranických systémů a ne jeho kvalita. V etiopském stranictví se poskytuje opozici prostor, i když velice omezený. Avšak vyjadřováním souhlasu či nesouhlasu ať už opoziční nebo spojenecké strany je prováděna interakce mezi jednotlivými politickými subjekty.

V této kapitole shrneme výsledky z předchozího výzkumu institucionalizace politických stran. Na základě výsledků přiřadíme míru institucionalizace na základě těchto stanovených kritérií:

Tab. 28 Ukazatel míry institucionalizovanosti politických stran

Institucionalizace politických stran	Body
Plně institucionalizované	3,0
Téměř institucionalizované	2,5
Středně institucionalizované	2,0
Spíše neinstitucionalizované	1,5
Neinstitucionalizované	1,0

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce níže je zaokrouhlený průměr ukazatele institucionalizace politických stran na základě zakotvenosti, autonomie, organizace a koherence:

Tab. 29 Stanovení celkové míry institucionalizace politických stran

Strana	Body	Míra institucionalizace	Celkem bodů
ANDP	2,33	Téměř institucionalizované (průměr 2,44)	2,5
BGPDUP	2,21		
EPRDF	2,75		
GPDM	2,25		
HNL	2,66		
SPDP	2,46		

Zdroj: vlastní zpracování

Dle závěrů hodnocení míry institucionalizace vyplývá, že koalice EPRDF a strana HNL jsou téměř institucionalizované strany, ostatních pět stran vychází jako středně institucionalizované strany. Celkový průměr všech politických stran vypovídá o tom, že etiopské politické strany jsou téměř institucionalizované.

5.2 Stabilita stranického soutěžení

Stabilita stranického soutěžení je závislá na pravidelnosti volebního a stranického soutěžení. V předchozí části byla měřena volební podpora, která je jedním z měřítek úrovně institucionalizace politických stran. K jejímu měření byl použit Pedersenův index. Dle výsledků zkoumání volatility v parlamentních volbách všechny zkoumané strany prokázaly nejvyšší stupeň, tedy velice stabilní voličskou podporu, již od vzniku strany (viz tab. 17).

Mainwaring a Scully používali pro měření stability stranického působení volatilitu, tedy schopnost stran získat hlasy svých voličů. Porovnávali volební podporu jak v parlamentních, tak i v prezidentských volbách. (Mainwaring – Scully 1995:5). Zkoumání volatility v prezidentských volbách není součástí této práce. Afrikanistky M. Kuenzi a G. Lambright kromě výše uvedených ukazatelů stranického soutěžení používaly také rozdíl mezi volatilitou v prezidentských volbách a v parlamentních volbách. (Kuenzi-Lambright 2002: 444). Vzhledem k tomu že parlamentní volby a prezidentské volby jsou časově posunuté, může být problematické tento ukazatel správně vyhodnotit. Úlohu také může hrát charisma kandidáta na prezidenta. Problémem také může být vstup nezávislých kandidátů na tento post. Zkoumání tohoto ukazatele není předmětem této práce.

Stabilita stranického soutěžení však nesouvisí jen s proměnami volební podpory. Jednou z definic stranického systému je vzájemné působení jednotlivých stran, jejich interakce, ale protože tato oblast ještě není zcela prozkoumaná badateli přímo v Etiopii a data nejsou k dispozici, toto kritérium nemůžeme změřit. Lze však porovnat spolupráci nebo nespolečnou spolupráci politických stran v parlamentu. Tu lze měřit jejich schopností vytvářet koalice. V etiopském prostředí můžeme vidět koalice stran, ne však v parlamentu. Vládnoucí strana EPRDF je sama o sobě koalice a s tím vstupuje do voleb. Spolupracuje s jinými, menšími stranami nebo koalicemi, avšak nevytvářejí už další koalice s ostatními stranami. V etiopském prostředí je v současné době vyloučené, aby vládnoucí EPRDF vytvořila koalici s některou z opozičních stran. Jakákoli opoziční strana, která získala v některém z volebních období křesla v parlamentu, mohla jen s obtížemi prezentovat své postoje k rozhodování vlády, předkládat legislativu nebo vznášet dotazy na členy vlády.

Od roku 1995, kdy proběhly první vícestranické volby, až do roku 2015 probíhají pravidelné vícestranické volby v pravidelných pětiletých cyklech. Proběhlo jich celkem již pět. V čele stojí od roku 1995 však stále stejná politická strana, koalice EPRDF, přičemž v posledních dvou volbách získala nejvíce hlasů za délky existence vícestranických voleb v Etiopii.

5.3 Kvalita stranického soutěžení

V předchozí kapitole autorka zmínila ukazatele pro měření stability stranického soutěžení dle uvedených politologů. Ti však nezvažovali kvalitu stranického soutěžení. Přitom je jasné, že pokud při volbách dojde ke zjevnému zneužití moci, jak tomu bylo při několika volbách vládnoucí koalicí EPRDF (vojenské zásahy, falšování volebních výsledků, používání médií, blokování internetu během voleb apod.), případně zatýkání členů opozice a jejich věznění, útoky a věznění reportérů, lze již předem předpokládat, že stranický systém nefungoval zcela správně. Hegemonie vytvořená jednou stranou a jejími spojenci brání přirozeným interakcím v rámci stranického systému a tím vytváří propastné překážky v komunikaci mezi jednotlivými parlamentními stranami.

Pro výpočet ukazatele kvality stranického soutěžení použije autorka výsledků Freedom House, přičemž se hodnocení týká *politického pluralismu a stranické účasti*. V této kategorii lze získat maximálně 16 bodů. Autorka použije následující hodnocení:

Tab. 30 Ukazatel kvality stranického soutěžení

Kvalita voleb	Body
Freedom House hodnocení FREE (svobodné) 11-16 bodů	3,0
Freedom House hodnocení PARTLY FREE (částečně svobodné) 4-10 bodů	2,0
Freedom House hodnocení NOT FREE (nesvobodné) 1-4 bodů	1,0

Zdroj: vlastní zpracování

Pro porovnání institucionalizace stranických systémů někteří politologové kromě tohoto ukazatele také zmiňují význam počtu konaných spravedlivých a svobodných voleb (Kuenzi – Lambright 2001: 447). Většina autorů si myslí, že tři po sobě jdoucí svobodné, spravedlivé volby potvrzují zakotvenost stranického systému ve společnosti a prokazují jistou kvalitu demokracie. Toto kritérium můžeme doplnit také o pravidelnost parlamentních a prezidentských voleb a hodnotit, jestli probíhají ve stanovených

termínech. Tato kritéria ale spíše vypovídají o úrovni demokratizace nebo o autoritářském vládnutí jedné politické strany. Lze se domnívat, že čím déle funguje v zemi stranický systém, který je tvořen z výsledků parlamentních voleb, tím více institucionalizovaný je stranický systém.

Při posledních volbách v roce 2015 tehdejší ministerský předseda Hailemariam tvrdil, že se snaží dávat dostatečný prostor opozici. Avšak dle dostupných informací jakékoli opoziční názory nebo kritiky ze strany jejích podporovatelů nebo novinářů jsou ze strany EPRDF silně potírány. Hlasy kritiků považuje strana za teroristické útoky a legálně je likviduje. Kritiky, kteří tvrdí, že volby nejsou svobodné ani spravedlivé, posílá do vězení. Při volbách v roce 2010 nebyli žádní nezávislí pozorovatelé a v roce 2015 jich bylo nedostatečné množství. Pozorovatelé z Africké unie tvrdí, že poslední volby proběhly bez incidentů, avšak opozice tvrdí, že vládnoucí strana používá autoritářské taktiky, aby si zajistila vítězství. Spojené státy, které spolupracují s Etiopií v oblasti zajištění bezpečnosti, prohlásily, že jsou „hluboce zasaženi restrikcemi, které jsou namířeny proti občanské společnosti, médiím, opozičním stranám a svobodě slova“. Evropská unie se k posledním volbám v Etiopii vyjádřila slovy „skutečná demokracie teprve bude muset zapustit kořeny“. (Guardian 2015)

Na základě hodnocení společnosti Freedom House za rok 2018, získala Etiopie při hodnocení politického pluralismu a stranické účasti 3 body z 16 možných:

1.) Za možnost vytváření nových opozičních politických stran nebo konkurenčních politických uskupení a za usnadnění vzniku a zániku těchto konkurenčních stran získala Etiopie 0 bodů ze 4. Na to vláda zareagovala v roce 2018 propuštěním stovek politických vězňů. Uskupení Ginbot 7, strana OLF a ONLF byly vyškrtuty ze seznamu teroristických skupin. Lídr strany Ginbot 7 se po jedenácti letech mohl vrátit z exilu zpět do vlasti. Tím si Etiopie vylepšila konečné hodnocení na 1 bod.

2.) Za možnost opozičních stran zvýšit své šance ve volbách získala Etiopie 0 bodů ze 4 možných. Vláda následně po hodnocení zlepšila podmínky pro konkurenční strany a zavázala se k demokratickým volbám v dalším volebním období. Tím zvýšila své celkové hodnocení na 1 bod.

3.) Za ovlivňování rozhodování lidí pomocí vojenské síly, náboženských a ekonomických dominancí a nátlakových skupin získala Etiopie 0 bodů ze 4 možných.

Etiopie je považovaná za autoritářský one-party state, který vyčleňuje občany z účasti na politice.

4.) Za volební právo menšinových skupin získala Etiopie 0 bodů. Ženy jsou sice zastoupeny v politice z jedné třetiny, ale nemají právo rozhodovat. Na tuto výtku reagoval nový předseda vlády dosazením ženy do hlavy státu a také dalším ženám udělil vysoké posty, například v Národním volebním výboru NEBE. Co se týče preference etnicity v rámci vlády, ta i nadále přetrvává. Preferovaní jsou tigrejští a oromští obyvatelé. Za změnu hlavy státu a dosazení ženy do volebního výboru získala Etiopie v konečném hodnocení 1 bod. (Freedom House 2018)

Tab. 31 Konečné hodnocení kvality stranického soutěžení

Kvalita voleb	Body
Freedom House hodnocení NOT FREE (nesvobodné) 3 body	1,0

Zdroj: vlastní zpracování

Jak je patrné z tabulky s vyhodnocením, Etiopie získala pouhé 3 body z 16 možných v posuzování kvality stranického soutěžení. Tím se zařadila mezi nesvobodné země. Původně získala 0 bodů v tomto kritériu hodnocení, ale jak je uvedeno společností Freedom House, později téhož roku 2018, nový předseda vlády provedl opatření, aby vylepšil stav ve své zemi a tím dodatečně Etiopie získala finální hodnocení 3 bodů (za jmenování ženy do funkce prezidenta, za dosazení ženy do čela volebního výboru, za propuštění lídrů a členů opozičních stran z vězení a za možnost návratu opozičních exulantů).

5.4 Legitimita stranického soutěžení

Dalším kritériem hodnocení institucionalizace stranického systému je legitimita stranického soutěžení. Posuzuje se, jakým způsobem občané a ostatní politické strany akceptují skutečnost, že volby jsou jediným legitimním prostředkem k získání politické moci. K měření tohoto kritéria použije autorka hodnocení dle M. Kuenzi a G. Lambright, které používají tři základní indikátory: zda hlavní politické strany volby bojkotují, zda poražené strany akceptují volební výsledky a zda proběhly svobodné a spravedlivé volby (Kuenzi – Lambright 2001: 447).

Co se týče bojkotu voleb nebo akceptace výsledků voleb stranami, nemusí být hodnocení zcela směřovat. Důvod bojkotu se může pokaždé lišit, například může být vytýkáno nestandardní nebo podezřelý průběh volební kampaně nebo organizace voleb, případně se může stát, že volby bojkotují nebo zpochybňují strany, které nemají šanci ve volbách uspět.

Co se týče druhého ukazatele, akceptace volebních výsledků poraženou politickou stranou, poražená strana může odmítnout volební výsledky z opravdu prokazatelného manipulování s výsledky, ale i z pouhých taktických důvodů, aby napadly regulérnost voleb, přestože byly demokratické. Proto se musí bojkot některých voleb nebo nepřijetí volebních výsledků prošetřit. Do vyhodnocení bude autorka započítávat pouze neregulérnost nebo volební podvody. Vyhodnotíme pouze na základě zpráv uváděných v oficiálních médiích a z vyhodnocení společnosti Freedom House.

Pro vyhodnocení těchto dvou ukazatelů použije autorka upravenou metodologii M. Kuenzié a G. Lambright, kdy udělovat body na základě toho, zda a jak silně strany bojkotovaly nebo nebojkotovaly volby.

Tab. 32 Ukazatele legitimacy stranického soutěžení

Bojkot voleb	Akceptace výsledků	Registrace voličů	Úroveň volební účasti	Bodové hodnocení
Žádný bojkot voleb	Žádné zpochybnění	>75 %	>70 %	3,0
Ojedinelý bojkot voleb	Částečné zpochybnění	60 – 75 %	50 – 69 %	2,0
Opakovaný bojkot voleb	Neakceptování výsledků	<60 %	<50 %	1,0

Zdroj: vlastní zpracování

Budeme vycházet ze zpráv o průběhu voleb v každém volebním období:

Po vyhlášení výsledků voleb v roce 1995 několik opozičních stran včetně Oromské osvobozené fronty OLF (Oromo Liberation Front) bojkotovaly volby. (Tripod 2018).

Na rozdíl od předcházejících voleb nebyli v roce 2000 přítomni žádní mezinárodní pozorovatelé. Jejich nepřítomnost byla opozicí ostře kritizována, avšak vláda ji obhajovala jako projev suverenity. Opoziční strany nechtěly akceptovat volební výsledky. (IPU 2000).

Po vyhlášení výsledků voleb v roce 2005 došlo k rozsáhlým demonstracím a výsledky voleb nebyly akceptovány. Opozice požadovala, aby se volby opakovaly

v 299 oblastech, ale tento požadavek se nesetkal s úspěchem a volby se opakovaly jen v 15 oblastech (Tripod 2012).

Volby v roce 2010 byly silně kritizovány a výsledky voleb nechtěly opoziční strany přijmout.

Poslední volby v roce 2015 vyhrála vládnoucí koalice se 100 % křesel. Dvě hlavní opoziční skupiny odmítly výsledky voleb a argumentovaly, že jejich příznivci byli zastrašováni - byla to strana MEDREK a Semayawi party (Modrá strana). Volby v roce 2015 nesledovali žádní mezinárodní pozorovatelé. Africká unie uvedla, že volby byly „obecně klidné“. (IPU 2015).

V tabulce níže je přehled celkové legitimacy stranického soutěžení:

Tab. 33 Celková legitimita stranického soutěžení

Strana / rok voleb	Bojkot voleb	Akceptace výsledků	Registrace voličů	Úroveň volební účasti	Body
1995	1,0	1,0	3,0	3,0	2,0
2000	3,0	2,0	3,0	3,0	2,75
2005	1,0	1,0	3,0	-	2,0
2010	3,0	2,0	3,0	3,0	3,0
2015	2,0	1,0	3,0	3,0	2,25

Zdroj: vlastní zpracování

Dle výsledků v tabulce je patrné, že o svobodné a spravedlivé volby se nejednalo ani v jednom volebním období. Registrace voličů i volební účast byla poměrně vysoká, avšak průběh voleb, jejich bojkot nebo napadení výsledků bylo přítomno u všech voleb. V roce 2005 se dokonce volby opakovaly kvůli falšování výsledků. Opakovaly se však pouze v některých volebních okrscích, proto volební výsledky nejsou zcela správné, ale už jen opakováním voleb získala opozice 30 % zastoupení v parlamentu. V dalších obdobích už opozice nedostala šanci vzhledem k nečestným praktikám hegemonické vládnoucí strany.

5.5 Neměnnost a spravedlnost volebních pravidel

Dalším vnějším kritériem, které může ovlivnit institucionalizaci stranického systému, jsou volební pravidla, jejich spravedlnost a neměnnost.

Mezi první politology zabývající se vlivem volebního systému na stranický systém byl M. Duverger. Jeho *zákony* říkaly, že v zemích, ve kterých je většinový

system, převažují dvoustranické systémy a v zemích, kde je proporční systém, jsou naopak vícestranické systémy. Jeho zákony byly platné pro země Evropy, avšak v Africe, kde se politické klima vyvíjí odlišným způsobem, tak zcela neplatí. V Africe převažují spíše většinové systémy, které produkují jednu dominantní politickou stranu (Doorenspleet - Nijznik 2013). Dvoustranický systém se v Africe objevuje jen zřídka.

Pro změření etiopského volebního systému a jeho dopadu na stranický systém budeme předpokládat, že čím méně se zasahuje do pravidel volebního systému, tím by měl být stranický systém stabilnější. Autorka použije jako ukazatel neměnnosti volebních pravidel změnu volebního systému od founding election po současnost. Pokud byla provedena pouze jedna změna, bude stranický systém ohodnocen nejvyšší známkou. Pokud bude změn více než dvě, získá nejnižší hodnocení. Vycházet budeme z následujícího bodového hodnocení:

Tab. 34 Ukazatel změny volebního systému

Změny volebního systému	Body
0-1 změna	3,0
2 zásadní změny	2,0
>2 zásadní změny	1,0

Zdroj: vlastní zpracování

V listopadu 2017 vládnoucí koalice EPRDF a 15 opozičních stran schválily reformu volebního systému a většinový volební systém byl zrušen. Etiopie bude mít smíšený volební systém sestavený z 80 % čistě většinového a 20 % proporcionálního volebního systému. Dále se EPRDF s opozičními stranami dohodly navýšit počet křesel v parlamentu z 547 na 660. (Xinhuanet 2017). V dubnu 2018 navštívili zástupci volebního výboru NEBE Holandsko, aby sledovali tamní volby, zejména přesné procesy ve volebním okrsku v Rotterdamu, včetně vyhazování volebních lístků. V Etiopii hodlají nastavit podobný systém a tím učinit příští regionální volby v roce 2019 i parlamentní volby v roce 2020 *svobodné a spravedlivé*. (NIMD 2018).

Nastavení volebního systému ovlivňuje složení národních parlamentů, a stejně tak i počet politických stran stranického systému. Hlavním způsobem, jak ovlivnit vstup nových politických stran do parlamentu, je nastavit volební práh. Pokud volební práh neexistuje, anebo naopak je příliš vysoký (např. 10 %), má to velký vliv na jednotlivé politické strany a získání křesel v parlamentu.

V tabulce níže je bodové hodnocení volebního práhu dle jeho procentuálního nastavení:

Tab. 35 Ukazatel volebního práhu

Procentuální nastavení volebního práhu	Body
Žádný nebo <5 %	3,0
Volební práh 5 %	2,0
Volební práh >5 %	1,0

Zdroj: vlastní zpracování

Celkový ukazatel neměnnosti a spravedlnosti voleb vypočítáme zprůměrováním obou výše uvedených ukazatelů.

Etiopie disponuje zhruba 700 volebními okrsky, přičemž 600 z nich je lokalizovaných na venkově a 100 je městských. Strana, která nezíská na regionální úrovni minimálně 10 % hlasů svých voličů, nemá možnost dostat ani jedno křeslo v regionální vládě a do parlamentních voleb se vůbec nedostane. V Etiopii je registrovaných 60 politických stran, z toho 22 operuje na celostátní úrovni. Ostatní strany jsou regionální. (Desta 2017). Volební práh v Etiopii je nastavený na 10 %. Hodnotíme známkou 1,0 dle stanovených kritérií.

V tabulce níže je přehled výsledků obou ukazatelů:

Tab. 36 Ukazatel volebního práhu

Změna volebního systému	Body	Volební práh	Body	Bodový průměr
1 (v roce 2017/2018)	3,0	10 %	1,0	2,0

Zdroj: vlastní zpracování

Dle výsledků v tabulce je vidět, že volební práh je dost vysoký a brání tak nově vzniklým stranám dostat se do vlády. Tyto strany to pak řeší vytvářením koalic dvou i více stran, aby měly větší šanci uspět u svých voličů.

5.6 Závěr: Komparace institucionalizace etiopského stranického systému

Institucionalizaci etiopského stranického systému autorka měřila na základě těchto ukazatelů: institucionalizace politických stran, stability stranického soutěžení (volatilita parlamentních stran), kvality stranického soutěžení (kvalita voleb), legitimity stranického soutěžení a neměnnosti a spravedlnosti volebních pravidel.

Pro vyhodnocení celkové míry institucionalizace etiopského stranického systému použije autorka níže uvedeného upraveného bodového hodnocení dle S. Mainwaringa a T. Scullyho:

Tab. 37 Ukazatel míry institucionalizace stranického systému

Míra institucionalizace stranických systémů	Body
Vysoká úroveň institucionalizace	3,0
Vyšší úroveň institucionalizace	2,5
Střední úroveň institucionalizace	2,0
Nižší úroveň institucionalizace	1,5
Nízká úroveň institucionalizace	1,0

Zdroj: vlastní zpracování (upraveno dle S. Mainwaring a T. Scully 1995)

Celkové hodnocení institucionalizace autorka vypočítala průměrováním všech hodnot vybraných ukazatelů – viz tabulka níže:

Tab. 38 Celkové hodnocení institucionalizace stranického systému

Ukazatel institucionalizace stran. systému	Body
Institucionalizace politických stran	2,5
Stabilita stranického soutěžení (volatilita parlam. stran)	3,0
Kvalita stranického soutěžení (kvalita voleb)	1,0
Legitimita stranického soutěžení	2,4
Neměnnost a spravedlnost volebních pravidel	2,0
Bodový průměr	2,18

Zdroj: vlastní zpracování

Ukazatel institucionalizace politických stran byl vypočítán na základě zprůměrování hodnot míry jejich zakotvenosti, autonomie, organizace a koherence. Ukazatel stability stranického systému je průměrnou hodnotou míry volatility parlamentních stran. Celková hodnota míry kvality stranického soutěžení je vyhodnocením společnosti Freedom house, ve kterém Etiopie získala velmi špatné hodnocení a řadí se tak mezi nesvobodné země. Legitimita stranického soutěžení byla stanovena zprůměrováním

výsledků ukazatele bojkotu voleb, akceptace výsledků, registrace voličů a úroveň volební účasti.

Na základě zprůměrování všech výše uvedených dílčích a celkových ukazatelů jsme získali konečný hodnotící stupeň, který byl porovnaný s mírou institucionalizace stranických systémů:

Tab. 39 Celková míra institucionalizace stranického systému

Míra institucionalizace stranických systémů	Body
Střední úroveň institucionalizace	2,0

Zdroj: vlastní zpracování

Průzkum byl možný provést díky novým informačním systémům a otevřenému přístupu k nejrůznějším stranickým a volebním údajům, Pro provedení úplného a detailního průzkumu však stále ještě chybí dostupnost potřebných údajů. V. Randall a L. Svasand (2002) ve své práci vyslovili, že se v dnešních výzkumech nedaří dost dobře propojit teoretické koncepty institucionalizace a konkrétní empirické výzkumy, což se negativně odráží na kvalitě měření úrovně institucionalizace. Co se týče výzkumu afrického politického stranictví, stále ještě je pro výzkumníky těžké získat dostatečné množství kvantitativních a kvalitativních dat. Je nutné, aby výzkumníci zpracovali více případových studií o politickém stranictví v Etiopii a shromáždili relevantní data o vývoji politických stran a stranických systémů a jejich institucionalizaci.

Dle závěrů Freedom House za rok 2018 získala Etiopie v konečném hodnocení 19 bodů ze 100 a byla vyhodnocena jako *nesvobodná země*. Na základě tohoto hodnocení se předseda vlády Abiy Ahmed, ihned po svém nástupu do funkce v dubnu 2018 zavázal provádět zásadní změny v politice v podobě reform. Vláda propustila v prosinci 2018 uvězněné novináře, média jsou více svobodná a některým zpravodajským kanálům, které měly předtím zákaz vysílání, bylo vysílání opět povoleno. Ogadenskou národně osvobozenou frontu ONLF (Ogaden National Liberation Front) vyškrtl ze seznamu teroristických organizací. (Freedom House 2019). Všichni obyvatelé Etiopie doufají ve svobodné volby v roce 2020.

6 Závěr

Cílem této práce byla komparace politických stran a politického stranictví v Etiopii a zjištění míry jejich institucionalizace. Výzkum byl poměrně komplikovaný díky nedostatku kvalitativních a kvantitativních dat. Byla provedena případová studie, kde díky novým informačním systémům jsou dostupné například údaje o volebních výsledcích nebo o politických stranách, jejich vzniku a vývoji stranického systému. Je potřeba, aby výzkumníci provedli na místě případovou studii a shromáždili všechna relevantní data týkající se politických stran a institucionalizace stranického systému.

V této práci se autorka pokusila použít veškeré dostupné informace a aplikovat je na základní teoretické a metodologické přístupy měření institucionalizace politických stran a stranického systému. Pro studii bylo vybráno šest politických stran na základě stanovených kritérií. Všechny zkoumané strany jsou na politické scéně poměrně stejnou dobu, mají podobnou historii a ucházejí se o křesla v parlamentu již od začátku budování demokracie v Etiopii a zakládacích voleb. Vyhodnocení institucionalizace politických stran a stranického systému mohou mít subjektivní pohled, avšak na základě šetření autorka dospěla k závěru, že zkoumané politické strany jsou středně až silně institucionalizované, avšak stranický systém byl na základě šetření vyhodnocen jako středně institucionalizovaný. Ze závěru hodnocení společností Freedom House byl politický systém označen za nesvobodný. Avšak od loňského roku 2018 nový ministerský předseda Abiy podniká mnoho kroků k tomu, aby se úroveň demokracie postupně zvýšila a snaží se vytvářet podmínky pro svobodné a demokratické volby.

Autorka se snažila potvrdit či vyvrátit tři stanovené hypotézy:

1.) *Všechny etiopské parlamentní strany jsou institucionalizované:* Tato hypotéza se potvrdila. Úroveň institucionalizace všech vybraných stran se však liší, jejich úroveň dle stanovených ukazatelů se pohybuje od středně institucionalizovaných po spíše institucionalizované. Nejvíce institucionalizovanou stranou se jeví vládnoucí koalice EPRDF, kde z maximálního hodnocení 3,0 získala 2,75. Můžeme ji považovat za spíše až plně institucionalizovanou. Dvě z šesti zkoumaných stran vyšly jako středně institucionalizované, tři strany vyšly jako téměř institucionalizované. Po shrnutí závěrů výzkumů by autorka označila vybrané politické strany jako velmi dobře institucionalizované.

2.) *Etiopský stranický systém je silně institucionalizovaný*: Tato hypotéza se nepotvrdila. Etiopský stranický systém má velké nedostatky a vykazuje silné známky nedemokracie. Z maximálního možného bodového zisku 3,0 získal stranický systém jen 2,18 bodů, tedy vyšel jako středně institucionalizovaný. Snížené hodnocení získal zejména za nesvobodné volby, vysoký volební práh, bojkot některých voleb nebo neakceptování výsledků voleb ostatními stranami, v jednom roce se dokonce volby opakovaly v téměř polovině volebních okrscích kvůli falšování výsledků. V zemi při posledních i předešlých volbách byly restriktce a bylo uplatňováno násilí a bránění opozici ve vstupu do politiky.

3.) *Institucionalizace etiopských politických stran a stranického systému se pozitivně odráží ve zlepšení etiopské demokracie*: Tato hypotéza se potvrdila. Ze závěrů vyplývá, že samotná institucionalizace politických stran nestačí na vybudování demokracie, protože jak již v práci bylo naznačeno, i nedemokratické systémy dokáží zorganizovat vícestranické volby. Avšak zvýšení institucionalizace celého stranického systému obecně výrazně přispívá ke zlepšení demokratizace v zemi. Etiopie již poslední dva roky podniká výrazné kroky ke zlepšení politického systému a procesu demokratizace. Vládnoucí strana již nedávno propustila vězněné lídry opozičních stran. Tři opoziční strany, které byly zakázané a považované za teroristické skupiny, jsou již povolené a mohou se účastnit příštích voleb v roce 2020. Do čela státu byla v loňském roce zvolena žena a také v Národním volebním výboru NEBE, která má za úkol kontrolovat spravedlnost a svobodnost voleb, získaly ženy vysoké posty. Členové volebního výboru se účastnili v roce 2018 voleb, které se konaly v Holandsku, a provádějí reformy po vzoru této evropské země.

6.1 Seznam použitých zkratk

AEUP -	All-Ethiopian Unity Party (Celoetiopská strana jednoty) – součástí CUD
ALF -	Afar Liberation Front (Afarská osvobozenecá fronta)
AKT -	Africká, Karibská a Pacifická skupina států – označení skupiny rozvojových států Afriky, Karibiku a Tichomoří
ANDM -	Amhara National Democratic Movement (Amharské národně demokratické hnutí)
ANDP -	Afar National Democratic Party (Afarská národně demokratická strana)
ANDM -	Amhara National Democratic Movement (Amharské národně demokratické hnutí)
APDO -	Argoba People's Democratic Organization (Lidově demokratická organizace Argoba)
BGPDP -	Gumuz People's Democratic Party (Lidově demokratická strana Benishangul-Gumuz)
BGPDUP -	Benishangul Gumuz People's Democratic Unity Party (Lidově demokratická strana jednoty státu Benishangul Gumuz)
GPDM -	Gambella People's Democratic Movement (Gambelské lidově demokratické hnutí)
GPLP -	Gambela People's Liberation Party (Gambelská lidově demokratická strana)
COPWE -	Commission for Organizing the Party of the Working People of Ethiopia (Rada pro organizaci etiopské strany pracujících)
CUD -	Coalition of Unity and Democracy (Koalice za jednotu a demokracii)
EHEDN -	viz EDM
ECHAT -	Ethiopian Oppressed People's Struggle (Etiopský boj utlačovaných)
ECP / ECOPA -	Ethiopian Communist Party (Etiopská komunistická strana)
EDL -	Ethiopian Democratic League (Etiopská demokratická liga) - součástí CUD
EDM -	Ethiopia People's Democratic Movement, amharsky EHEDN (Etiopské lidově demokratické hnutí)
EDORM -	Ethiopian Democratic Officers Revolutionary Movement (Etiopské revoluční hnutí demokratických důstojníků)

EDU -	Democratic Union, amharsky EHEDEH (Etiopská demokratická unie)
EHEDEH -	viz EDU
ENLF -	Ethiopian National Liberation Front, amharsky Ebnag (Etiopská národně osvobozenecská fronta)
ENDP -	Ethiopian National Democratic Party (Etiopská národně demokratická strana)
EPDM -	Ethiopian People's Democratic Movement (Etiopské lidově demokratické hnutí)
EPLA -	Eritrean People's Liberation Army (Eritrejská lidově osvobozenecská armáda)
EPLF -	Eritrean People's Liberation Front (Eritrejská lidově osvobozenecská fronta)
EPRDF -	Ethiopian Peoples' Revolutionary Democratic Front (Etiopská lidová revolučně demokratická fronta)
EPRP -	Ethiopian People's Revolutionary Party (Etiopská lidově revoluční strana, též zvaná Ihapa)
ESDL -	Ethiopian Somali Democratic League (Etiopská somálská demokratická liga)
GPDM -	Gambella People's Democratic Movement (Gambelské lidově demokratické hnutí)
GPLP -	Gambela People's Liberation Party (Gambelská lidově demokratická strana)
GPUDM -	Gambella People's Unity Democratic Movement (Gambelské demokratické hnutí za lidskou jednotu)
GTP -	Growth and Transformation Plans (Plány rozvoje a přestavby)
HNL -	Harari National League (Hararská národní liga)
IHAPA -	viz EPRP
IISPS -	Index institucionalizace politických stran
ISN -	Institute for the Study of Nationalization (Institut pro studium nacionalizmu)
MALRED -	Ethiopian Marxist-Leninist Revolutionary Organization (Etiopská marxisticko-leninská revoluční organizace)

- MEDREK - Ethiopian Federal Democratic Unity Forum (Etiopské federativní demokratické fórum jednoty)
- MEISON - All-Ethiopia Socialist Movement (Celoetiopské socialistické hnutí)
- NEBE - National Electoral Board of Ethiopia (Národní volební výbor Etiopie)
- OFDM - Oromo Federalist Democratic Movement (Oromské federálně demokratické hnutí)
- OLF - Oromo Liberation Front (Oromská osvobozenecská fronta)
- OPC - Oromo People's Congress (Oromský lidový kongres)
- OPDO - Oromo People's Democratic Organization (Oromská lidově demokratická organizace)
- PMAC - Provisional Military Administrative Council (Dočasná vojenská administrativní rada) – v amharštině Derg
- POMOA - Provisional Office for Mass Organizational Affairs (Prozatímní úřad pro masové organizační záležitosti)
- POPC - People's Organizational Political Council (Lidově organizační politický výbor)
- REMDSJ - Rainbow Ethiopian Movement for Democracy and Social Justice (Hnutí za Demokracii a Sociální Spravedlnost)
- SEPDM - Southern Ethiopian People's Democratic Movement (Jihoetiopské lidově demokratické hnutí)
- SEPDO - Southern Ethiopian People's Democratic Movement (Jihoetiopské lidově demokratické hnutí)
- SMPDUO - Organizace lidově demokratické jednoty Sheko a Mezenger
- SNNP - South Nations, Nationalities and People (Jižní národy, národnosti a lidé – region v Etiopii)
- SPDP - Somali People's Democratic Party (Somálská lidově demokratická strana)
- TGE - Transitional government of Ethiopia (Tranziční vláda Etiopie)
- TNO - Tigrayan National Organization (Tigrejská národní organizace)
- TPLF - Tigrayan People's Liberation Front (Tigrejská lidově osvobozenecská fronta)
- UDJ - Unity for Democracy and Justice (National Electoral Board of Ethiopia)

- UEDF - United Ethiopian Democratic Forces (Spojené etiopské demokratické síly)
- UEDP-MP - United Ethiopian Democratic Party (Jednotné etiopská demokratická strana)
- WAZ - Waz league (Dělnická liga)
- WPE – Working Party of Ethiopia (Etiopská dělnická strana)
- WSDP - West Somali Democratic Party (Západosomálská demokratická strana)
- WSLF - Western Somali Liberation Front (Západosomálská osvobozenecská fronta)

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

7.1 Literární zdroje

APTER, David Ernest. *The politics of modernization*. University of Chicago Press: Phoenix Edition Series, 1965.

BASEDAU, Matthias & STROH, Alexander. *Measuring Party Institutionalization in Developing Countries: A New Research Instrument Applied to 28 African Political Parties*. GIGA Working Paper, No. 69, 2008.

BRADBURY, M. *Chronology of the Ethio-Eritrean Conflict and Basic Documents*. Addis Ababa: Walta Information Center, 2001.

CLAPHAM, Christopher. *Transformation and Continuity in Revolutionary Ethiopia (African Studies)*. 320 pp: University of Lancaster, 1990

COLLIER, Paul. *Miliarda nejchudších. Proč se některým zemím nedaří a co s tím*. Praha: Vyšehrad, spol. s r.o., 2007. ISBN 978-80-7429-010-7

DESTA, Asayehgn. *From Economic Dependency and Stagnation to Democratic Developmental State: Essays on the Socio-political and Economic Perspectives of Ethiopia*. Trenton, New Jersey: The Red Sea Press, 2014. ISBN 978-1-56902-396-9

DESTA, Asayehgn. *Re-thinking Ethiopia's Ethnic Federalism*. Middletown: Lap Lambert Academic Publishing, 2017. ISBN 978-3-330-07112-4.

DONHAM, Donald L. *Marxist Modern. An Ethnographic History of the Ethiopian Revolution*. Oxford: James Currey, 1999.

DUVERGER, Maurice. *Political Parties:: Their Organization and Activity in the Modern State*. Barbara North (Translator), Robert North (Translator): John Wiley & Sons; First American Edition edition, 1954.

EICHLER, Jan. *Terorismus a války na počátku 21. století*. V Praze: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1317-8.

FIALA, Vlastimil. *Politické strany Afriky, Asie a Latinské Ameriky: rysy politického stranictví*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2012. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-299-1.

FIALA Vlastimil. *Zambijské politické stranictví: institucionalizace zambijských politických stran*. Vyd. 1., Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o. p. s., 2016. ISBN 978-80-88266-11-2

HAGMANN, Tobias. *Ethiopian Political Culture Strikes Back a Rejonderto J. Abbink*. Oxford University Press, African Affairs, 105/421, 605–612, 2006. DOI: 10.1093/afraf/adl020.

HENZE, Paul B.: *A Political Success Story*. Journal of Democracy. London School of Economics & Political Science, 1998, 40-54

HENZE, Paul B. *Ethiopia in Mengistu's Final Years: The Derg in Decline*. Addis Ababa, Ethiopia: Shama Books, 2007. ISBN 99944-0-009-6.

HODGKIN, Thomas. *African Political Parties: An Introductory Guide*. London: Penguin Books, 1961.

HUNTINGTON, S.: *Political order in Changing Societies*. New Haven, London: 1968, Yale University Press.

IYOB, Ruth: *The Eritrean Struggle for Independence. Domination, resistance, nationalism 1941-1993*. 1997: Cambridge University Press.

JACQUIN-BERDAL, Dominique and Martin Plaut. *Unfinished Business: Ethiopia and Eritrea at War*. Trenton, New Jersey: The Red Sea Press, 2004. ISBN 1-56902-216-8.

KEOHANE, Robert O. *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. 320 pp., 1984. ISBN ISBN9780691122489.

MAINWARING, S. - Scully, T. R.: *Building Democratic Institutions. Party Systems in Latin America*. Stanford: Stanford University Press, 1995.

MAINWARING, S. - Torcal, M.: *Party system institutionalization and party system Theory after the third wave of democratization*. In: Katz, R. S., Crofty, W. (Eds.). *Handbook of Party Politics*. London, Los Angeles tec.: Sage, 2005

McGARRY, John. *Can federalism help to manage ethnic and national diversity?* Forum of Federations, Vol. 5, No. A-1, 2005.

MENGISTEAB, K. a O. Yohannes. *Anatomy of an African Tragedy: Political, Economic and Foreign Policy Crisis in Post-Independence Eritrea*. Trenton – Asmara: Red Sea Press, 2005.

OTTAWAY, Marina and David. *Ethiopia: Empire in Revolution*. New York: Africana Publishing Company, 1978. ISBN 0-8419-0363-8.

PANEBIANCO, A.: *Political parties: organization and power*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988

PATEMAN, Roy: *Eritrea. Even the Stones are Burning*. Lawrenceville – Asmara. 1998: Red Sea Press

PRAEG, Bertus. *Ethiopia and Political Renaissance in Africa*. New York: Nova Science Publishers, 2006

RANDAL V. - Svasand, L. (2002). *Political Parties and Democratic Consolidation in Africa. Democratization*, Vol. 9, No. 3.

- ROSAMOND, Ben. *Theories of European Integration*. Basingstoke: Macmillan, 2000
- SALIH, Mohammed M. A. *African Democracies and African Politics*. London: Pluto Press, 2001
- SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. Klasikové společenských věd. ISBN 80-732-5062-4.
- SELASSIE, Alemante G.: *Ethnic Federalism: Its Promises and Pitfalls for Africa*, 2003: The Yale Journal of International Law, Vol.28, pp 51-107.
- VENKATARAMAN, M.: *Continuity and Change in Eritrea-Sudan Relations: Trends and Future Scenarios*. In: Bruchhaus, E.-M. a M. M. Sommer (eds.): *Hot Spot Horn of Africa Revisited*. Berlin: 2008: LIT Verlag, s. 236-250.
- VESTAL, Theodore: M. *Ethiopia: a post-Cold War African state*. Westport, Conn.: Praeger, 1999. ISBN 02-759-6610-0
- ZÁHOŘÍK, Jan. *Etiopie a otázka národní identity: Přihlédnutí k ústavám z let 1931, 1955, 1987 a 1994*. Acta Politologica 3, 1, s. 17–28, 2011, ISSN 1803–8220.
- ZEWDE, Bahru. *A History of Modern Ethiopia 1855-1991*. Second edition. Ohio: Ohio University Press, 2001. ISBN 0-8214-1440-2.
- ZEWDE, Bahru, *The Eritreo-Ethiopian Bordur/Boundary: A Seesaw Puzzle*. In: Zewde, Bahru (ed.): *Society, State and History. Selected Essays*, Addis Ababa: Addis Ababa University Press, 2008, s. 391-406
- ZONDI, Siphamandla a Réjouis, Emmanuel. *The Ethiopia-Eritrea Conflict and the Role of the International Community*. African Journal of Conflict Resolution, 2006, Vol. 6, No. 2, s. 69-83.

7.2 Internetové zdroje

- Addis Standard: EPRDF to hold long awaited executive committee meeting. *Addis Standard* [online]. 2018, **7.3.2018**[cit. 2019-06-20]. Dostupné z: <http://addisstandard.com/breaking-news-preceded-by-its-executive-eprdf-council-to-begin-eagerly-awaited-meeting-on-march-01/>
- Addis Standard News: 10th Organizational Conference of SPDP Underway, Ahmed Shide, Mustefa Omer Likely the Next Chairman, Deputy Chairman of the Party. *Addis Standard* [online]. 2019, **1.4.2019**[cit. 2019-06-20]. Dostupné z: <https://addisstandard.com/news-10th-organizational-conference-of-spdp-underway-ahmed-shide-mustefa-omer-likely-the-next-chairman-deputy-chairman-of-the-party/>

AIGAForum: *Multi party system in Ethiopia: Multi-party Consensus Autonomous Self-Rule Democracy: A Briefing for Tomorrow's Ethiopia* [online]. Aigaforum.com, 2017 [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <http://aigaforum.com/article2016/multi-party-system-ethiopia.htm>

All Africa: Ethiopia: GPDM Striving to Ensure Peace, Democracy. *AllAfrica* [online]. 2019, 2006 [cit. 2019-06-20]. <https://allafrica.com/stories/200601090505.html>

ASEFA, Sisay. *Introduction: The Challenge of Building Democratic Institutions*. Michigan State University Press: Northeast African Studies, Volume 10, 2003(NewSeries), 1-29 (Article). doi:10.1353/nas.0.0014

BERHE, Aregawi. The Origins of the Tigray People's Liberation Front. *African Affairs* (2004), 103/413, 569–592 [online]. Royal African Society, 2004 [cit. 2019-06-18]. DOI: 10.1093/afraf/adh024

Borkena.com: <https://borkena.com/> *Borkena.com* [online]. 2019
Gambella region president Gatluak Tut resigned, says EPRDF. 2018, 25.10.2018. Dostupné z: <https://borkena.com/2018/10/25/gambella-region-president-gatluak-tut/>

BRIETZKE, Paul: *Land Reform in Revolutionary Ethiopia*. The Journal of African studies [online]. Cambridge University Press, 1976, Dec.1976(4), 637-660 [cit. 2006-05-29]. Dostupné z: <http://uk.jstor.org/>

BusinessInfo.cz: *Etiopie: Zahraniční obchod a investice* [online]. 1.6.2017 [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/etiopie-zahranicni-obchod-a-investice-17882.html>

CIA: *The World Factbook: Ethiopia* [online]. Central Intelligence Agency, 15.12.2017. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/et.html>

CIA: *Ethiopia: Military and terrorism* [online]. Last updated on April 03, 2019 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/et.html>

COHEN, John M. Analysing the Ethiopian Revolution: A Cautionary Tale. *The Journal of Modern African Studies* [online]. Cambridge University Press, Dec. 1980, (Vol.18, No.4) 685-691. Dostupné z: <https://links.jstor.org/>

DESTA, Asayehgn. *Proportional Representation Electoral System: The Pathway to Democratizing the Ethiopian Constitution and Mitigating Ethnic Conflict*. Dominican University of California Tigray Online, Nov. 3, 2017 [online]. [cit. 2019-06-20]. Dostupné z: <http://www.tigraionline.com/articles/representation-ethiounity.html>

Economist: Ethiopia's ethnic federalism is being tested. *The Economist: Middle East and Africa* [online]. Economist.com, 2017 [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <https://www.economist.com/news/middle-east-and-africa/21730021-violence-between-ethnic-groups-has-put-country-edge-ethiopias-ethnic>

ESAT: Harari National League Corruption Nov 09 , 2016. *Ethiopian Satellite Television and Radio* [online]. 2010 - 2019 [cit. 2019-06-20]. Dostupné z: <https://ethsat.com/2016/11/esat-harari-national-league-corruption-nov-09-2016/>

Executive summary: *Ethiopia 2015 Human rights report*. United States Department of State: Bureau of Democracy, Human Rights and Labor [online]. 2016 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <https://www.state.gov/documents/organization/252893.pdf>

FANA Broadcasting Corporate: *ANDP conference in Semera* [online]. [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: <https://fanabc.com/english/2018/11/afar-national-democratic-party-begins-conference-in-semera/>

FOA, Roberto and Yascha Mounk: *Is Ethiopia Democratic?* Journal of Democracy [London School of Economics & Political Science]. 9.4 (1998): National Endowment for Democracy and the John Hopkins University Press, 1998(39) (cit.2017-03-06). Dostupné z: <http://journalofdemocracy.org/clusters/ethiopia-democratic>

Freedom House: *Freedom in the World 2019 REPORT MAP COUNTRIES* [online]. 2019 [cit. 2019-06-20]. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2019/ethiopia>

GAFFEY, Conor. Newsweek: Why Eritrea's Border With Ethiopia Is a Conflict Zone. *Newsweek LLC* [online]. U.S. Edition, 06/2016 [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: <http://www.newsweek.com/why-eritrea-border-ethiopia-conflict-zone-469739>

IPU: Inter-Parliamentary Union: Parliamentary Chamber: Yehizib Tweekayoch Mekir Bete, Elections held in 1995. [online]. 2015 [cit. 2018-01-06]. Dostupné z: http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2107_95.htm

IPU: Inter-Parliamentary Union: Parliamentary Chamber: Yehizib Tweekayoch Mekir Bete, Elections held in 2000. [online]. 2000 [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: http://archive.ipu.org/english/parline/reports/arc/2107_00.htm

ITA Executive summary: *Ethiopia*. The International Trade Administration: *Export.gov* [online]. U.S. Department of Commerce, 2016 [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: <https://www.export.gov/article?id=Ethiopia-Executive-Summary>

KALENDA, František. *Z nemocné dámy je africká lvice. Jaká je nová tvář Etiopie?* Tiscali.cz: Magazín [online]. Tiscali Media, 2015 [cit. 2017-12-30]. Dostupné z: <http://zpravy.tiscali.cz/z-nemocne-damy-je-africka-lvice-jaka-je-nova-tvar-etioapie-251249>

MENNASEMAY, Maimire. *A Millennium Democratic Goal for Ethiopia: Some Conceptual Issues*. Africa today [online]. Dawson College: Project MUSE, 2008, (55(1), 2-32 [cit. 2017-05-09]. DOI: 10.2979/AFT.2008.55.1.2. Dostupné z: <http://muse.jhu.edu/article/250678/pdf>

MZV: *Shrnutí výsledků vědeckého projektu MZV RM 03/28/04*. 2004 [online]. 1-11 [cit. 2018-02-08]. Dostupné z: <https://www.mzv.cz/file/16676/RM.03.28.04.pdf>

NIMD Netherlands Institute for Multiparty Democracy: PREPARING FOR GENUINE AND CREDIBLE ELECTIONS IN ETHIOPIA: A VISIT BY THE NEW NATIONAL ELECTORAL BOARD. [online]. 2018, **4.5.2018** [cit. 2019-06-20]. Dostupné z: <https://nimd.org/preparing-for-genuine-and-credible-elections-in-ethiopia-a-visit-by-the-new-national-electoral-board/>

OLF. *Oromo Liberation Front* [online]. P. O. Box 73247 Washington, DC 20056, 2017 [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <http://oromoliberationfront.org/english/mission/>

PETROS, Yohannes. *A SURVEY OF POLITICAL PARTIES IN ETHIOPIA* [online]. Michigan State University Press. Northeast African Studies, Vol. 13, No. 2/3 (1991), pp. 141-164 [cit. 2019-06-18]. ISBN www.jstor.org/stable/43660095

Revolvy.com: *HNL Seventh party congress. Hareri National League* [online]. **2016**. Dostupné z: <https://www.revolvy.com/page/Hareri-National-League>

SLS: Ethiopia: Afar National Democratic Party Suspends Three Top Leadership. *Somaliland Standard: ANDP leders suspended* [online]. 2018 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <http://somalilandstandard.com/ethiopia-afar-national-democratic-party-suspends-three-top-leadership/>

The Guardian: *Elections in Ethiopia* [online]. **2015** [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2015/jun/22/ethiopias-ruling-party-win-clean-sweep-general-election>

Tripod: *AFRICAN ELECTIONS DATABASE* [online]. 2012 [cit. 2018-01-07]. http://africanelections.tripod.com/et.html#1995_House_of_Peoples_Representatives_Election

UNIDO: Ahmed Shide. *United Nations Industrial Development Organization* [online]. 2019 [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: <https://www.unido.org/node/102174>

Wayback Machine: *Hareri National League* [online]. **2008**. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20101020134451/http://www.hararistate.com/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=1&Itemid=39

Web-Translations 2010: *Government of Ethiopia* [online]. [cit. 2019-06-27]. Dostupné z: http://www.web-translations.com/resources_old/country_guides/Ethiopia/government.html

World Statesmen.org: Ethiopia Administrative Divisions. [online]. **2019**. Dostupné z: http://www.worldstatesmen.org/Ethiopia_Regions.html

Xin Hua Ethiopian ruling party, opposition agree to reform electoral system. [online]. 2017, **4.11.2017** [cit. 2019-06-25]. Dostupné z: http://www.xinhuanet.com/english/2017-11/04/c_136726923.htm

YIMER, Solomon. Local news, ANDP changes. *Ethio news* [online]. 10.12.2018 [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <https://ethio.news/2018/12/10/aysha-mohammed-appointed-as-afar-national-democratic-party-chairperson/>

7.3 Zdroje obrázků

Amazon: Politická mapa Etiopie. 2017 [cit. 2018-01-07]. Dostupné z: <https://www.amazon.com/Political-Map-Ethiopia-36-35-17/dp/1635970687>